

RAFAEL CARIA

EL LÈXIC DELS MARINERS ALGUERESOS
entre catalanitat i mediterraneïtat

*A la memòria del meu avi Joan Caria,
patró d'espanyoleta i pescador de nanses i bolitx*

Introducció

La publicació d'aquest assaig al present número de la *RdA*, em dona l'oportunitat d'assolir dos deures: portar a la llum un altre capítol de les meves recerques en camp lexicogràfic, oferint-ne un primer estudi previ, abans de la seva definitiva i més detallada elaboració en un pròxim volum; l'altre aspecte, no menys important, és el de donar a conèixer als molts col·legues interessats en aquest específic camp, una vessant tan singular com és la llengua "tècnica" dels mariners algueresos contemporanis. De fet, quan finalment vaig ordenar tot el material recollit, descobria que la feina feta superava les expectatives inicials, just perquè el recull representa no només un *corpus* dialectològic, sinó també una part de la mateixa història social d'aquesta ciutat costanera, catalana per força de coses i marinera per vocació.

El caràcter mediterrà d'aquest *corpus*, no impedeix d'identificar, mitjançant una objectiva comparació de totes les concordances lexicogràfiques, una base estructural arcaica catalana, producte de variades migracions areals costaneres centrorientals, baleàriques i occidental-valencianes expressió evident de relacions mercantils històriques abundantment demostrades en la labor d'historiadors sards (MANCONI 1984, 217-237), italians (DI TUCCI 1912; DI TUCCI 1926; DI TUCCI 1954; DEL TREPPO 1976) i estrangers (ARCE 1960; GUIRALHADZHOSSIF 1986) i per altres negades (CORBERA 1995, 11: "La concordança prou nombrosa, bé que minoritària, amb parles occidentals o balears podria ser, més que reflex d'un origen poblacional encara ara bastant desconegut i discutit, o d'unes determinades relacions històriques més hipotètiques que demostrades").

Jo mateix, al llarg dels darrers quinze anys de recerques arxivístiques, he pogut esbrinar, en la transcripció cronològica d'alguns centenars d'inventaris notariais, la constant relació mercantil de l'Alguer encara al segle XVIII, particularment amb Barcelona i amb València (CARIA 1990, 34, nota 8). La supervivència d'aquestes relacions no és una raó per proposar en clau dualística, occidental-valenciana/oriental-baleàrica, les conclusions que es llegeixen dins del repertori, ni tampoc darrere l'adjectiu "mediterrà" puc negar el conjunt d'aportacions lèxiques, que d'alguna manera i conjuntament al *melange* català contribuirien a donar un aspecte híbrid al mateix *corpus*. El fet és que no considero conceptualment, encara que hi fos, aquesta vessant de la qüestió, ni com un fet negatiu, ni tampoc degeneratiu de la identitat cultural catalana dels algueresos, sinó solament un fals problema, quan no un pretext per reduir aquest dialecte a "un cas a part" del domini lingüístic. Seria, de debò, fàcil per a tothom sortir-ne amb un aital enfocament, ja proposat recentment (BLASCO 1984, 5; INTERLANDI 1986, 514), quasi a voler matisar la descatalanització estructural del dialecte alguerès, en el diasistema català, al llarg d'aquest segle. Avui dia el problema no és evidentment discutir del "sexe dels àngels" o de si l'alguerès -segons el tòpic insinuat per alguns erudits i lingüistes del segle passat, a partir de Milà i Fontanals (MILÀ I FONTANALS 1908, 149)-, ha de ser situat en l'àrea oriental-baleàrica o, al contrari en la occidental-valenciana. La qüestió és, evidentment, més complexa del que pot semblar, car implica unes decisions o més ben dit un pronunciament sobre si l'alguerès s'ha de considerar encara un dialecte de la llengua catalana i si -a raó de les resolucions del *II Congrés Internacional de la Llengua Catalana*-, hi són encara les condicions per normativitzar-lo, integrant-lo plenament en el diasistema català.

Que se'm perdoni si afirmo que s'assisteix a una mena de deriva de l'alguerès de la seva llengua mare per part de les institucions catalanes, en la qual pesa particularment l'abandó de l'Alguer al seu destí, per part de la secció Filològica de l'*Institut d'Estudis Catalans*. Hi ha raons més que legítimes que justifiquen la renúncia de l'IEC a treballar per una comunitat enverinada per sectors anticatalanistes que han treballat i treballen encara avui per l'aïllament de l'Alguer, particularment del Principat i de les seves institucions públiques. És aquest abandó, però, que sanciona el triomf d'aquests sectors reaccionaris, per bé que minoritaris de la societat algueresa, que no vol ser deixada al seu destí o, com deia abans, a la deriva o, pitjor, al caos.

D'aquesta postura del silenci, se'n treuen les conclusions en el nou *Diccionari de la Llengua Catalana*, de l'IEC.

Per això, avui més que mai, em sembla adient la publicació d'a-

quest *corpus* per insinuar algunes reflexions de caràcter general i metodològic, suposo que les mateixes que han angoixat els nostres pares de la llengua a l'hora d'unificar-la i d'integrar-ne els préstecs estrangers, dels quals aquella s'havia alimentat pels contactes naturals amb altres llengües i cultures. Quan Mn. Alcover duia a terme la seva obra monumental, dissortadament no disposava sobre l'alguerès sinó, potser, d'un miler de fitxes selectes, de caràcter general que, de tant en tant, li enviava el mestre Joan Palomba, autor *in fieri* d'un vocabolari de l'alguerès, mai aparegut a la llum i que només ara és pròxim a veure-la. El material de Palomba va ser, doncs, utilitzat per Alcover (algunes vegades acríticament) i tothom se n'ha pogut beneficiar.

Ahora de redactar les fitxes, Mn. Alcover (així com Fabra per al seu *Diccionari General de la Llengua Catalana*), com és lògic, va passar pel sedas de la tradició oral, però sobretot de la documentació i de la literatura de les terres de parla catalana continental, tota veu recollida per al seu *Diccionari Català-Valencià-Balear* (DCVB). Com hom pot aclarir a partir del repertori mariner, només una molt mínima part està reflectida en el DCVB; encara menys se'n troba en el diccionari normatiu de Fabra, que en la prefació a la seva obra afirmava: "El present Diccionari no pretén contenir tots els mots avui inventariats: això està reservat al futur gros diccionari de l'Institut" (FABRA 1968, x). Com hom sap es repetiren nombroses edicions de l'obra fabriana i en totes, curiosament, apareix una sola "incòmoda" veu algueresa *llumí* adoptada com escamoteig "per evitar els castellanescos *misto* i *cerilla*; decisió precipitada i irreflexiva, justificable dins un clima d'anatematització de suposades impureses, però inacceptable científicament, car *llumí* manca de tradició catalana i resulta postís a tota la resta del domini" (VENY 1986, 116). I és veritat, la veu de procedència sarda [DES, II, 43: **luminu**] (per norma fonètica la veu ha patit dues modificacions estructurals catalanitzadores: la palatització de la líquida inicial i la caiguda de l'última síl·laba que ha fet d'un mot planer, un d'agut) fou passada a Fabra, en un sopar, per l'alguerès prof. Antoni Era, que li havia demanat els "llumins" per encendre un cigar (l'anèdocta em va ser contada *viva voce* anys enrere, pel general Catardi, amic de l'historiador alguerès).

Això no vol pas dir que al DGLC falti el rigor selectiu que, en general, domina tota la seva estructuració lexicogràfica; tanmateix conscient dels límits de la seva obra, Fabra deixava, a futura memòria a l'IEC, l'encàrrec de posar-la al dia.

Com hom sap, però, amb la dictadura franquista es va perdre molt de temps i la mateixa base literària que havia d'alimentar les noves edicions del DGLC, va ser ben minsa. Amb la transició al règim democràtic, hi hagué necessitat d'un nou diccionari, també aquest de transició,

emanació de la GEC: el *Diccionari de la Llengua Catalana* (DLC). El DLC, amb la segona edició, aconseguí l'aval de l'IEC que el sancionà provisionalment de normatiu. Ara bé, amb el "gros diccionari de l'Institut", ja preconitzat per Fabra, han estat incloses noves veus "regionals", en un nombre modest i en una línia de continuïtat purista post-fabriana que no deixa, no obstant la declarada obertura, cap possibilitat d'integració per l'alguerès, avui més necessitat que mai de veure valorada la seva catalanitat i fidelitat a les seves arrels culturals, amenaçades per una minoria que treballa per trencar la unitat espiritual de la llengua.

Una llengua unificada i normativitzada té el deure d'alimentar-se dels seus dialectes, ha de saber-se posar al dia amb les dinàmiques culturals que la ciència i les noves tecnologies imposen, ha de saber valorar l'expressió literària i històrica de totes les variants del domini que reflexionades en una obra d'ús general faria sentir tots els parlants part d'una mateixa llengua nacional, o bé d'una mateixa comunitat lingüística. No és casual que tota regió catalana lateral o aïllada de Catalunya ha viscut una història lingüística paral·lela per interacció de la geografia amb la història: al País Valencià i a les Illes Balears amb l'àrab, a Catalunya del Nord amb el francès, a l'Alguer amb l'italià (i els seus dialectes) i amb el sard (i els seus dialectes). Tanmateix milers de documents arxivístics, així com de literatura algueresa, editada i inèdita, ens ofereixen una història de la llengua prou digna per ser matisada només amb un simbòlic "llumí". De fet, un important patrimoni lexicogràfic ara del camp, ara de les feines tradicionals, ara de la mar es troba avui fora del DCVB d'una part, i de la possible incorporació en el DLC -si bé limitadament a mots tècnics o literaris-, de l'altra. En d'altres paraules el producte d'una humanitat històrica que ha sabut -si bé lluny de les terres d'origen-, convertir a la seva estructura lingüística tot el que, *mutatis mutandis*, per fenòmens d'emulació, de caiguda d'ús o bé perquè ja no arribava de la mare pàtria continental, no té dret de ciutadania i de veure reconeguda la pròpia història cultural, en nom de la puresa de la llengua!

Observant específicament el repertori dels mariners algueresos, és que la seva formació ha estat diferent de la que ben descriu Vidos (Vidos 1939; Vidos 1965) a propòsit d'expansió i migració de termes tècnics nàutics? Tot i que els processos migratoris dels mots mariners d'una nació costanera a una altra són els mateixos, també els processos d'adaptació i en fi d'integració presenten les mateixes analogies. Com pel francès, el castellà, el català o bé l'italià, així ha estat també per l'alguerès al llarg de la seva història marítima i particularment durant els darrers tres segles: a la base catalana s'han incorporat alguns centenars

de veus de diferent procedència, adaptades a l'estructura morfològica i fonètica del català. Per això he volgut matisar tot un conjunt de termes tècnics de la navegació i de la pesca, tant catalans com estrangers, tot datant, entre claudàtors, l'atestació documental. Heus ací dos exemples a suport d'aquestes argumentacions; el primer és en el mot **bocaport**.

La veu és de procedència genovesa (JAL 1850, 300: **boccaporto**; *Diz. Mar.* 1937, 87: **boccaporto**) i la seva atestació documental data del 1612 (DEI, I, 546: **boccapòrto**). A l'Alguer la mateixa veu, ja catalanitzada, apareix documentada el 1692: "*Item*, vint quatre lattes de **bocaport**" (vegeu l'apèndix). En Fabra, el seu corresponent és **escotilla** o sigui "cadascuna de les obertures practicades en la cobertura d'una nau" (DGLC 1968, 755). Aquest mot "tècnic" probablement va ser irradiat pel francès i és comú amb el castellà (DCVB, V, 300: **escotilla**) on resulta documentat més antigament que en el català i, no obstant les rocambolesques argumentacions de Coromines (DECLC, III, 558: *ad vocem*), la veu és més aviat manlleu del castellà. Independentment de la procedència, resta el fet que la veu tècnica entra en el diccionari normatiu més que per la seva tradició oral, per la seva documentada historicitat.

L'altre exemple és en el mot **xunco**. També aquesta veu és de procedència genovesa (JAL 1850, 1331: **sciunco**; *Diz. Mar.* 1937, 870: **sciunco**) i també aquesta és del segle XVII. En el DGLC el seu corresponent és *drissa*., manlleu de l'italià "drizza < drizzare" (VIDOS 1939, 345-6; DCVB, IV, 605: **Drissa**), documentada al català el 1864 (DECLC, III, 207: **DRISSAR**). En l'alguerès **xunco** és també documentat el 1692: "*Item*, una talla ab lo sou estroch del *xuncu* de mestra" (vegeu en l'apèndix), amb l'accepció inalterada de "cap de corda que serveix per a hissar l'antena de la vela llatina". Com hom nota, la vocal àtona final ha ja passat a /u/, mentre que la consonant prepalatal fricativa sorda /sc/ és representada correctament per la /x/. Els dos mots viuen en l'alguerès la bellesa de tres-cents tres anys; la corresponent veu "normativa" **drissa**, per exemple, és documentada, al contrari, de fa 131 anys! Podem dir que **xunco**, després de més de trecent anys d'història popular i documentada no té dret, com **drissa**, a ser integrat en el català normatiu? Si tot el que no té una dimensió regional és "postís", és evident que ninguna contribució podria arribar a la llengua catalana per l'alguerès, car l'atipicitat històrica de l'Alguer i l'escassa població catalanoparlant no permetrien mai cap integració d'aquest dialecte en el nou DLC de l'Institut. Però, per superar la dimensió "regional" que l'alguerès, evidentment, no té, no seria suficient el veïnatge estructural i fonètic que el català té amb l'italià (més que no pas amb el castellà), per admetre una veu "algueresa" al *Diccionari* de l'Institut, amb tot el

prestigi i la super-regionalitat que li deriva del fet que és un manlleu catalanitzat de l'italià? Ara bé si el criteri adoptat llavors per Fabra ha estat la tradició documental respecte a mots tècnics, no veig, finalment, perquè aquestes condicions no hagin de ser iguals per totes les veus que presenten les mateixes condicions? A la llum d'aquestes argumentacions, emblematitzades amb aquests dos exemples, podem dir que **bocaport** i **xunco**, fan part de l'híbrid «igual a dialecte alguerès, "cas a part del domini lingüístic"», o bé un cert nombre de mots tècnics i literaris "algueresos", quan l'estructura dels quals no contrasta amb la llengua normativa, poden ser integrats en el nou DLC, teòricament obra unitària de la vida i de la història de tots els Països Catalans, o aquesta no és res més que una quimera?

L'interrogatiu, probablement, torna a obrir una discussió que segurament ja hi ha estat en l'IEC i potser, encara, no del tot tancada. Al llarg d'aquests vint anys, però, s'ha pogut constatar que l'anticatalanisme en les perifèries de Catalunya (l'Alguer inclosa), ha crescut sobre el *leit motiv* del centralisme, sobretot lingüístic, de Barcelona. No seria aquesta una raó prou seriosa per obrir una discussió sobre la llengua als Països Catalans al tercer mil·lenni, o també aquesta és una quimera?

Però, mirem en síntesi el que ha passat al dialecte català de l'Alguer en la mostra de lexicografia marinera.

Sobre una base de més de mil veus, més de sis centes són catalanes, mentre que unes tres-centes són de variada procedència dialectal forastera, entre les quals el sard, que, a despit de la història i dels tòpics, en aquest canip té un pes gairebé insignificant.

Aquesta aportació de gairebé 300 veus, amb el temps, ha estat tanmateix catalanitzada per contacte amb l'alguerès i amb les lleis fonètiques que universalment els catalano-parlants han aplicat a tot mot estranger, introduït en el propi vocabulari. És aquest procés de catalanització que dóna una fesomia particular a aquest repertori, una seva identitat que li deriva principalment dels contactes comercials i humans que la ciutat va haver amb algunes nacions mediterrànies i més aviat amb Itàlia, França i Espanya. Aquest procés ha estat lent i es pot explicar, en síntesi, amb tres ordres de raons: el caràcter conservatiu del poder institucional català a l'Alguer; el prestigi militar, econòmic i cultural de la ciutat davant del seu terra endins; l'orgull d'una identitat lingüística amb una pròpia cultura, que de sempre ha fet de l'Alguer una illa en l'illa. Tanmateix hi ha hagut esdeveniments històrics molt greus, com les pestes del 1581 i del 1652, a partir dels quals la ciutat va quedar gairebé despoblada (TODA 1981, 249 i ss.; MANCOMI 1994, 116 i ss.), necessitant de mà d'obra forastera en tots els camps i sobretot de criats i criades, expressió del sub-proletariat pagesívol

sardo-logudorès (TILOCCA-SEGRETI 1990). Els mudaments demogràfics, amb el temps, determinaren la introducció en el català de l'Alguer dels que, en principi, eren "vicis de pronúncia", típics en qui no era del lloc i aprenia amb moltes dificultats la llengua de la ciutat, només oralment. Si hom contempla aquests fenòmens des del punt de vista diacrònic, es nota que encara al vuitcents no estaven consolidats, ni que s'havien transformat en "regles" de pronúncia popular. Per cert, el procés degeneratiu de l'alguerès ha estat més fort i ràpid en aquests darrers setanta anys, que no pas en els tres segles precedents, arraconat per l'italià a la funció de mera llengua col·loquial.

La mostra de lexemes -amb les seves particularitats morfològiques-, que es troba dins d'aquest vocabulari, alhora que integra altres meus precedents estudis (CARIA, *RdA*, I (1990), 33-53; II (1991), 119-133), em dóna igualment l'oportunitat d'oferir nous i decisius elements de judici que ens ajuden a reconstruir -mitjançant la llengua dels mariners algueresos-, el *cursum* històric de la població algueresa, en època moderna. D'aquesta, ja precedentment, he ofert dades sociològiques documentals prou segures com ara els *Registres de matrimonis* dels segles XVII i XVIII (ACAPA) sobre les dades dels quals he pogut reportar el nombre de matrimonis efectuats entre ciutadans alguereses amb ligurs, napolitans, sicilians, toscans o bé sassaresos, logudoresos, callaresos i bosans com producte de naturals processos migratoris cap a l'Alguer, particularment a partir del segle XVII. Son les dades sociològiques reportades en la documentació històrica les que, més que qual-sevol extemporània opinió doctrinal, fan d'espill a l'estratificació lexicogràfica present en el repertori mariner de l'Alguer. La presència de cultures forasteres en aquest àmbit, encara al segle XIX, era òbviament relacionada amb el corall, raó per la qual les barques, amb les seves tripulacions, segons les antigues ordinacions municipals, havien de fer port a l'Alguer i pagar els impostos relatius a la pesca (ASCAL, *Còdex D*, f. 1v; CARIA 1994: 47). La supervivència d'aquesta consuetud fou enregistrada el segle passat també per Angius, que ens dóna àdhuc el nombre de barques presents al port de l'Alguer, tot relacionades amb la susdita pesca: "Nell'anno 1828 pescavano barche algheresi 41, napoletane 190, toscane 32, genovesi 27, in totale 290" (ANGIUS 1833, I, 226).

Sobre la vessant de la pesca ordinària d'anxova i sardina, sempre el mateix autor ens diu: "Nello stesso anno 1829 attesero a questa pesca barche algheresi 2, napoletane 15, genovesi 22" (ANGIUS 1833, I, 227).

D'aquestes i altres dades més es dedueixen fàcilment els rastres culturals i lingüístics que, amb el temps s'han incorporat i adaptat a la base catalana del vocabulari mariner, alhora que la ciutat s'obria als contactes amb el món costaner mediterrà, particularment el genovès.

napolità i sicilià. Tanmateix en les *Ordenacions de pescateria* del 1609 (vegeu l'*apèndix*) es troben mencionades unes quantes formes de pesca de la tradició catalana com ara l'*encesa*, l'*axiavaga*, la *tragina* (avui *traïna*, manlleu del sicilià del s. XIX, DES, V, 3855: **traïna**); el *pescar a canya* i el *freguegiar* practicades encara avui amb el mateix nom i mètode.

Uns inventaris de finals del mateix segle, alhora que documenten ja un bon nombre del lèxic recollit, esmenten també alguns ormeigs específics com el *tremall* (ASS, *Atti Notarili Originali, Tappa di Alghero*, Salaris Antonio, b. 8, vol. 38, cc. 56-58, *Inventario di Patró Agusti Baro*, 15 febbraio 1692, c. 56: "Item, una pessa de **entramalls** usades"), el *bolentí* (ASS, *Atti Notarili Originali, Tappa di Alghero*, Salaris Antonio, b. 8, vol. 38, cc. 5-5v, *Inventario di Patró Natali*, 13 maggio 1688, c. 5: "Item, un **bolantí** sens plom") i el *murenell* (ASS, *Atti Notarili Originali, Tappa di Alghero*, Corbia Ignazio, b. 3, vol. 14, cc. 30-32, *Inventario di Francesco Mayneto*, 8 agosto 1692: "Item, catorze **muranel** usats") també vius en la tradició marinera alguerera d'avui.

Però, a partir de la documentació del segle XVIII, es noten alguns noms de nous arts de pesca entrats en la tradició marinera, més de procedència forastera, com ara les *redes*, la *bastinara*, etc. (ASS, *Atti Notarili Originali, Tappa di Alghero*, Giuseppe Zaccarias, busta n. 2, vol. 50, cc. 18-20, *Inventario di Simó Vulpe*, 7 marzo 1763: "una **bastinara** usada per prenda tunninas, y quatre pessas de **redas** per prenda bogas molt usadas"), que donen una idea de com les relacions de l'Alguer, sobretot amb els regnes de Nàpols i de Sicília, hagin pesat en època savoiana, en el sistema de préstecs i de cales i en la integració al català de l'Alguer d'aquest nou lèxic, naturalment adaptat. En el susdit exemple documental, es troben dos fets molt interessants: d'una banda l'atestació del sufix *-ara* < *ARĪA*, en un art procedent d'una categoria de peix (*bastinara* < bestí < *BĒSTA* "bestia", REW 1061), de l'altra la fase precedent al passatge de la perifrasi "redas per prenda bogas" al substantiu derivat del nom del mateix peix *hogara* < *hoga* < *BŌCA* "hoga" REW 1182), segons el criteri del *nomina instrumentalia* comú als diferents àmbits lingüístics del Mediterrà (DEL, I, 550; REW 1182: prov. *bogueira* > fr. *bouguière*, sp. *boguera*, pg. *bogueiro*).

Com he dit suara, la conseqüència més concreta d'aquests contactes es va manifestar en el camp lexicogràfic, morfològic i sobretot fonètic: tanmateix la incorporació lingüística en l'alguerès d'aquests mots, evidentment havia de pagar el peatge d'una natural i conseqüent catalanització, morfològica i fonètica. És de fet aquesta seva evolució històrica que dona a l'alguerès una particular fesomia, una seva particular identitat que alhora que confirma la dimensió medi-

terrània, no li nega la catalana en les matisacions fonètiques i morfològiques, sedimentades pel temps en la memòria dels algueresos. Finalment, l'enquesta ha revelat una abundància de formes verbals, d'expressions idiomàtiques, de modismes, de lèxic variat i, àdhuc, de talassònims, estructurats segons la tradició marinera catalana, en matèria de senyes. Per això l'inventari, vista l'edat dels entrevistats i la documentació notarial consultada, representa una memòria marinera antiga amb característiques bàsicament catalanes (occidental-valencianes i oriental-baleàriques) fins a finals del segle XVII, seguida per importància, d'aportacions italianes, napolitanes, genoveses, sardes i sicilianes i, esporàdicament corses i toscanes, a partir del segle XVIII per arribar al XIX o sigui als contemporanis.

Qüestions lingüístiques i criteris de lectura

El repertori dels mariners algueresos mereixeria una anàlisi estructural més adient de la que en aquesta seu, per falta d'espai (abundósament acupat per aquesta monografia), hom limita a una mera aproximació; tanmateix l'inventari que es proposa, no deixa d'obrir algunes qüestions que neixen també d'una seva lectura superficial. És evident que aquest, com a mostra d'un sector específic de la llengua, té la pretensió de representar i alhora de resumir l'especificitat lingüística del dialecte alguerès, en el context dialectal català. El problema de l'alguerès no és, ni ha de ser, *vessata materia* com foc que pot cremar, a qui s'hi acosta. És cert que la "qüestió algueresa", per raons històrico-ambientals, no és de fàcil solució tant si es mira des de la perspectiva institucional catalana, com de la sarca, que només en aquests darrers 15 anys ha manifestat una voluntat de tutelar el català de l'Alguer.

Tanmateix l'alguerès, per aquesta seva ineludible diversitat, viu la decadència típica d'aquelles cultures reduïdes a fenomen folklòric, pressionat com és des de dins cap a l'aïllament envers la comunitat catalanoparlant pels susdits sectors anti-catalanistes de la mateixa societat algueresa i des de l'Estat italià, a l'oblit legislatiu més alienador i homologant.

Per raons d'ordre metodològic i científic, al present inventari no s'ha admès cap mot que no tingues -gràcies a l'edat dels informants-, verdadera tradició memorialística i possible justificació en la documentació arxivística ara capitular (*Registres dels matrimonis*), ara notarial (*Inventaris i Testaments*), ara municipal (*Deliberacions del Consell*, etc.). En altres paraules, si he establert que una veu té una determinada

procedència geogràfica, per exemple napolitana, no es a la llum d'una hipòtesi *sui generis*, sinó perquè a partir de les esmentades dades històrico-sociològiques, resulta que efectivament molts napolitans i campans s'han traslladat a l'Alguer en determinades èpoques; per tant, és més probable que una determinada veu sigui manlleu d'un napolità que no pas d'un pullès o bé d'un barès, dels quals no existeixen proves documentals de cap migració.

Aquestes constatacions prèvies, producte d'una llarga investigació arxivística, han fet possible i més ràpida la individuació dialectal i lingüística mediterrània de tot mot no català present en el repertori mariner, amb l'ajut d'un suport bibliogràfic especialitzat, referible als contextos culturals ja localitzats, com també dels geogràficament i dialectalment limítrofs. Finalment s'ha transcrit després de la veu en negreta, la veu simple o composta de l'adstrat de procedència, com per exemple el genovès *çimello* "canna per pescare" (CASACCIA 1876, 226) o bé el napolità *abhafuogno* "vento caldo" (ALTAMURA 1956, 45), etc. Després dels claudàtors, entre els quals apareix la transcripció fonètica, segueix la corresponent veu catalana normativa; en cas d'inexistent correspondència sinonímica, he anat explicant-ne el significat.

Aquests criteris, finalment, han permès de comprendre el camí de les paraules, però també de calcular-ne el valor històric, o bé els fenòmens lingüístics que s'han produït per la força homologant del català i visibles comparant la transcripció fonètica (llengua sincrònica o popular) amb el lexema original (llengua històrica o literària de qual-sevol procedència). No s'ha volgut evidenciar la sistematicitat en què apareixen els rotacismes de la /l/, de la /d/ i de la /r/ intervocàliques (o bé agrupades amb altres consonants), sinó en la transcripció fonètica, a fi de facilitar la correspondència fònico-ortogràfica entre la unitat lèxica i el seu corresponent, situat després dels claudàtors. Els susdits rotacismes, caracteritzats, com es nota, per una incoherent discontinuïtat, s'han manifestat més marcadament en alguns subjectes que no pas en d'altres, sobretot en el llenguatge ràpid, confirmant-me encara una volta, la connotació de vici lingüístic. Per tant en la transcripció no he adoptat volgutament la fonètica sintàctica (tret d'alguns casos) a raó de la vacil·lació en què apareixen aquests fenòmens que, al contrari, si fossin considerats "normes" s'haurien d'aplicar a totes les situacions analògiques, generant la mateixa confusió en la qual van caure altres predecessors (KUEN 1934; i sobretot BLASCO 1984, etc.). Per la mateixa raó la /i/ paragògica (de procedència sarda), la /o/ desinencial (aquesta darrera com a herència d'hipercorrecció o com a calc de l'italià o del castellà) s'han posat entre parèntesis rodons.

Pel que fa a l'herència dialectal catalana he de dir, abans de tot,

que la identificació o bé l'atribució areal es basa fonamentalment sobre tres criteris integrats: el geogràfic, el fonètic i l'històric (documentació arxivística). Amb el primer s'estableix que el mot és indubtablement d'ús exclusiu d'una determinada ciutat o comarca com per exemple el mallorquí **caloma** o el valencià **traita**; amb el segon, es fa referència als èxits fonètics referits bàsicament al vocalisme àton de la /a/, /e/, /o/ i /u/ en posició pretònica o bé postònica, segons la transcripció efectuada pel DCVB [en aquest sentit l'obra de Alcover-Moll ha estat complementada amb el DECLC de Coromines i prudencialment amb l'ALC de Griera, o bé amb altres treballs monogràfics per tal de reduir, el més rigorosament possible, els marges d'error interpretatiu]. Naturalment la desinència /u/ procedent del sard s'ha respectat, només quan és etimològica, mentre que la /o/ desinencial (també com a fenomen d'afixació, calc o hipercorrecció) present en veus dialectals italianes o simplement italianes, o castellanes s'ha deixat /o/, car no contrasta amb les normes fonètiques de l'alguerès o català en la perspectiva d'una possible integració al català normatiu. Pel que fa les vocals /o/ i /u/ àtones, la neutralització de /o/ en /u/ en posició pretònica (precedint una /i/ tònica), o bé a final de mots catalans, s'ha considerat com element distintiu de l'àrea centroriental i baleàrica.

En la documentació algueresa més antiga he pogut constatar que tal vegada les vocals /a/ i /e/ apareixien distintes gràficament, com a conseqüència de la diferenciació que existia en el català occidental entre els fonemes /a/ i /e/; tanmateix l'ús de /a/ per /e/ es troba sempre en la síl·laba inicial i també final d'antiga data (CARIA 1994, 51). També s'han tingut en compte altres matisos fonètics com la inexistent distinció en l'alguerès entre la palatal fricativa sonora (/ʒ/) i la palatal africada sonora (/gʃ/); aquests dos fonemes, com el valencià i l'occidental, es converteixen a una mateixa pronúncia africada /gʃ/; també s'ha considerat la quasi inexistent pronunciació de la /r/ final tant en les formes verbals com pel que fa les substantivades, amb les degudes excepcions. Aquest darrer aspecte acompanyat del canvi de les /e/ pretòniques a /a/, com per exemple en **treballar** > *trabalá*, ens diu que el mateix èxit es típic de l'àrea occidental i a aquesta va atribuït; finalment un altre matis, quan l'article masculí *lo* va darrere d'un mot acabat en vocal pren, com a Peníscola (AYZA-ROCA 1981, 33), la forma reduïda *l* (*menja-te-l peix*).

Al contrari el canvi de la /e/ breu pretònica a /i/, per atracció de la /i/ a final de mot (**tenyir** > *tiñí*) si bé usual en alguns dialectes catalans i baleàrics, no és un element decisiu per l'atribució areal d'un lexema, car s'assisteix a una irregularitat d'aquest canvi per la interferència del sard o més aviat de l'italià; conseqüentment aquest assumpte és ana-

litzat cada vegada específicament i amb més cautela.

Aquests criteris, una vegada més, han confirmat un prudencial veïnatge lingüístic del vocabulari més amb l'àrea occidental-valenciana, que no pas amb la centroriental i baleàrica. Tot i això, no vull excloure el pes, quasi paritari, que aquestes darreres àrees han jugat en l'alguerès modern, tanmateix hi ha múltiples raons que justifiquen una posició eclèctica, o sigui intermèdia, de l'alguerès en el sistema dialectal català també sobre la base d'una fonètica històrica desenvolupada en un context obert a les interferències que el català ha patit per contactes culturals successius.

En d'altres paraules no és suficient la peculiaritat verbal com és la desinència zero de la 1a persona del present indicatiu, la desinència /au/ també del present indicatiu o bé l'ús de *llong* dins la isoglossa *llong/llarg*, etc., per decidir irrevocablement la filiació oriental-baleàrica del dialecte alguerès (CARIA 1990b, 41). La qüestió és evidentment més complexa i d'aquesta complexitat, l'inventari lexicogàfic recollit n'és una prova prou eloqüent. De fet hom pot trobar una interessant representació de fenòmens morfosintàctics típics de les llengües romàniques i sobretot peculiars del català, que es repeteixen, per analogia, a tota veu forastera que, com he dit abans, és doncs "catalanitzada".

Entre els més freqüents, vegeu, per exemple, el cas de la transformació d'un mot planer a un d'agut mitjançant la pèrdua de l'última síl.laba (apòcope) en dos mots de l'it. com ara *gavone* > **gavó**, cat. *gaó* i *bestino* > **bestí**, cat. *bestina*. Aquest darrer cas serveix també per aclarir que la veu no sols és un calc de l'italià traït pel gènere que a diferència del cat., en l'alg. és masculí: peix *bestí*, sinó que la mateixa veu no ha escapat a una parcial norma fonètica que veu la /e/ pretònica pronunciada /a/ (vegeu en l'apèndix: "y lo **peix bastí** com es gats, polps, múscles, escrites, y tot lo demes **peix bastí**"; CARIA 1990b, 39).

Tanmateix el repertori revela una complexitat fonemàtica tant interessant com singular que però no contrasta amb l'estructura de la llengua. Un dels exemples més antics i paradigmàtics és la palatització de la /l/ a principi de paraula (vegeu el cas del topònim **Llunafres** < *Lunafres* dins CARIA 1990a, 30, notes 71 i 72) com ara en **llascar** < *lascare*, **llampassa** < *lampazza*, etc.

També freqüent és el cas de la pròtesi davant la /r/: *rociada* > **arroiada**; *çimello* > **assimelo**, etc.; de l'afixació aplicada, sempre per analogia amb els grups *em-*, *en-* i *es-* en posició inicial, a mots forasters i tal vegada catalans que, com en valencià, passen a *am-*, *an-* i *as-* (prefi-

xos), aquest és el cas de *pues* > **empues**; *crocco* > **encrocar**; *variada* > **esvariada**^{*}, etc. Infreqüents són els infixos (*xucla* > **xuc(o)la**), els sufixos desinencials (*bol* > **bolo**) o bé les metàtesis regressives (*patró* > **prató**) i les aglutinacions **copatza** < *acqua+pazza*. Rar és el cas de la síncope com ara en **andó** < *anedó*. No és infreqüent però el betacisme sigui en mots d'arrel it. com *polaccone* > **bolacó** > *burakó*, sigui catalans **volantí** > *burantí*, etc.

En la lectura del repertori s'han de tenir en compte les abreviatures mitjançant les quals hom comprèn que per ex. "ma" no sols significa "modisme alguerès" sinó també que amb aquesta accepció es vol subratllar quasi sempre la combinació d'una veu catalana amb una altra (o altres) de procedència forastera, per bé que catalanitzada. Conseqüentment, per tal de facilitar la lectura i explicitació del repertori s'ha de fer referència al sistema d'abreviatures i tal vegada dels dibuixos amb les corresponents llegendes i a la transcripció dels sons, per a la qual he fet servir l'alfabet fonètic ja usat en un meu precedent estudi i que bàsicament és el del DCVB (CARIA 1993). Finalment, els bellíssims dibuixos de l'*espanyoleta* i de la seva secció, han estat trets de la revista *AQUA*, (Milà) I (1986), p. 60. Les imatges es refereixen vertaderament a un llaüt; tanmateix, en un tamany més petit, són la igual representació de la versió algueresa de l'*espanyoleta*.

L'enquesta

L'enquesta és evidentment l'efecte d'una idea-projecte personal perseguida, he de dir, amb una gran curiositat: constatar quant d'una herència cultural tan peculiar de l'Alguer, com la marinera, havia pervingut als nostres dies i quines havien estat les interferències forasteres en un àmbit tan específic. Sabem que la catalanística en general no tenia, sobre aquest camp específic, sinó escassos coneixements del lèxic mariner de l'Alguer, i que les poques coses fins ara publicades no eren gaire fiables per falta de metodologia i de criteris lingüístics o bé per falta d'investigació històrico-lingüística. Potser aquest estudi pot ésser interpretat -si bé amb tots els límits que li pertoca-, com una mena de "revolta de l'objecte", un intent ambiciós d'estudiar-se des de dins, amb el necessari rigor moral i intel·lectual. Crec que encara que aquest fos l'intent, és també veritat que, a paritat de coneixements lingüístics teòrics, el viure en el mateix camp de la investigació lingüística, treu precarietat a la matèria tractada, respecte a qui, per bé

---

* Aprofito d'aquesta avinentesa per rectificar la incoherent definició apareguda al núm. 2 d'aquest mateix anuari a pàg. 123 i els exemples igualment apareguts a la nota 108. En realitat es volia proposar com exemple d'aglutinació **dividinés** < *divuüt diners* (usat encara avui en sentit negatiu "no tenc dividinés" per dir "no tenc moneda") car els exemples esmentats són evidentment referibles als afixos.

que català o romanista, a l'Alguer ha treballat *pro-tempore* i amb objectius necessàriament limitats. Això evidentment no vol menysprear l'obra de ningú que s'hagi ocupat o vulgui ocupar-se pel futur de dialectologia algueresa, sinó d'estimular una reflexió seriosa sobre les problemàtiques estructurals d'aquest dialecte, per trobar un camí unitari cap a la seva valoració i integració en el sistema dialectal català abans que el temps i les adversitat ambientals no facilitin la mort precoç de la llengua dels algueresos contemporanis. També a raó d'aquestes consideracions he cregut oportú d'adaptar a les meves necessitats, en els límits del possible, un model d'enquesta ja positivament experimentat en les realitats costaneres de la península Ibèrica, avui publicat en el *Léxico de los marineros peninsulares* (ALVAR 1985) -d'aquí endavant LMP.

Això d'una banda, de l'altra la de donar a conèixer al món de la catalanística i de la dialectologia no tan sols els elements no definitius d'una anàlisi general, sinó també el producte objectiu de l'enquesta que és el repertori lexicogràfic dels mariners algueresos.

Quan vaig aconseguir l'LMP, ja tenia prou material recollit, fruit d'una experiència directa en la recerca lexicogràfica sobre el camp i d'una investigació diacrònica sobre la documentació algueresa que partia del segle XVI per arribar al XIX (segles entre els quals comencen a manifestar-se i a consolidar-se els canvis fonètics i les interferències morfosintàctiques en l'alguerès). De fet, he pogut complementar un aspecte de la cultura marínera ibèrica que en l'LMP citat, respecte al català, es limitava a les tres grans varietats: catalana, valenciana i baleàrica. Indirectament l'aportació algueresa contribueix al coneixement de la història de la llengua catalana en una àrea aïllada del domini lingüístic, referida a un àmbit tan particular com és el mariner.

Sent les veus més de mil, he cregut també oportú de numerar-les en l'ordre alfabètic per facilitar-ne la consulta, però no la comparació paral·lela amb l'esmentada obra, que, al revés, segueix el criteri temàtic. Tanmateix espero vivament d'haver-me acostat al resultat desitjat i per això confio en la comprensió dels col·legues pels probables defectes i omissions en les quals puc haver caigut.

A l'estat actual de la història social d'aquesta ciutat marínera he de dir que he tingut la sort de poder dur a terme aquest treball gràcies al fet que quasi tots els informants han viscut la transició de la navegació a vela a la a motor. Per bé que majors, són encara molt vinculats amb llur món, depositaris d'una memòria històrica extraordinària i sobretot conscients i entusiastes d'haver col·laborat a aquesta enquesta amb un rigor explicatiu i funcional fora del comú. A aquests veritables llops de mar va la meua personal gratitud i admiració per haver consignat llur ciència i testimoniatge vivencial a les noves generacions de la mar, que

espero que podran gaudir amb la mateixa joia i curiositat amb la qual vaig recollir-la.

a) Els informants: criteri de selecció i de formulació de les preguntes

Com per al recull toponímic, també per a l'inventari lexicogràfic mariner he tingut en compte el factor edat (edat mínima 60 anys), un esquema de preguntes complementat amb dibuixos i taules, la trajectoria professional, la comparació de les informacions d'almenys tres subjectes experts en una mateixa feina. Per als mestres d'aixa només n'he pogut entrevistar dos (més un com a apassionat de la matèria calafatera) sobre tres existents, dels quals, gràcies al fet de tenir bona memòria i d'haver tingut grans mestres d'aquesta antiga art constructora, he pogut treure una quantitat prou interessant de termes nàutics, pesquers i calafaters. En ordre alfabètic els informants són els següents:

ANGIOI FRANCESC [*Tziolino*], nat a l'Alguer el 20 d'abril de 1929, pesca amb xarxes, palangre, encesa, llences, i de jove amb dinamita, instrucció primària

CANESSA JOAN [*txa Joanica*], nat a l'Alguer el 14 de desembre de 1923, pesca amb xarxes, instrucció primària

CARIA SALVADOR PERE [*Radesky*], nat a l'Alguer el 28 de juny de 1930, mestre d'aixa, instrucció primària

CATALDI ANTONI [*Nuntsiaro*], nat a l'Alguer el 14 de juliol de 1923, pesca amb nanses, palangre i xarxes, instrucció primària

CIAMPELLI MIQUEL [*les Cartes*], nat a l'Alguer el 21 d'octubre de 1925, pesca amb tremall i aixàvega, instrucció primària

DELLA CHIESA JOSEP, nat a l'Alguer el 20 d'abril de 1933, pesca amb palangre i llences, instrucció primària

FIORI MIQUEL [*Pixinfatxa*], nat a l'Alguer el 15 d'octubre de 1922, pesca amb nanses, palangres i xarxes, instrucció primària

FIORI PASQUAL [*Paixolí*], nat a l'Alguer el 6 de gener de 1910, pesca amb nanses, palangres i xarxes, instrucció primària

FRULIO JOAN MIQUEL [*Gutxidela*], nat a l'Alguer el 22 d'octubre de 1934, mestre d'aixa, instrucció primària

GALLO ANTOGÒ, nat a l'Alguer el 23 de gener de 1911, pesca amb nanses, sense instrucció

LANGELLA ELIGIO [*Tsulús*], nat a l'Alguer l'1 de desembre de 1929, constructor de gossos i espanyoletes en miniatura i expert de lèxic calafater, instrucció primària

LAURO MIQUEL, nat a l'Alguer el 10 de gener de 1909, navegant, pa-

tró, instrucció primària

LOBRANO MARIO [*Prospitzia*], (†), nat a l'Alguer el 12 de febrer de 1926, pesca amb palangre, instrucció primària

PORQUEDDU ANTONI [*Barrilota*], (†), nat a l'Alguer el 22 de febrer 1907, pesca amb xarxes, sense instrucció

SALVATORE ANTONI [*Indò*], nat a l'Alguer el 18 de febrer de 1908, pesca amb nances, palangres i llences, sense instrucció

SANNA SALVADOR [*Coqueta*] (†), nat a l'Alguer el 22 de març de 1905, pesca amb palangre i de jove amb dinamita, sense instrucció

SATTA ESTANISLAO ANTONI [*lo Pebret*], nat a l'Alguer el 28 de juliol de 1928, pesca amb xarxes, palangre i nances, instrucció primària

SPANO RAFAEL (†), nat a l'Alguer el 19 de juliol de 1925, pesca amb xarxes, instrucció primària

El vocabulari mariner classifica els següents arguments, més o menys resumits en fitxes, on, a més de consideracions de tipus estructural i històric, apareixen particularment les proporcions numèriques de tota aportació lingüística:

a) **les embarcacions**: a.1) *el gosso*; a2) *l'espanyoleta*; a3) *les parts de la barca*; a4) *les parts de la vela*; a5) *els aparells*; b) **els elements de la religió**; c) **la fauna**: c1) *els peixos*; c2) *els crustacis*; c3) *els mol.luscs*; c4) *els ocells*; d) **la flora**; e) **la geomorfologia**; f) **la mar**; g) **la meteorologia**; h) **la navegació**; i) **la pesca**: i1) *classes de pesca*; i2) *els estris de pescar*; l) **els refranys i frases fetes**; m) **els talassònims**

Els límits d'espai m'impedeixen, però, de detallar tots els temes tractats, per això aquí m'he limitat a analitzar el primer [**les embarcacions**: a1) *el gosso*; a2) *l'espanyoleta*] dedicant una llarga fitxa biogràfica al "pare" de les primeres dues "espanyoletes", per deixar a una segona pròxima aportació l'anàlisi del lèxic dels altres camps semàntics recollits i la publicació integral dels documents citats.

a) les embarcacions

La barca a vela llatina que més antigament es troba en la documentació notarial del sis-cents entre les que practicaven la pesca i el transport a l'Alguer, prenia el nom de *falugeta* (ASS, *Atti notarili originali, Tappa di Alghero*, Salaris Antonio, b. 8, vol. 38, cc. 5-5v, *Inventari de Patrò Natali*, 13 maggio 1688, c. 5: "Inventari de les robes i coses se son trobades en la **falugetta** que governava Patrò Natali), o bé de *llaüt* (ASS, *Atti Notarili Originali, Tappa di Alghero*, Salaris Antonio, b. 8, vol. 38, cc. 56-58, *Inventario Patrò Agusti Baro*, 15 febbraio 1692, "Primo, un **lleut** que se troba en lo Portal del Mar de la present ciutat");

mentre que la barca de servei per a desplaçaments dintre el port o per a la pesca vora costa es deia *esquif* (ASS, *Atti Notarili Originali, Tappa di Alghero*, Salaris Antonio, b. 8, vol. 38, cc. 56-58, *Inventario Patró Agustí Baro*, 15 febbraio 1692, c. 56: *Item*, un **esquif** ab tres parells de rem) que seria una mena d'*alanxa* dels dies nostres.

El 1776 el tipus de barca de pesca, de mida probablement més ample que el llaüt prenia el nom curiós de *gundula* de veneciana memòria (ASS, *Atti Notarili Originali, Tappa di Alghero*, Giuseppe Zaccarias, b. 2, vol. 50, cc. 2-5, *Inventario di Salvador Vulpes*, 10 dicembre 1776, c. 2: Mes se ha trobat ser axi be del dit qm., son marit, duas **gundulas** usadas ab duas axabigas) amb funcions tal vegada de desplaçament de persones il·lustres (SECHI-COPELLO 1979, p. 14: "La sera dello stesso giorno una "gondola" trasporta a Porto Conte i delegati algheresi").

Tanmateix entre la fi del XIX i els primers lustres d'aquest segle s'imposaran tres embarcacions: la *martingana*, per al transport; el *gosso* i l'*espanyoleta* per a la pesca. En aquest estudi el repertori estructural es limita però només a les dues barques tradicionals de pesca alguereses, repertori que òbviament ha quedat gairebé invariànt tant pel que fa al *gosso*, com a l'*espanyoleta*.

a1) el gosso

Gosso (DCVB, VI, 478: *Gusso*; CASACCIA 1876, 415) és mot mariner que es va difondre en diferents àmbits mediterranis, en el segle passat probablement des de Gènova (*Il Mare* 1972, V, 129: *Gozzo*), i que hom troba comú al cors, napolità, calabrès i sicilià, mentre que *gozzo* i *guzzo* al venecià, com a probable derivació apocopada del substantiu *bargozzo* (REW 952; DEI, III, 1851). De fet, el *bargozzo*, *baragozzo* o *bragozzo* és una barca de pesca de l'Adriàtic, de dos arbres, amb pont, de forma arrodonida, falcada als bords, amb proa alta i corbada (*Diz. Mar.* 1937, 98).

Però trobem que també a Catalunya (Barceloneta, Vilanova, Calella) va arrelar-se la variant *gussí* (DECLC, IV, *Gussí*, 759-43), amb funcions, forma i dimensions bastant semblants a la barca genovesa (AMADES-ROIG, *BDC* XII, 17: *Bussí*); finalment a Menorca (Ciutadella) el *gosso* l'existència del qual testimonia l'Habsburg-Lorena i n'estableix l'analogia estructural amb la barca de pesca lligur (HABSBURG-LORENA 1880, II, p. 64: "Luego los *gussis* o *gossos* semejantes a los *gozzi* genoveses")

El *gosso* alguerès podria semblar, doncs, de procedència genovesa, o bé napolitano-pontesa (MINI 1972, 55), per unes adaptacions locals relacionades amb l'ús d'aquesta barca per a la pesca de la llagosta (MONDARDINI 1990, 37). Tot fa suposar que des de l'illa de San Pere, o

sigui de Carloforte, on viu des del set-cents una colònia lligur, originària de l'illa de Tabarca, procediria la cultura del *gosso* alguerès. La versió local d'aquesta barca presenta una quilla bastant baixa amb la popa arrodonida, així com les murades, fins a l'obra viva per efecte dels mardissos; la roda de proa no és gaire pronunciada; duu arbre i antena amb vela llatina. Amb el temps, la propulsió eòlica es va substituir per la de motor. El casc llarg de 6 a 8 mts., presenta una estructura robusta i és realitzat en llenya d'avet, pi roig, castanyer i olivera.

a2) l' espanyoleta : etimologia i biografia del personatge que la va portar a l'Alguer

L'única accepció entrada només al menorquí, probablement com a francesisme (*espannolette*) del 1731 amb el significat de "Biuló articulat amb una barra de ferro giratòria que serveix per a tancar en fort una finestra" (DCVB, V, 380: *espanyoleta*) no té, evidentment, cap relació semàntica amb el nostre ètim. El francesisme troba el seu corresponent també en el català *pany* > *espanyar* "forçar el pany" (DECLC, III, 612-3) i en l'italià (DEI, V, 3575: *spagnoletta*: "specie di sonata a danza detta dal Negri [1602] «spagnoletto» sottinteso ballo"; però també "specie di seramento di finestra") on l'accepció popular més coneguda és la de "sigaretta" passada per extensió a la de "filato di seta o di cotone avvolti intorno a un piccolo cilindro di cartone" (*Diz. Enc. It.*, XI, 523).

Com hom podrà aclarir de seguit, ben altra fortuïta i curiosa història té al seu darrere l'arrel etimològica de la barca, avui dia, més típica dels pescadors algueresos: *l'espanyoleta*. Sobre aquesta embarcació les úniques notícies van començar a sortir amb un article de Maria Luisa Minì, aperegut a una revista sarda (MINÌ 1974, 49-54), com a treball de síntesi de la seva tesi de llicenciatura que he tingut l'oportunitat de llegir i d'apreciar (MINÌ 1973-74). Sobre aquest tema Minì escrivia: "La prima imbarcazione di questo tipo fu portata ad Alghero circa sessanta anni fa da un commerciante di aragoste: era una vecchia barca spagnola acquistata di seconda mano da un pescatore algherese" (MINÌ 1974, 49).

Fins aquí els primers indicis de l'esmentada autora, sobre els quals s'afegia la crònica del primer viatge a l'Alguer de l'escriptor català Josep Pla (PLA 1986) en la qual escriu dues pàgines sobre un personatge que a l'Alguer devia efectivament ser considerat un mite, si un poeta (Miquel Dore) i un músic (Joan Pais) havien creat per a ell una de les més boniques cançons tradicionals d'aquest segle que duu el títol de "Lo pescador que se deu de casar", encara avui ben popular a l'Alguer i on "l'espanyol", dins el text, és un dels protagonistes (PAGÈS I MERCADER

1961, 168: “Si la llagosta augmenta el preu, aquell dimoni de l’*espanyol*...”). Tanmateix Pla, en la seva intrigant crònica procura de no esmentar mai el nom del menorquí, tot dibuixant-ne un perfil simpàtic i del tot desconegut (“A l’Alguer vaig trobar-me amb un altre considerable espectacle: vaig trobar-me amb un mite. La seva base concreta era un mallorquí - perdó: un menorquí fill de Ciutadella [...]. Per les fotografies que vaig veure d’ell, devia ésser un home alt, ros, fort, d’espalla sòlida, de mirada noble i tranquil·la, d’aspecte plàcid i tenaç. La calma i la sornegueria de les Mallorques: un home de les illes. Durant els primers anys de la seva estada a l’Alguer tingué copioses aventures sentimentals i produí alguns fills naturals, sense dramatisme, amb un tarannà casolà, reposat i discret” (PLA 1986, 72-73). Va ser, més tard, un altre autor barceloní a donar un nom al “menorquí”, tot reproduint les pàgines de Pla sobre l’aventura algueresa de Gabriel Arguimbau, però afirmant: “L’escriptor català Josep Pla informa que, quan arribà, pel 1936, a l’Alguer, feia només quinze dies que havia mort Arguimbau (CATALÀ I ROCA 1961, 15). Com podré demostrar més endavant, la data en la qual Pla va arribar a l’Alguer no era el 1936, així com, evidentment, tampoc el 1936 no era la data de la mort d’Arguimbau.

Amb aquests escassos indicis vaig començar la no fàcil investigació sobre tres directius concretes: d’una banda es tractava d’escorcollar en els registres dels morts a l’Alguer per veure si concretament l’Arguimbau havia mort o no en aquesta ciutat; després d’escavar en la memòria de la gent major de la mar de l’Alguer, per poder reconstruir els trets biogràfico-empresarials de Gabriel “l’espanyol”, amb el qual semblava estar relacionada l’existència de les primeres *espanyoletes*; finalment de marxar cap a Ciutadella per aclarir si existia descendència directa o indirecta, o bé documentació històrica sobre la seva família.

De primer moment, la recerca se’m presentava una mica complexa car començava després de més d’un segle del naixement del menorquí, del qual tampoc Català i Roca havia donat dades sobre el segon llinatge del Nostre; tanmateix amb bona paciència, inspiració i molta sort vaig començar a esbrinar coses. Per molt anys, a partir de Carnestoltes fins després de Pasqua, l’*Espanyol* tenia residència al segon pis de la casa de Josep Balata, amic del Nostre i pare del Comendador Gaví (l’Alguer, 18.3.1900) del qual vaig recollir, amb la preciosa col·laboració de la seva esposa Paolina i de la seva filla Bonària, testimoniances directes i documentació inèdita. En aquesta temporada en Gabriel “llogava” les barques dels pescadors algueresos de llagosta, als quals donava un primer acompte sobre la pesca, car havien d’estar almenys tres mesos fora de ciutat. Normalment feien residència en les barraques costaneres de “la Frasca”, “el Pelós” o bé de

l'illa de "Mal de Ventre". Sempre amb un sistema de vivers dins els cascos dels gossos i de les espanyoletes, els pescadors, en un primer temps, acordaven de trobar-se amb Arguimbau, en determinades puntes de la costa, com ara *Mont Girat*, *Portitxol*, *El Pelós*, *Mal de ventre*, *Sant Joan* i *Cap Frasca*, després traslladaven sistemàticament les llagostes a l'Alguer, on venien guardades en les relatives caixes o "marrufos", a la vora del port, i d'on Arguimbau les recollia per ésser, de seguida, transportades a Marsella amb un temps atmosfèric "alegre" (servia per a oxigenar les llagostes dins el viver).

Gaví Marengo, cònsul espanyol al port de l'Alguer i representat del Nostre i que a l'Alguer tenia l'oficina d'agent de transport, tenia a més l'encàrrec de lliurar a tot pescador un albarà per tota quantitat de llagosta entrada en dites caixes. Puntualment, a finals d'estació, tothom venia liquidat per l'Arguimbau mateix, sobre la base dels albarans presentats. Era aquesta puntualitat i honestedat amb el preu pactat, que havien fet de l'*Espanyol* un home de confiança, un "veritable senyor".

Si durant els primers quinze anys del seu comerç de llagostes Gabriel Arguimbau feia de patró i capità del seu "El Balear", una vegada esdevingut ric es transformà en armador i, segons la preciosa testimoniança d'un altre llop de mar, Miquel Lauro (l'Alguer, 10.1.1909), també ell patró de pesca i navegant, ara sabem que Arguimbau havia eixamplat la seva flota amb altres tres vaixells "Progresso" (venut després als pontzèsos), la Polònia i "Sofia" (aquests darrers capitanejats respectivament per Francesc Usai, àlies *lo Papàs*, Lluís Alfonso, àlies *Vallana*, mentre que "El Balear" ho era per Josep Usai, àlies *Fra Topí*); amb tots tres però, fins a abril, transportava taronges valencianes als ports de França i d'Itàlia.

Per una altra temporada Arguimbau va viure a la casa de Miquela Daiani, al núm. 54 del carrer de la Merced, en la qual tenia llogades dues habitacions; finalment els darrers anys va ser constret a traslladar la seva residència a l'hostal de Joanina Secondo, situada al núm. 8 de la plaça Cívica, on, des de les finestres de la seva habitació, davant al port, podia controlar més de prop els seus vaixells. És en aquesta darrera residència que va morir a conseqüència d'un infart (tal com m'ho va contar Èfis Scognamillo [l'Alguer, 29.7.1930], per haver-lo oït del seu pare, Nicola) i fins al darrer moment de la seva vida va ser assistit pel mateix Nicola Scognamillo i Francesquí Serio, que van ser també els qui van denunciar la seva mort. De fet, a l'Arxiu Històric de l'Alguer, dins el *Registro atti di Morte*, any 1938, acte núm. 89, part 1ª, hom llegeix: "Arguimbao Gabriel Benvenuto, deceduto il 14 maggio 1938, in Piazza Cívica, 8, di anni 64 [Denuncianti: Scognamillo Nicola, di anni 45, commerciante residente ad Alghero; Serio Vincenzo, di anni 54,

marinaio, residente ad Alghero], residente a Genova, nato a Minorca di fu Lorenzo e Juana Ferrer, coniugato con Benvenuto Maddalena. Testimoni: Alfonso Antonio, di anni 50, pescatore; Faedda Carmine, di anni 41, pescatore”.

Dit de passada, en aquest acte resulten tres errors: el primer que el segon llinatge de Arguimbau era Ferrer i no pas Benvenuto, que era el cognom de la seva dona; després que no tenia 64, sinó 62 anys quan va morir, i el tercer que el nom del segon denunciant era Francesco (Francesquí) Serio, compare del difunt i mariner en un dels vaixells del Nostre. Dos dies després de la seva mort, informada telegràficament, va acudir a l'Alguer la seva esposa legítima, que, segons la reconstrucció feta per un altre gran memorialista i amic, el senyor Vladimiro Uccelli (l'Alguer, 1.12.1919), va fer obrir la caixa per al reconeixement i després es va endur les despulles a Marsella, on encara avui reposen. Però abans de marxar cap a França la vídua va fer oficial una missa de sufragi *Corpore Praesenti* a l'església del Rosari (primera parròquia dels pescadors) a la qual hi va assistir, entre els molts amics algueresos, també el susdit comendador Gaví Balata. Finalment la caixa va ser traslladada a Marsella amb el mateix “El Balear”, vaixell que va passar a mans de l'alguerès Domingo Catogno, pescador abans i comerciant de liagosta després, venut per l'esposa d'en Arguimbau. Per a l'enterrament, ningú dels seus familiars ciutadellencs no va poder traslladar-se a França car en aquella època les Balears i Catalunya estaven ja ofegades per la guerra civil i la conseqüent dictadura franquista.

Ara bé, faltaven però encara molts detalls sobre l'Arguimbau ciutadellenc, per tant vaig poder organitzar un viatge a Ciutadella amb el meu antic amic i col·lega, Joan Udanch, per poder reconstruir la història personal i familiar de l'*Espanyol*.

Mitjançant la col·laboració d'altres bons amics com Llorenç i Xaro Mercadal de Maó, he tingut facilitada la coneixença de l'historiador Antoni Picó Vivó de Ciutadella. Ja durant la conversa amb aquest senyor vaig treure notícies familiars prou interessants pel paper empresarial jugat a Ciutadella, en l'àmbit mercantil i armatorial, pel pare de Gabriel Arguimbau, Llorenç, i també que a Ciutadella vivien uns probables nebots de Gabriel, que m'haurien pogut aciarir quelcom. La sort encara una vegada em va assistir, car gràcies al prevere i historiador Florenci Sastre Portella, responsable de l'Arxiu Històric Municipal de Ciutadella (al qual vaig ser adreçat per la gentil escriptora i amiga Josefina Salord de l'*Institut Menorquí d'Estudis*), vaig poder recuperar l'acte de naixement de Gabriel Arguimbau Ferrer que recita textualment: “*En la ciudad de Ciudadela, Provincia de las Baleares, Obispado de Menorca, a diez y ocho Marzo: yo Don Antonio Cursach, Vicario*

de esta Santa Iglesia, bautizè solemnemente á un niño que nació dia doce de l'actual, á las dos de la madrugada, calle de Isabel 24, mismo fijo legitimo de Lorenzo Arguimbau Hortelano y de Juana Ferrer siendo sus abuelos paternos Francisco Arguimbau y Maria Janer; y los maternos Juan Ferrer y Juana Bosch. Se le puso por nombre Gabriel y fueron sus Padrinos Francisco Arguimbau su hermano soltero y Margarita Capó, soltera á quiénes advertí el parentesco espiritual y demas obligaciones que por el contraen siendo testigos Pablo Capellà Sacristan y Magdalena Vivó, comadre, todos de esta Ciudad, menos la madre del bautizado que es natural de Ferrerías. Y para que estendí y autorizé la presente partida en el libro de bautismos de esta Pauroquia y Catedral en el mismo dia diez y ocho Marzo de mil ochocientos setenta y seis” (AHMC. Registre dels Batismes, any 1876, acte 49, f. 273v-274).

Les sorpreses més interessants però em van arribar amb la sortosa coneixença del molt amable senyor Llorenç Arguimbau Bagur, nebot del Nostre, el qual em va oferir una col·laboració tant generosa com amical car, amb l'ajut memorialístic de sa mare, ultra la norantena, i de les dues igualment ancianes ties, va poder reconstruir-me alguns aspectes inèdits d'en Gabriel i del seu pailebot “El Balear”, en la seva primera inquieta joventut. Segons les ancianes memorialistes Gabriel Arguimbau de jove patí d'una lleugera malaltia, per la qual cosa el metge de família va aconsellar una teràpia feta d'aire de mar i de navegació. Per això, a vint anys, l'emprenedor fill de Ciutadella era ja un expert navegant, per haver estat embarcat en els pailebots de son pare Llorenç, al llarg de les rutes entre Menorca, Barcelona, Marsella i Gènova. Esperit independent -segons el que va contar la senyora Arguimbau-, semblava que tingués la “Patent de corsa”.

L'arribada a l'Alguer a les darreries del 1800, o sigui a 24 anys, sembla haver estat accidental, en el sentit que hi va arribar endut pel mal temps i l'Alguer era el port més pròxim per un redòs temporani. Va entrar al port de la ciutat capitanejant dues barques de mitjana i possiblement durant la seva curta estada va descobrir una veritable mina d'or: la llagosta de la qual havia après, a pròpies despeses, quant valia als mercats de Barcelona, més sobretot de Marsella.

Amb gran amabilitat el senyor Llorenç Arguimbau em va oferir, doncs, una rigorosa i ben documentada reconstrucció genealògica de la seva família i del Nostre, feta per ell mateix, la història de la qual comença a Ciutadella a partir del 1563 i, fins i tot les fotografies del nostre mite i del seu “El Balear” que avui han entrat en la història de la *RdA*. Tanmateix, sobre ell la memòria dels familiars s'atura en el record d'un personatge que a Ciutadella només dos o tres ancians recordaven, del qual però sabien que feia comerç de llagosta entre Sardenya i Marsella i

que estava casat, sense fills [!] amb una certa Magdalena [?] que havia conegut a Marsella, on tenien casa molt gran i bonica; per cert sabien també que tornat a casa després del seu primer viatge a l'Alguer, Gabriel Arguimbau va aconseguir el 10 de gener de 1900 del seu pare el do d'un bergantí amb dos arbres a vela, "El Balear", que ell mateix transformà en un viver mòbil de llagostes, tot començant la seva feina d'exportador de llagosta bàsicament entre l'Alguer i Marsella. Segons les testimoniances recollides pel nebot del Nostre, han estat "dos pescadors menorquins, Lluch i Sans, el primer de Ciutadella i l'altre de Fornells, els qui, per suggeriment de l'Arguimbau, es van traslladar a l'Alguer per a ensenyar l'ús de les nances per a la pesca de la llagosta en les mars de Sardenya; la prova ha estat perfecta i a partir d'aleshores es va adoptar a l'Alguer aquest sistema de pesca". Fins aquí les notícies menorquines, algunes de les quals troben puntual confirmació també en la crònica de Pla, també a pròposit de la descripció que el mateix fa de la pobre economia pesquera algueresa (PLA 1986, 73). També sabem que l'Arguimbau a l'Alguer va arribar amb dues barques de mitjana (la *Sant Pau* i la *Sant Joan*), que amb el temps va llogar i després vendre als pescadors algueresos, per a la pesca de la llagosta. Aquest record s'adiu a les testimoniances d'alguns vells pescadors (Salvador Sanna [1985], Antoni Salvatore [1990], Antiogo Gallo [1995]), segons els quals les primeres dues *espanyoles* vingueren de Menorca a finals del segle passat, capitanejades per Gabriel Arguimbau Ferrer, que els mateixos havien conegut, així com recordaven perfectament "El Balear" per un detall molt singular: sota el hauprès feia bella mostra un original mascaró de proa, l'escultura en fusta d'una mandolina.

Els pescadors algueresos no trigaren gaire a posar-li, com d'antiga consuetud es fa a l'Alguer, el més fàcil "llinatge" de Gabriel l'*Espanyol*, renom que trobem ja consolidat en la susdita cançó popular a confirmació de la seva positiva i singular popularitat. Gabriel Arguimbau efectivament estava casat amb una certa Maddalena Benvenuto, natural de Gènova, i amb ella no va tenir fills, però si que a l'Alguer en va deixar alguns, producte de les seves discretes aventures sentimentals. Sobre aquest punt però, per raons d'ètica i de respecte personal del mite i de la seva herència, de mi coneguda, deixo de banda aquesta vessant de l'enquesta.

L'escriptor Josep Pla quan va arribar a l'Alguer a finals de maig del 1938, quinze dies després de la mort del menorquí, va assabentar-se del prestigi de què Gabriel gaudia a l'Alguer, on, sobretot en l'ambient mariner, hom plorava el seu comiat i, per què no, també la possibilitat de treure diners de la pesca del valorós crustaci que ell, gràcies al fet que coneixia perfectament el català, el castellà, el francès i l'italià,

podia vendre en diversos mercats nacionals.

Els algueresos d'antiga data anomenaven genèricament "espanyols" tot els qui procedien de la península Ibèrica, encara que catalanoparlants. A raó de la seva repetida i consolidada permanència a ciutat, la gent el coneixia només com "Gabriel l'*Espanyol*", renom que el caracteritzà perennement dins la marineria algueresa. Ara bé, si ell era l'*Espanyol*, en tant que ciutadà d'Espanya, per extensió *espanyoletes* eren les seves dues barques de mitjana menorquines amb les quals va creuar la mar, arribant a la Barceloneta de Sardenya. Les velles embarcacions, amb el temps, varen ser desmuntades i estudiades per un mestre d'aixa alguerès, Víctor Palomba, germà de Joan, el conegut mestre i erudit personatge de la primera renaixença algueresa (*Dic. Bio.* 1969, III, 413).

Palomba, sobre el dibuix de les originals, va construir les primeres dues *espanyoletes*, amb unes adaptacions funcionals com la de treure l'espigó de popa i el pal de mitjana i elevat un poc més les murades. A les primeres dues, per fenòmens d'emulació i de competència, vist l'èxit que tenien per mar, en van seguir d'altres i d'altres encara, reproduïdes pels calafats de Porto Torres, Stintino, Castelsardo i Bosa (MONDARDINI 1990, 48: "La spagnoletta, di origine spagnola, più acchigliata rispetto alle altre, ha trovato in Alghero la sua patria di adozione, e di qui si è diffusa nei centri vicini, specialmente a Bosa, a Stintino, a Porto Torres e a Castelsardo"). Per això, contrariament al que va afirmar Polese (1985), calafat de Port Torres (MONDARDINI 1990, 48, nota 20), l'*espanyoleta* és d'origen menorquí i la testimoniança d'un altre mestre d'aixa de Bosa, Oliveri, sufraga tota la meua reconstrucció històrica (MONDARDINI 1990, p. 48, n. 20: "A Bosa, Olivieri sostiene che fu suo padre a costruirla, dopo averla vista approdata in Alghero, proveniente da un veliero spagnolo [es tracta evidentment del famós "El Balear" - NdA], ancorato al largo").

Segons la descripció que em van fer Antiogo Gallo, Antoni Salvatore i Miquel Lauro, aquestes barques presentaven un arbre amb vela llatina abatit a proa, un espigó a proa, un arbre de mitjana i un altre espigó a popa, amb vela de mitjana. Els tres memorialistes han reconegut, a més, en el dibuix fet per l'Arxiduc i per Amades i Roig (SALVADOR-ARXIDUC 1880, taula II; AMADES-ROIG, BDC XII, 80), les barques arribades amb l'*Espanyol*; per una ulterior confirmació a Ciutadella vaig entrevistar el mateix expert de la història marítima de Ciutadella, Antoni Picó Vivó i el senyor Toni Caules, àlies *Ieto* (14.9.1923), pescador de nanses, palangre, teranyina i xarxes, confirmant-me que mai barca palangrera o llagostera ha estat coneguda a Menorca o Ciutadella amb el nom d'*espanyoleta*. La barca de mitjana tenia característiques

estructurals ben diferents de les del gosso: la quilla més alta la proporcionava a l'ús vèlic, mentre que el perfil de la proa i de les murades no ofería gaire resistència a la mar. Aquests fets feien que l'*espanyoleta* fos una barca més segura i sobretot més ràpida per allunyar-se dels perills de la mar.

L'*Espanyol*, que pels mariners algueresos encarnava, evidentment, el mite d'Ulisses, ha deixat en la memòria de la gent de la mar de l'Alguer i dels ports occidentals de Sardenya, l'herència d'una barca que si bé en fase de decadència, darrerament ha tornat a estar de moda per ser la barca de la més important regata vèlica de l'illa, que es fa cada any a Stintino amb gossos i *espanyoletes*.

Més enllà de l'etimologia popular algueresa que ha fet indiscriminadament tot habitant d'Espanya *espanyols* -fins i tot els catalans, valencians i baleàrics-, l'*espanyoleta* fa doncs part d'un imaginari col·lectiu que en la mar ha vist de sempre un camí de llibertat, obert a homes coratjosos, fantasiosos i atrevits com Gabriel Arguimbau Ferrer, que, en última anàlisi, ha escrit una pàgina molt important de la història de la pesca i de la navegació de l'Alguer. Per aquesta raó he volgut homenatjar la seva memòria tot reproduint en la portada d'aquest número de la *RdA* l'antiga maqueta del seu èpic viver mòbil "El Balear", símbol i síntesi d'en Gabriel, emprenedor fill de Ciutadella de Menorca.

Rafael Caria

REPERTORI MARINER

A

1. **A banyo** [1763] lió/adv, ma, (cà) [*abánu*] a l'aigua; in acqua, a mare
2. **Abatir** vt, pca (cà) [*abaií*] abatire; obliquare la barca: abbattere
3. **Abatiment** m, pca, dpv (cà) [*abaimént*] cap de la nansa; testa della nassa che si inclina sul fondo
4. **Aborrar** vt, pca (< ls *aburrare*) [*abuṛá*] mullar; immergere nell'acqua
5. **Abotzar** vt, pca (it) [*abuśá*] nuar; fasciare con cordicella senza nodo
6. **Abotzadura** f, pca, dpv (it < *abbozzare*) [*abuśurúra*] amarradura; fasciatura del capo di una cima perchè non si sfilacci
7. **Abre** [1539] m, ev, vc (or, bal) [*ábra*] arbre: abre; albero maestro della vela latina
8. **Acabdellar** vt, pca, vc (or) [*akadéla*] cabdellar; aggomitolare
9. **Acollir** vt, pca, vc (or, Tort, Mla) [*akulí*] collir; raccogliere (la rete dalla banchina)
10. **Acostar** vt, nàu, vc (Barc, Gir, Tarr, Men, Eiv) [*akustá*] acostar; avvicinare: attraccare
11. **Adobar** [1539] vt, pca, vc (or, Men, Eiv) [*adubá*] reparar; aggiustare
12. **Afogar** vt, nó, vc (Vic, Edà, Eiv) [*afugá*] ofegar; morire per soffocamento dentro l'acqua: affogare
13. **Afrontadura** f, pca (< it *affrontatura*) [*afruntarúra*] conjunció de dos tels de xarxa; giuntura di due teli di rete
14. **Aganxar** vt, nàu, vc (Mig, Gsa) [*agançá*] enganxar; afferrare
15. **Agotar** vt, pca, vc (or, Men) [*agutá*] esgotar; raccogliere l'acqua dalla sentina
16. **Aguantar (a proa)** vt, nàu, vc (occ/cà) [*aguantá*] aguantar; aturar una barca; afferrare una cima, un remo; fermare la barca
17. **Aguardar** vt, pca, vc (Mat) [*aguatdá*] aguardar; esperar; aspettare
18. **Aguindar** vt, nàu, vc [*agindá*] guindar; issare la vela, ma anche ridurne il volume in attesa che si alzi il vento
19. **Agulla** [1802] f, ic, vc (Tit, Mla, CPa, Val, Al) [(a)gúla] *Belone belone*, agulla; aguglia
20. **Agulla per fer reda** [1776] f, os, ma [(a)gúla pē fē rēra] agulla de fer xarxa; ago da rete

21. **Agullots** [1763] mpl, ec, vc [(a)gulòš] agullots; maschi dei cardini del timone: agugliotti
22. **Aixa** [1688] f, vca, vc (Ol, Benll, EPs) [áša] aixax; ascia del calafato
23. **Aixàviga** [1776] f, pca, be, vc (Val) [ašábiga] xàvega; sciabica
24. **Aixel.les** fpl, ap (it) [ašéttas] aixelles; ascelle
25. **Aixiriar** vt, pca (< sd *išoriáre*) [aširjá] netejar el fons de la barca; pulire l'interno della barca
26. **Aixopar** vt, pca, vc (occ) [ačupá] xopar; passare uno straccio umido sul bagnato
27. **Ajajo** m, ec (< gès *agiaxo*) [ažážu] arjau; barra del timone
28. **Ajerto** [1788] m, ic (< gès *lajertu*) [ažéttu] *Scomber scombrus*, verat; scombros
29. **Ajunyir** [1692] vt, pca, vc (Fga) [ažuní] ajuntar; congiungere due teli di rete
30. **A la part** lió/adv, pca, mc [a la pátt (ará pátt)] a la part; divisione del pescato nel lavoro in barca
31. **Alanxa** f, ec (cà) [aránča] llanxa; barca di servizio: lancia
32. **Alanxa barril** f, ec, ma [aránča bařil] bot xivato; barca di servizio che lavora col sciabichello nella lampara
33. **Alba** f, ast, vc (Val, Al, Àg) [átba] alba; alba
34. **Albar** vi, ast (pe nv però/sí) [atbá] clarejar; albeggiare: fare giorno
35. **Alè de vent** m, mia, mc (occ, val) [arč de vēnt] alè de vent; alito di vento: brezza
36. **Aletes** fpl, ap, vc (Tort, Mat, CPa, Val) [arétas] aletes; alette del pesce
37. **Algua** f, dial (< *argua* x diss/rot) [átgua] aigua; acqua
38. **Algua de cel** f, mia, mc (PCs) [átgua del sčl] aigua del cel; pioggia
39. **Algua a gerras** f, mia, ma [átgua a gčřas] ruixada: aigua; acquazzone
40. **Algua marina** f, mar, ma [átgua marína] aigua salada; acqua di mare
41. **Algua de pluja** f, mia, mc (Mall) [átgua de prúža] aigua de pluja; pioggia
42. **Alguer (l')** m, gma, top, vc [latgé] l'Alguer: nom propi de la ciutat de l'Alguer; lloc on abunda l'alga marina; Alghero: nome proprio dell'omonima città; luogo dove abbonda l'alga marina
43. **Alguerès** m, dial [atgarčs] dialecte del català propi de la Ciutat de l'Al-

guer; dialetto del catalano, proprio della Città di Alghero

44. **Algües llímoses** fpl, mar, ma [*átguas limózas*] aigües llimoses; detto dell'acqua di mare durante la stagione estiva; il limo è visibile su scogli o patelle
45. **Algües plenes** fpl, mar, mc [*átguas prénas*] aigües plenes; alta marea
46. **Algua i vent** f, mia, ma [*átgua i vént*] temporal; temporale
47. **Algüeta** f, mia, vc (GCó, Val) [*atguéta*] aigüeta; pioggerella
48. **Àliga** f, flm (tà) [*áriga*] *Posidonia oceanica*, alga; alga
49. **Àliga morta** f, flm, ma [*áriga mōta*] alga morta; fogliame della posidonia strappato alla pianta dopo una mareggiata e depositato sul fondo
50. **Allada** f, cp, vc (Brs) [*alára*] suc de tomaca amb alls; agliata
51. **Allestir** vt, pca (it) [*alístí*] enlestir; allestire
52. **Alosa** f, ic, vc (Bare) [*aróza*] *Alosa fallax nilotica*, alosa; sardone
53. **Alxolu** m, vca (< sd *askjólú*) [*alčóru*] aixxa petita; asciuolo
54. **Alzí** m, gma (< pe sd *altsiu-artsiu*: grande quantità, massa) [*alʒí*] pedregall; sabbione
55. **Amainar les veles** vt, nàu, mc (occ, Mat) [*amajná las véras*] amainar les veles; ammainare le vele
56. **Amallar** vt/r, pca, vc (Edà) [*amalá*] amallar; restare impigliato tra le maglie di una rete
57. **Amante** [1692] f, ev (it) [*amánta*] amant; sistema funicolare impiegato per alzare l'antenna; amante
58. **Amollar** vt, nàu, mia, vc (por, or, men, eiv) [*amułá*] amollar; diminuire d'intensità; lasciare in bando la cima
59. **Amorrrar** vt, nàu (< gès *amurrà*) [*amuřá*] amorrrar; tirare la barca sulla riva
60. **Amossar** vt, nàu (nv < it *morsa*) [*amusá*] tesar bé; tendere bene le cime
61. **Anar costa costa** vi, nàu, mc (val) [*aná kōsta kōsta*] anar costa costa; andare terra terra
62. **Anar a la deriva** vi, nàu, mc [*aná a la dēríva*] anar a la deriva; navigare senza governo della barca
63. **Anar a fondo** vi, nàu, mc (Men) [*aná a fōndu*] anar a fondo; affondare
64. **Anar a pico** vi, nàu, mc (PCs) [*aná a píku*] anar a pico; andare a picco
65. **Anar sense govern** vi, nàu, mc [*aná sēnsa guvřn*] estar sense govern; andare alla deriva
66. **Àncora** [1692] f, os, vc (por, or, Cla, Eiv) [*ánkura*] àncora; ancora

67. **An(e)dó** m, oc, vc, as (Mall, Men) [andŕ] *Phalacrocorax carbo*, corb marí; cormorano

68. **Anegar** vt, pca, vc (Barc 'cà) [anagá] anegar: inundar; annegare: innondare

69. **Anells** [1692] m, nàu, vc (occ, val) [anèls] anells; sono due anelli, il primo, più robusto, è situato vicino alla ruota di prua, il secondo sull'antistante braccio; ormeggio fisso della banchina

70. **Anella** f, mia, vc (Prs, Tort, Mat, Val) [anèla] calitja; foschia

71. **Anfaix** m, pca, vc (Mall, Men) [anfáx] anfàs; struttura tronco conica a ritroso della nassa attraverso la quale il pesce entra

72. **Anjale** m, pca (sard < anǵále) [anǵári] angle; angolo formato dalla legatura della rete su due punti della corda che la regge, all'interno dei quali è situato il galleggiante

73. **Anguila (vera)** [1526] f, ic, vc (occ, val) [angíra véra] *Anguilla anguilla*, anguila; anguilla

74. **Ànima del gratil** f, ev, mc (Mall) [ánima del grati] ànima de la vela; cavo che scorre nell'ultimo telo di vela passando per l'orlo

75. **Ànques** fpl, ap, vc (occ, val) [ánkas] comes; gambe

76. **Antena** [1688] f, ev, vc (val) [anténa] antenna; antenna

77. **Anxova** f, ic, vc (val amb tca /'u/ x ass de l'it) [anǵúva] *Engraulis encrasicolus*, anxova; acciuga

78. **Aponar (bé la reda)** vt, pca, mc (AXa, Val) [apuná be la rēra] apiiar; ammucchiare bene la rete nella poppa di una barca a vela

79. **A primera nit** f, ast, mc [a priméra nít] a la primera nit; crepuscolo

80. **Aranya d'arena** f, ic, ma [arána deréna] *Trachinus draco*, aranya blanca; dragone

81. **Aranya capçada** f, ic, vc (Eri, Tort, Mat, CPa, Val, Al) [arána kabušúra] *Trachinus radiatus*, aranya capçada; trachino raggjato

82. **Arc** m, mia, vc (GCÓ) [átk] arc de Sant Martí; arcobaleno

83. **Arena** [1692] f, gma, vc (val/cà) [aréna] arena; sabbia

84. **Arena blanca** f, gma, mc [aréna bránka] arena blanca; sabbia bianca

85. **Arena fina** f, gma, mc [aréna fina] arena fina; sabbia fina

86. **Arena grossa** f, gma, mc [aréna grósa] arena grossa; sabbia grossa

87. **Areng** m, ic, vc (Ex) [arénk] *Clupea arengus*, areng; aringa

88. **Arengada** [1767] f, ic, esc x ns, vc, as (Val) [arengára] *Alosa fallax nilotica*, saboga; sardone: veniva messo sotto sale e conservato in barili

89. **Ària neta** f, mia, mc (Bna) [ária neta] el cel és net; il cielo è sereno

90. **Ària tapada** f, mia, mc (Bna) [*ària tapàra*] tapat; il cielo è coperto
91. **Armadura** f, pca, os, vc (val/cà) [*ałmarúra*] armadura; l'insiema di brocchi, piombo e ami di cui è costituita una lenza
92. **Armament** m, os, vc (Val/cà) [*ałmaméni*] armament; equipaggiamento di una barca
93. **Armar (la barca, les redes, la llença)** vt, nàu, vc (occ. Mat/cà) [*ałmá*] armar; armare (la barca, le reti, le lenze)
94. **Arrancar** vt, nàu, vc (occ. Mat/cà) [*ařanķá*] arrancar; arrancare; vogare con sforzo
95. **Arrembar** vt, nàu (< gès *arrembà*) [*ařimbá*] arrimar; arrambar; arrembare; accostare
96. **Arremonir** vt, pca (< sd *remonire*) [*ařamuni*] endreçar; mettere in ordine
97. **Arritzar** vt, nàu, vc (it) [*ařizá*] trincar; legare o bloccare con il cordame parti mobili come remi, barile, timone, etc
98. **Arritzadura** m, os (dpv) [*ařizaró*] tapeta de l'enginya; legatura strangolata della lapazza
99. **Arroiada** f, mia (< cà/sd *rociada*) [*ařujára*] ruixada; passata di pioggia
100. **Arronsar** vt, pca, vc (Tort) [*ařunšá*] arronsar; passare un oggetto; lanciare la lenza in mare
101. **Arrontzinar** vt, pca (sd) [*ařunšiná*] escurcar; rimpicciolire
102. **Assetiar** vt, pca, ae [*asatiá*] establir; assettare; sistemare una cosa (rete) in un determinato posto ed in modo stabile
103. **Assimelo** exc (< gès *çimmello*) [*asimélu*] Déu n'hi dol; accidenti!
104. **Assocar** vt, nàu, vc (or, men) [*asuká*] socar; assocar; tendere o tirare una cima
105. **Asta (de fitora)** [1688] f, ae, vc [*ásta*] asta; asta della fiocina
106. **Ataca-escoll** m, ic (ne) [*atakaskól*] *Lepadogaster gouanii*, aixafarques; xucladits; succhiascoglio
107. **Atracar** vi, nàu, vc (occ/cà) [*atráká*] atracar; atraccare; avvicinarsi col fianco a una banchina per sbarcare o imbarcare
108. **Atraços** [1692] mpl, os (< it *attrezzo*) [*atrásus*] ormeigs; strumenti da pesca ed attrezzi della barca
109. **Atunju** m, ast (sd) [*atúnġu*] tardor; autunno
110. **Aturar** vt, pca, vc (occ) [*aturá*] aturar; fermare
111. **Atxoleta** [1700] f, os, du (< gall (*áč*)*čòla*) [*ačuréta*] cabdellet; piccola matassa di filo
112. **Atzicar** vt, pca (< nap *azzicà*) [*ařiká*] nuar les malles de dos nous

tels de xarxa; attaccare due tronconi di rete nuova annodando le maglie

113. **Atzicadura** f, pca (dpv) [*ašikarúra*] unió de dos tels nous de xarxa nuant les malles; congiunzione di due tronconi nuovi di rete mediante annodatura delle maglie

114. **Atzirru** m, os (< sd *dzíra*) [*ažírŭ*] rampugoll; strumento in legno di ginepro di circa 50 cm con chiodi zingati sporgenti, per recuperare palamiti, reti o funi dal fondo del mare

115. **Avaria** f, nàu, vc (bal) [*avaría*] avaria; qualunque guasto o danno alla barca o alle cose contenute

B

116. **Badia** (†) f, gma, vc [*baría*] badia; baia

117. **Badia de peix** f, mra, ma [*baría de peš*] abundància de peix; abbondanza di pesce

118. **Bafonyo** m, mia (< nap *abbafuogno*) [*bafónu*] fortunat; temporale estivo

119. **Bala** f, os, vc (val/cà) [*báta*] bola de plom; palla di piombo che va nel pugno di scimmia

120. **Balena** f, mer, vc (Val) [*baréna*] *Balaenoptera musculus*, balena; balena

121. **Balúmina** f, ev, vc (gès) [*balúmina*] baluma: caient; telo più lungo della vela latina

122. **Banc** m, vca, vc (val, bal) [*bánk*] banc; banco di lavoro del calafato

123. **Banc d'arena** m, gma, mc (PPa) [*bánk de rēna*] banc d'arena; banco di sabbia

124. **Banc de bòria** m, mia, mc (SPa) [*bánk de bōria*] banc de boira; banco di nebbia

125. **Banc de mig o de l'arbre** m, ec, mc [*bánk de mič o de lābra*] banc de l'arbre; banco di mezzo

126. **Banc de popa** m, ec, mc [*bánk de pópa*] banc de popa; banco di poppa

127. **Banc de proa** m, ec, mc [*bánk de prúa*] banc de proa; banco di prua

128. **Bancal** m, gma, vc (occ, val) [*bañkál*] bancal; bancale

129. **Bancassa** f, ec, vc [*bañkása*] arborà; banco dell'albero: bancaccia

130. **Banda** f, ec, vc (Tort, CPa, Val, Al) [*banda*] banda; ciascuno dei due lati della barca

131. **Banyar** vt/r, pca, vc (occ) [*bañá*] mullar; inzuppare gli indumenti

132. **Banyaixuga** f, ec (gès) [*banašúga*] línia d'aigua: bagnasciuga: línea di galleggiamento
133. **Barca** f, ec, vc (Tort, Val) [*bátka*] barca; barca
134. **Barca a la vela** f, nàu, ma [*bátka a rá véra*] bordejar: bordeggiare
135. **Barca apopada** f, nàu, ma (it) [*bátka apupára*] barca empopada; barca appoppata
136. **Barca nua** f, ec, mc [*bátka núa*] barca nua; barca nucla
137. **Barca en rodo** f, nàu, ma (< *rotolo*) [*bátka anróru*] estar en roda: barca ancorata con un solo ferro perché la prora giri sempre contro il vento
138. **Barcada (de peix)** [1763] f, pca, mc (or, bal) [*batkára*] barcada: risultato della pesca abbondante: barcata
139. **Barcatxa** f, ec, pu (< it *barcaccia*) [*batkáča*] barcassa; barcone senza alberi ed orli, serve per il trasporto di carichi da imbarcare o sbarcare
140. **Barco** m, ec (cà) [*bátku*] vaixell; bastimento: veliero
141. **Barqueta** f, du, ic (< lig *barchetta*) [*batketa*] *Serranus scriba*, vaca serrana; sciarrano scrittura
142. **Barra** f, ec, vc (Eri, tort, Mat, CPa, Val, Al/cà) [*bára*] barra; barra: asta di legno
143. **Barraca** [1700] f, pca, vc (val) [*bařáka*] barraca; capanna di pescatori
144. **Barril** [1688] m, os, vc (occ, val) [*bařil*] barril; barile
145. **Barrina** [1688] f, vca, vc (Eri, Cit, Tort, Mat, CPa, Val, Al) [*bařina*] barrina; trapano: verrina
146. **Barrina caragol** f, vca, mc [*bařina karagóř*] barrina de caragol: verrina a vite
147. **Bastiment** m, ec, vc (SCR) [*bastimént*] bastiment: vaixell; bastimento
148. **Batalla** f, pca, mra x es, vc (cà, Val, Al) [*batála*] cap fort; fune di ancoraggio della nassa o palamito
149. **Batiar (la barca)** vt, pca, vc (Mall, Men, Eiv) [*batiá*] batejar; battezzare (la barca)
150. **Batida (la) del sol** f, ast, ma [*batíra del sòl*] posta de sol; il sole va giù: tramonto
151. **Batura** f, vca (it) [*batúra*] estria: battura: scanalatura dove poggia la testata del fasciame
152. **Bavosa** f, ic, vc (Cit) [*bavóza*] *Blennius sanguinolentus*, bavosa; bavosa
153. **Bavosa de plana** f, ic, ma [*bavóza de prána*] *Blennius gattorugine*, ba-

vosa roja; bavosa gattoruggine

154. **Beneir** vt, pca, vc (por, or, bal) [*bɛnai*] beneir; benedire la barca
155. **Besti (olor de)** m, pca (it) [*bastí*] bastina; pesce bestino; puzzo sgradevole
156. **Besti blanc** m, pca, ma (it) [*bastí bránk*] bastina; bestino bianco
157. **Besti negra** m, pca, ma (it) [*bastí nêgra*] bastina; bestino nero
158. **Bestinara** [1763] f, pca (it) [*bastinára*] xarxa de bastinal; bestinara: lunga rete da posta
159. **Besuc** m, ic, vc (or, bal) [*bazúk*] *Pagellus acarne*, besuc; fragolino bastardo
160. **Beure** vt, pca, vc (tort, val amb des /a/ x anal amb *veure*) [*béyra*] beure; bere
161. **Biga** f, pca, vc (Tort, Mat, CPa, Val, Al) [*bíga*] biga; trave per seccare le uova
162. **Birriquela** f, oc, oa [*biřikęla*] *Puffinus puffinus*, baldriga pufi; berta minore
163. **Bitá** f, nàu, vc [*bíta*] bita; bitta: bassa colonnetta in ghisa con una testa a fungo che serve per l'ormeggio delle navi o delle barche
164. **Ble** m, os, vc (occ, val) [*brę*] ble; stoppino
165. **Boa** f, nàu (it) [*hóa*] boia; boa
166. **Boca (del gàngaro, de la nassa)** f, pca, mc (it) [*hóka*] boca del gànguil, de la nansa, etc.; bocca del gàngamo, della nassa, etc.
167. **Boca de l'estany** f, gma, ma [*hóka de lastán*] boca de l'estany; bocca dello stagno: foce
168. **Boca del peix** f, ap, vc (Tit, Tort, Cit, Mat, CPa, Val, Gia, Pgo) [*hóka*] boca; bocca del pesce
169. **Bocaport** [1692] m, ec (gès) [*hókapórt*] escotilla; boccaporto: apertura rettangolare del ponte della barca
170. **Bocaritzola** f, ic (ct; pe ne) [*hókarişóra*] *Mugil saliens*, llissa fusany; cefalo musino
171. **Bocó de farranca** m, mol, ma (sd) [*bukó de fařánka*] *Epagurus anachoretus*, bernat ermità multicolor; paguro di scogliera
172. **Bocó de lluna** m, mol, ma (sd) [*bukó de lúna*] *Cerithium vulgatum*, baldufa rugosa; trottrola
173. **Bodina** f, mia (< sd *mođđina*) [*buđđina*] plovisqueig; pioggerellina
174. **Bodinar** vi, mia (< sd *mođđináre*) [*buđđiná*] plovisquejar; piovigginare
175. **Boga** [1526] f, ic, esc x pg, vc (val, bal) [*bóga*] *Boops boops*, boga; boga

176. **Bogàra** f. pca (El) [*bugàra*] xarxa per a pescar bogues; rete per la pesca delle boghe
177. **Bolacó** [1688] m, ev, be (it) [*burakó*] vela triangular que va a proa d'un llaüt; pollacra; fiocco del gozzo o della spagnoletta; polacccone
178. **Bolar** vt, pca (nv) [*burá*] bolejar: calar en rodó; calar le reti in cerchio
179. **Bolet de banyo** m, flm (nmc) [*burét de bānu*] *Acetabularia acetabulum*. acetabulària; acetabularia
180. **Bolix** m, pca, vc (or, Men, Eiv, Sól, Lor) [*buríç*] bolix; sciabichello
181. **Bol(o)** m, pca, vc (Val) [*búru*] xarxa de posta de mar o d'estany; rete da posta di mare o di laguna
182. **Bombarder** m, pca (< it *bombardiere*) [*bumbatdè*] dinamiter; pescatore di frodo
183. **Bon temps** m, mia, ma [*bonténš*] bonança; bonaccia
184. **Boquejar** vi, , vc (cat, val) [*bukağá*] boquejar: fer les bocades de l'agonia; boccheggiare
185. **Bordejar** vi, nàu, vc (cat, val) [*butđagá*] bordejar; bordeggiare; navigare contro vento
186. **Bordo** m, ec, vc (it/cà) [*bótđu*] bord; bordatge; lato di una barca; bordo
187. **Bòria** f, mia, vc (SPa, SMM, EPs, Gar) [*bóřia*] boira; nebbia
188. **Bossa** f, pca, vc (And, Eri, Is, Lsí) [*bósa*] bossa; sacco della lampara
189. **Botar** vt, nàu (ls) [*butá*] vomitar; vomitare
190. **Botzel.lo(s)** m, ev (it) [*buşçtu(s)*] bocell; bozzello
191. **Bou mari** m, mra, mam. (< ls, es *bòe marínu*) [*bóu marí*] *Monachus albiventer*. foca caputxina; foca monaca
192. **Braç de mar** m, mar, mc [*bras de már*] braç de mar; braccio di mare
193. **Braçada** [1776] f, pca, ae [*brasàra*] braçada; misura longitudinale corrispondente alla lunghezza della braccia distese da una punta della mano all'altra
194. **Bragot** [1692] m, ev, vc [*bragót*, du < *brága*] bragot; collare che imbraga l'antenna
195. **Brajer** m, os (gès) [*bražè*] braser; braciere
196. **Bratxol(s)** m, ec (it) [*bračól(s)*] braçola; bracciolo
197. **Brilles** [pl, ev, vc (Mall, Men) [*brílas*] brilles; briglie
198. **Bròcol** m, os (it) [*bròkuł(s)*] armadura d'una llenca; brocco

199. **Bromu** m, cor (sic) [*brómu*] *Rhizostoma pulmo*, bòrm blau; pulmone di mare
200. **Brou (de peix)** m, cp, ma (por, or, occ) [*brógl*] brou; brodo di pesce
201. **Brujar** vt, pca, vc (bal) [*bružá*] abrusar; bruciare
202. **Brumeig** m, pca, vc (bal) [*bruméč*] grumeig; brumeggio
203. **Brumejar** vt, pca, vc (bal) [*brumažá*] grumejar; attirare il pesce col brumeggio
204. **Budroni** m, pca (sd) [*buřóni*] llença per a pescar mújols; lenza a strappo per la pesca dei muggini
205. **Buiol** [1692] m, os, vc (CMr, Mró, Pès, Tarr, Pt, Eiv) [*buiól*] buiol; bugliolo
206. **Búixola** [1692] f, os, vc (Men.) [*búšura*] brúixola; bussola
207. **Buscar** vt, pca, vc (Por, or, occ, bal/cà) [*buská*] cercar; cercare

C

208. **Cabdell** m, os, vc (Mall, Men) [*kadél*] cabdell; gomitolo di filo di cotone
209. **Cabo-xato** m, ic, ct (nap) [*kabučátu*] *Hexanchus griseus*, peix xovato; testa piatta: pesce manzo
2010. **Cabrestera** f, pca, met (CPa) [*krabistéra*] cabrestera; fune fissata alla testa della nassa
211. **Cabussar-se** vt/r, nat (RCa, CTa, Men/cà) [*kabusá*] capbussar-se; tuffarsi
212. **Cabussó** m, nó, vc (Ll, Mig, Tort, Pgo) [*kabusó*] capbussó; tuffo
213. **Caixa de llagosta** f, pca, mc [*káša de lagósta*] caixa de llagosta; vivaio di aragoste ancorato al porto
214. **Cala** f, gma, vc (val/cà) [*kára*] cala: entrada de mar; insenatura con spiaggia
215. **Calafatar** [1692] vt, vca, vc [*karafatá*] calafatar; calafatejar; calafatare
216. **Calafato** m, vca (it) [*karafátu*] calafat; calafato
217. **Calaments** mpl, os, vc (Val) [*karamenš*] calaments; insieme di cordami di diverso uso che si tengono nella parte centrale della barca
218. **Calandrela** f, mia (< pe nap *calandrèlla*) [*karandrèla*] boira; nebbia bassa

219. **Calar a mitja algua** vt, pca, mc [*kará a miçá'lgua*] calar a mitja aigua; calare a mezz'acqua
220. **Calar lo palamit** vt, pca, ma [*kará lu parámit*] calar el palangre; calare il palamito
221. **Calar la reda** vt, pca, ma [*kará la rēra*] calar la xarxa, l'art; calare le reti
222. **Calcanyol** m, vca (< it *calcagnolo*) [*ka'kaŋól*] calcany; sporgenza della ruota di poppa
223. **Caldaina** f, mia (< it *caldana*) [*ka'dájna*] botorn; afa
224. **Caldaro** [1692] m, os (it) [*ka'dáru*] olla; marmitta
225. **Caldera** f, os, vc (Cit, Mla, CPa, Al cà) [*ka'dēra*] caldera; caldaia
226. **Caleta** f, gma, du, vc [*ka'rēta*] petita entrada de mar; piccola insenatura con spiaggia
227. **Calma blanca** f, mia, mc (Vla) [*kátma bránka*] calma blanca; bonaccia
228. **Calmeria** f, mia (nap) [*ka'maría*] bonanca; bonaccia
229. **Calmar-se lo vent** vt/r, mia, ma [*sa kátmal vēnt*] calmar-se el vent; calmarsi il vento
230. **Calma de vent** f, mia, ma [*kátma de vēnt*] s'ha fet calma de vent; calma di vento
231. **Caloma** [1763] m, os, vc (Mall) [*ka'óma*] sima; fune di supporto
232. **Caloma pontzesa** f, os, ma [*ka'óma punšéza*] sima per nanses, realitzada, com a Ponza, amb trenes de jonc; cavo per nasse realitzato, come a Ponza, con giunco intrecciato
233. **Calor** f, mia, vc (occ) [*ka'or*] calor; caldo
234. **Cambas de polp** fpl, ap, ma [*kám̄bas de póp̄p*] cames de pop; tentacoli
235. **Campí** m, pca (sic) [*kampí*] xarxa amb què es realitza el dèdal del bol; campile
236. **Candufa** f, mia (pe aó *caldo* + *afa*) [*ka'ndúfa*] calor; afa
237. **Canesca** f, ic (nap) [*ka'neška*] *Galeorhinus galeus*, cacó; pescecane
238. **Canya de pescar** f, pca, mc [*káña de paská*] canya de pescar; canna da pesca
239. **Canó (de canya, de l'anfaix)** m, os, vc (occ, val) [*kanó*] canó; cannone di canna usato dalle donne per tessere la rete; cono d'ingresso della nassa
240. **Càntera** f, ic, vc (val, bal) [*kántara*] *Spondylisoma cantharus*, càntera; cantaro

241. **Cantu** m, vca (sd) [kántu] tronc encorbat; tronco angolare
242. **Cap** [1688] m, gma, ap, vc [káp] cap, punta: cap del peix, d'una corda; capo, punta: testa del pesce, di una corda
243. **Cap de la totanara** m, pca, ma [káp de la tutanára] cap de la botera; coronella
244. **Cap a biendu** m, ev, ma (nap) [kababiēndu] osta; fune per la manovra dell'antenna a vela spiegata
245. **Cap de mort** m, ev, ae (as) [kaðemóti] cap de mort; fune
246. **Cap de la nassa** m, pca, ma [káp de la nása] boca de la nansa; testata della nassa
247. **Cap de popa** m, ev, ma [kaðepópa] rastrellera; fune
248. **Cap de proa** m, ev, ma [kaðeprúa] orsapop; fune con bozzello, serve per bordeggiare
249. **Cap de la reda** m, pca, ma [ká ðe la řéra] cap de la xarxa; testata della rete
250. **Capellà** m, ic (it) [kapałá] *Uranoscopus scaber*, rata: saltabardissa; lucerna: pesce prete
251. **Capellàs** m, flm (< gès *cappellasso*) [kapełás] *Codium bursa*, boina; palla marina
252. **Capó** [1788] m, ic (gès) [kapó] *Scorpaena notata*, cap-roig; scorfano maggiore
253. **Caponada** f, cp, ae [kapunára] aliment mariner realitzat amb galeta estovada amb aigua i amanida amb vinagre, oli, tàpera, ceba, anxova i tal vegada llagosta; insalata marinara realitzata con galletta inumidita nell'acqua e condita con aceto, olio, capperi, acciughe, cipolle, rucchetta e talvolta aragosta
254. **Capotxa (de polp)** f, ap (< tà, cs) [kapóča] cap del pop; testa del polpo
255. **Caragol marí** m, mol, ma [karagól marí] *Monodonta turbinata*, baldufa; trottola: chiocciola di mare
256. **Carena** [1692] f, ec, vc [karéna] carena; carena
257. **Carreto** m, pca, du, mra, ma (pe sic) [kařetu] estri per la pesca del pop, traginat sobre el fons de la mar, des d'una barca, com un carret; anese per la pesca del polpo trainato sul fondo marino da una barca a remi
258. **Car(o)** m, ev (amb sxd 'o/ per pe ia del cà/it) [káru] car; carro dell'antenna
259. **Carro** m, ast, vc (Mall) [káru] carro; orsa maggiore
260. **Cartabon** m, vca (cà) [kartabúnk] cartabona; sottosquadra usata dai

calafati per mettere in scala la costolatura col fasciame: quartabuono

261. **Cascabosc** m, ap, ct (< pe cã *cascabullo* x es) [kaskabòsk] closca; calotta: guscio dei crostacei

262. **Cassola de peix** f, cp, ae [kasòra de pès] cassola de peix; zuppa di pesce

263. **Castanyola** f, ic, ve (Tort, Val) [kastanòra] *Chromis chromis*, castanyola; castagnola

264. **Catram** m, vca (it) [katrà] quitrà; catrame

265. **Catsar** vt, nàu (it) [kàsà] | estirar per sotavent l'escota: cacar: tirare la scotta di una vela già bordata: cazzare

266. **Catsescota** [1692] m, ec (it) [kàsaskòta] galotxa, situada a popa, per on es tesa l'escota de la vela llatina; galloccia, situada a poppa, mediante la quale si tende la scotta della vela latina

267. **Catzo marí** m, den, esc x ps, ma [kàsumarí] *Cucumaria planci*, cogombre de mar: olotùria

268. **Catzo de re** m, ic (tà) [kàsú deŕé] *Coris giofredi*, caracus de rei: donzella; cazzo di re: girella

269. **Catxés** m, ev (it) [kačés] calcés; calcese: estremità superiore dell'albero della vela latina, foggiate a sezione quadrilatera, in cui è intagliata la cavatoia con puleggia per il passaggio dell'amante dell'antenna

270. **Catxeto** m, du (pe < *cazzetto* [di re]) [kačétu] peix menut: pesce di taglia minuta come donzelle, tordi di mare, sparagioni, etc.

271. **Caval.la** f, ic (lig) [kavàlla] *Scomber japonicus*, cavalla: scombri

272. **Cavall marí** m, tel, ma [kavalmarí] *Hippocampus guttulatus*, cavallet de mar; ippocampo

273. **Cavilla** f, ec (ae) [gavíla] cavilla: clavilla; zeppa di legno per impedire una falla

274. **Cel estrellat** m, mia, mc [sét astralár] cel estrellat; cielo stellato (brina d'estate; gelo d'inverno)

275. **Cel net** m, mia, ve (Bna) [sét nèt] cel net; cielo sereno

276. **Cel de la proa** m, ec, mra [sét de la prúa] sostre de la proa: coperta

277. **Cel tapat** m, mia, mc (Bna) [sét tapát] (cel) tapat: cielo coperto

278. **Cèrcol** m, ast (< it *circolo*) [sétkul] halo; alone

279. **Cervell** m, ap, ve (bal) [sahvél] cervell; cervello

280. **Ciar** vi, pca, ve (Pla, SCR) [sia] ciar; voga di coda, col remo da bratto

281. **Ciar de dosso** vi, pca, ma [*siá de dósu*] remar per un costat; remare da un lato
282. **Cicló** m, mia (it) [*čikrŏ*] cicló; ciclone: burrasca
283. **Cigala** f, cci, vc (Ver, Eri, Is, Tort, Val) [*sigára*] *Scyllarides latus*, cigala; cicala
284. **Clar de la lluna** m, ast, mc (SCR) [*krár de la lúna*] clar de la lluna; chiaro di luna
285. **Clariana** f, ast, vc (Tort, Val) [*krariána*] clariana; chiarore del mattino o lunare
286. **Claus zincats** mpl, vca (it) [*kráus žingás*] claus de zinc; chiodi zincati
287. **Clavar (sot'algua)** vt, nó, vc (occ) [*kravá sotátgua*] clavar: empènyer una persona sota aigua; spingere una persona sott'acqua: inchiodare
288. **Coberta** [1539] f, ec, vc (And, PSt, Tort, CPa, Val) [*kuḃę́tta*] coberta; coperta
289. **Colgar-se** vt/r (por, or, Sól, men, eiv) [*kułgá*] colgar-se; coricarsi
290. **Colgada del sol** f, ast, ma [*kułgára del sól*] posta de sol; tramonto del sole
291. **Col marina** f, flm (nmc) [*kól marina*] *Ulva lactuca*, lletuga de mar; lattuga marina
292. **Congelat (del fred)** adj, mia (Pla) [*kuḃgarát (del frét)*] quedar congelat; intirizzirsi dal freddo
293. **Congre** [1526] m, ic, vc (or, bal; met amb pas de c > g) [*gróngra*] *Conger conger*; congre; grongo
294. **Cònsol (del port)** m, nàu, mc [*kònsul del pòrt*] cònsol; console del porto
295. **Contrabander** m, pca (it) [*kõntrabandę́*] contrabandista; contrabandiere
296. **Contrabando** m, pca (occ, val) [*kõntrabándu*] contraban; contrabbando
297. **Contra-paixima** f, vca, ma [*kõntrapásima*] ambó; contro-torello
298. **Contraroda (de proa i de popa)** f, ec, mc [*kõntrařóra*] contraroda (de proa i de popa); controruota (di prua e di poppa)
299. **Copatza** f, cp, aó (< nap **acqua-pazza*) [*kopásu*] sopa molt senzilla feta amb aigua, sal i seba i tal vegada amb peix; semplice zuppa realizzata con acqua, sale e cipolle, talvolta con pesce
300. **Cop de mar** m, mar, mc [*kŏ de már*] cop de mar; onda grossa: cavallone
301. **Cópol** m, os (< sic *coppu*) [*kópu*] salabret; guadino

302. **Corall** m, gor, vc (por, or, men, eiv) [*kurál*] | *Corallium rubrum*, corall; corallo
303. **Coralina** f, flm, vc (mall) [*kurarína*] | *Corallina officinalis*, coralina; corallina
304. **Corb(o) marí** m, oc, vc (Cat, Val, Brs) [*kòt̃bu marí*] | *Phalacrocorax carbo*, corb marí; cornorano
305. **Corball** m, ic, vc (Val) [*gufbál*] | *Sciaena umbra*, corball; corball de sorra; ombrina
306. **Corda** f, os, vc (Eri, Is, Ver, Tit, Tort, Mat, CPa, Val) [*kòt̃da*] corda; corda
307. **Cordella** f, pca, vc (Men., Eiv) [*kut̃d̃éla*] cordella; fune circolare con piombi del giacchio
308. **Cordó** m, ec, vc (por, or, Sól, men, eiv) [*kut̃d̃ò*] cordó; cordone
309. **Corona** f, pca, vc (por, or, Sól, men, eiv) [*kuróna*] corona; corona o anello nel cui interno passa la fune del giacchio
310. **Coroneta** f, ec, vc (Val, Cla, Eiv) [*kurunéta*] coroneta; barretet; ornamento del dritto di prua
311. **Corredor(s)** [1692] m, ec, vc (mall) [*kuñró(ts)*] corredor; corridoio della coperta
312. **Correnta de banyo** f, mar, ma [*kuñénta de bányu*] corrent; corrente marina
313. **Corrir lo golf** vt, nàu, ae, mc [*kuñ lu gòlf*] córrer el golf; attraversare il golfo con la barca a vela
314. **Corsioles** fpl, ec (< it *corsia*) [*kutsiòras*] bracoles; orli dei corridoi
315. **Cos** m, ap, vc [*kòs*] cos; corpo
316. **Cos mort** m, nàu (cà/it.) [*kòs mòrt*] boa amarrada a una àncora; boa di ormeggio collegata, mediante una catena, a una grossa ancora o peso equipollente
317. **Costa** f, gma, vc (Tort, CPa, Val/cà) [*kòsta*] costa; costa
318. **Costejar** vt, nàu, vc (Barc, CPa, Al) [*kustağá*] costejar; costeggiare
319. **Costellam** m, ec, vc (occ, val) [*kustelám*] costellam; insieme dei maderi di una barca
320. **Costera.a** [1692] f, ev (< it *costiera*) [*kustéra*] sartia; nella vela latina ciascuno dei cavi che fanno l'ufficio di sartie; cavo che assicura l'ancoraggio della nassa, palamito o rete
321. **Costera alta** f, gma, ae [*kustéra áta*] penyal; costa alta e rocciosa
322. **Costera.b** f, ev, vc (or, men, eiv/cà) [*kustéra*] costera; costa; costiera

323. **Costera baixa** f, gma, ae [kustéra báša] costera; costa bassa
324. **Costoir** vt, pca (ae) [kustuí] costoir: guardar; custodire
325. **Cotó** m, os, vc (por, or, Sól, men, eiv) [kuó] cotó; cotone
326. **Cotxinello** m, ev (it) [kučineħtu] cassanell; coccinello
327. **Cove (del palamit)** m, os, mc (CTa, Eiv) [kóva del parámit] cove de palangre: cofa; cesto del palamito usato anche per il trasporto del pesce
328. **Covar** vt, pca, vc (CTa, Men, Eiv) [kuvá] covar; covare
329. **Craba (d'escoll)** f, cci, ma, (met < cabra dial or, / sd ls) [krába deškól] *Eriphia spinifrons*, cranc pelut: cranc vermell; favollo
330. **Craba pelosa** f, cci, ma [krába piróza] *Maja verrucosa*, cabrella; maia verrucosa
331. **Crabetu** m, oc (sd) [kráħetu] *Anas crecca*, xarxet; alzavola
332. **Cranc d'escoll** m, cci, ma [gránk deškól] *Pachygrapsus marmoratus*, cranc de roca; granchio corridore
333. **Cranc d'estany** m, cci, ma [gránk destán] *Carcinus maenas*, cranc verd; carcino
334. **Cranc de fondal** m, cci, ma [gránk de fundát] *Maja squinado*, cabra; grancevola
335. **Cranc dormidor** m, cci, ma [gránk řumiró] *Calappa granulata*, pes-sic; granchio vergognoso
336. **Creixents** mpl, pca, vc (Val) [krešéns] creixent; giunchi con i quali si realizza la svasatura conica della nassa
337. **Cria de peix** f, pca, mc (Eri, Tort, Mat, CPa, Val, Al) [kría de peš] cria de peix; covata
338. **Crocol** m, os (it) [krókul] croc; crocco: gancio di legno, abbozzato con un asta di 1,40 cm.
339. **Cua de peix** f, ap, mc (Cat, Val) [kúa de peš] cua de peix; coda di pesce
340. **Cua de vent** f, mia, ma [kúa de vént] remolí de vent; mulinello
341. **Cuas d'estrefa** f, mia, ma (it) [kúas deštréfa] llamp; fulmine: code di trefoli
342. **Cuc negre** m, an, esc x la, ma [kuk négra] *Nereis cultrifera*, cuc del Nord; nereida
343. **Cueta** f, oc, du, vc (Tort, CPa, Val, Al) [kuéta] *Motacilla alba*, cueta blanca; ballerina blanca
344. **Cuquet** m, an, du, esc la, vc (occ, val) [kukét] *Eunice harassii*, cuc de

sang; verme di sabbia simile alla nereide ma di colore rossiccio

D

345. **Daga** f, pca, vc (val) [*dágal*] daga; specie di spada ricavata dalla metà radtrizzata del cerchio di una botte ed usata dai pescatori per colpire i pesci intrappolati nelle secche (vedi **xacó**)

346. **Dàrsena** f, nàu, vc /cà [*dársena*] darsena; darsena

347. **Dàtel marí** m, mol (it) [*dátel marí*] *Lithophaga lithophaga*, dàtil de mar; dattero marino

348. **Davallar** vi/vt, pca, vc (val) [*davalá*] davallar; baixar; scendere

349. **Degollar** vt, pca (cà < *degollar*) [*dagulá*] executar malament una cosa fent-la malbé; rompere; fracassare

350. **Denticano** m, cci, aó (cs < *dènti e gáni*) [*dènt(i)gánu*] *Balanus perforatus*, gla de mar de rompent; dente di cane

351. **Déntol** [1788] m, ic, vc (Edà, C. Ll, Barc, Soll, Men, Eiv) [*déntol*] *Dentex dentex*, déntol; dentice

352. **Desbarcar** vt, nàu (it) [*dasbatká*] desembarcar; sbarcare

353. **Descallar** vt, pca (cs < *scallai*) [*daskałá*] liquidar; sciogliere

354. **Descalomar** vt, pca (nv < it *caloma*) [*daskarumá*] desembullar; districare

355. **Descarregar** vt, nàu, vc (or) [*daskařagá*] descarregar; scaricare

356. **Desmallar** vt, pca, vc (or) [*dazmałá*] desmallar; togliere i pesci dalle maglie della rete

357. **Desplegar les veles** vt, nàu, mc [*daspragá lazvęras*] desplegar les veles; spiegare le vele

358. **Diauril.lo** m, pca (< pe nap *diavolillo*) [*diawřttu*] nassa amb dos anfasos i porta lateral; nassa con due ingressi e con la porta laterale

359. **Dona de muru** f, ic (sd) [*dóna de múru*] *Onos tricirratu*, fura; motella dai tre barbighi

360. **Donar fondo** vt, nàu (Res) [*duná fõndu*] donar fondo; dare fondo

361. **Donar pega** vt, vca (Cra) [*duná péga*] donar pega; dare la pece

362. **Donar vela** vt, nàu, mc [*duná véra*] donar vela; spiegare la vela

363. **Donar volta** vt, nàu, mc (CPa) [*duná võta*] donar volta; avvolgere un cavo intorno a una galloccia o bitta

364. **Donzella** f, ic, vc (or) [*dunžɛla*] *Coris julis*, donzella; donzella
365. **Donzellar** vt, pca (nv) [*dunžɛlá*] pescar donzelles; pescare donzelle
366. **Dosso** m, ec (it) [*dɔsu*] costat de la barca per la qual es voga al revés; lato della barca dal quale il rematore voga al contrario
367. **Dutjar** vt, pca (ae < *dutxar*) [*dužá*] donar un gruix determinat al fil d'un teixit; dare un maggiore spessore al filo; rinforzare con due o più passaggi una maglia di rete
368. **Dutjat** m, pca (ae) [*dužát*] sima a dos caps per ancorar la nansa; fune a due capi per ancorare la nassa
369. **Draga** f, ec, vc (Val, it) [*drága*] draga; draga
370. **Dragar** vt, nàu (occ) [*dragá*] dragar; dragare

E

371. **Eixemplar** vt, vca, af, be [*ašiblá*] eixamplar: fer més ample; allargare gli staminali
372. **Eixint el sol (està)** vi, ast, mc (Cra) [*išint (i)l sɔl*] a trenc d'alba; sta albeggiando
373. **Eixir (en barca)** vi, mc [*iší*] eixir: sortir; uscire: andare a pescare
374. **Embando** m, nàu (it) [*ambándu*] en banda; imbandito
375. **Embarbador** m, ev, ae [*ambatbarɔ*] imbarbador: fermall; nodo con cui si fissa al dritto di prua il carro dell'antenna
376. **Embarcador** m, nàu, vc (Barc, Pma) [*ambatkarɔ*] embarcador; pontile
377. **Embarcar (-se)** vt/r (por, or, bal) [*ambatká*] embarcar; imbarcare; imbarcarsi: far parte della ciurma
378. **Embarcar algua** vt, nàu, mc [*ambatká átɣua*] embarcar aigua; imbarcare acqua
379. **Embat (de Sant Joan, del Carmen, de Mig-agost)** m, mia, vc (or, bal) [*ambát*] embat; imbatto: vento di mare fresco e forte; per la tradizione marinara, durante l'estate, si manifesta tre volte accompagnato da violente libecciate e rispettivamente: il 24 di giugno, il 16 di luglio ed il 15 di agosto
380. **Embatol** m, mia, vc, du (Mall, Men) [*ambatɔl*] embatol; brezza marina
381. **Embó** m, vca, vc (occ, val) [*ambó*] taula de fusta que corre de proa a popa d'una barca: embó; tavolone che corre da prua a poppa di un gozzo
382. **Embocadura** f, vca (cà) [*ambukarúra*] dorment; dormiente dei bagli

383. **Embolicar** vt, pca, vc (por, or, Ser, men, eiv) [*amburiká*] embolicar; avvolgere
384. **Embona** f, vca (dpv) [*ambóna*] embona; imbono: l'imbonare
385. **Embonar** vt, vca, vc (Barc) [*ambuná*] embonar; imbonare: riempire i vuoti tra le coste con legno
386. **Embonet** m, vca, vc, du [*ambunét*] taula de fusta; tavolone piú stretto della falca dove sono situati gli ombrinali
387. **Embragar** vt, nàu, vc (occ) [*ambragá*] embragar; imbracare: legare con braca un oggetto pesante
388. **Embrogar** vi, ast (nv) [*ambrugá*] fosquejar; imbrunire
389. **Embut** [1692] m, ec, vc (occ, val) [*ambút*] l'espai del viver en una barca llagostera; vivaio delle aragoste nel gozzo
390. **Empavesar** vt, nàu, vc (Pma) [*ampuvazá*] empavesar; adornare la barca con bandiere
391. **Empostar** vt, pca (der < *posta*) [*ampustá*] calar els ormeigs en un lloc de mar; calare le reti in un fondale per la posta
392. **Empromesa** f, [*ampruméza*] prometença; voto fatto particolarmente alla SS.VV. di Valverde, da pescatori "miracolati" della vita, in conseguenza di disgrazie avvenute in mare, del cui prodigioso evento esistono numerosissime testimonianze nella omonima chiesa
393. **Empues** fpl, pca (pe < val *pues*) [*ampúas*] pues; corona di punte sottili della totanara
394. **Encallar** vi/r, vc (Pla) [*añkalá*] encallar; incagliare
395. **Encalomar** vi/r (nv < *caloma*) [*añkarumá*] embrancar; impigliare
396. **Encapsalar** vt, pca, vc (Pma) [*añkašará*] encapçalar; intramagliare l'inizio della rete
397. **Encendre** vt, pca, vc (or, bal) [*anséndra*] encendre; accendere
398. **Encesa** [1609] f, pca, vc (val) [*anséza*] encesa; pescare con la lampara
399. **Encotonadura** f, pca, dpv (it) [*añkutunarúra*] reforç de l'ham realitzat amb fil de cotó; rinforzo del brocco del palamito grosso sino alla paletta dell'amo: accotonatura
400. **Encotonar** vt, pca (it) [*añkutuná*] embolicar amb fil de cotó la botera; avvolgere il fuso di piombo con filo di cotone, o anche un amo
401. **Encrocar** vt, pca (nv < it *crocco*) [*añkruká*] enganxar; agganciare col crocco la gassa del barile bianco col quale inizia la rete della lampara
402. **Endreçar** vt, nàu, vc (por, or, bal) [*andrasá*] endreçar; raddrizzare
403. **Enfilar** vt, pca, vc (occ, Mat) [*añfirá*] enfilear; infilare

404. **Enfilcir** vt, pca (< sd *inferzúre*) [*amfilší*] embastar; imbastire
405. **Enfitorar** vt, pca, vc [*amfiturá*] enfitorar; infiocinare
406. **Engarrar** vt, pca (cà) [*angařá*] trobar; cadere su un branco di pesci: cogliere nel segno
407. **Engassar** vt, pca, vc (or, bal) [*angasá*] engassar; manovra di recupero della lampara mediante un cavo che regola il salpaggio della rete senza che la barca venga trainata su di essa
408. **Engavonar** vt, pca (nv < it *gavone*) [*angavuná*] guardar en el gaó; nascondere o custodire specialmente nel gavone di poppa
409. **Engavonada** f, gma (dpv < it *gavone*) [*angavunára*] raconada; recer; insenatura: rientranza
410. **Enginy** m, pca (it) [*aņģín*] corallera; ingegno: amese a strascico usato per la pesca del corallo
411. **Enguiriar** vt, pca (< sd *giráre*) [*aņģiriá*] envoltar; circondare
412. **Enjomar** vt, pca (< ls *iņģomáre* x es) [*aņģumá*] entrunyellar; impiombare
413. **Ennuvolat** m (or) [*anuvurát*] nuvolat: cielo coperto
414. **Enrocar(-se)** vt/r, vc (or, men, eiv) [*anřuká*] amagar-se entre les roques; nascondersi tra le rocce (detto di murena o pesce)
415. **Ensaldonar** vt, pca (nv < it *saldone*) [*unsalduná*] apedaçar amb xarxa; mettere una topa con rete
416. **Ensugat** au, pca (< it *sugare*) [*ansugát*] peix rosegat per les puces marines; pesce spolpato dalle pulci marine ovvero rinsecchito
417. **Entrada a barril** f, pca, mc [*anřára a bařil*] posicionament del gosso prop del barril: posizionamento del gozzo vicino al barile bianco che, come una boa, segna il punto di ancoraggio della lampara
418. **Entrada del port** f, gma, mc [*anřára del pōřt*] entrada del port; ingresso del porto
419. **Entrescar** vt, vca, vc (or, bal) [*anřiská*] entrescar; torcere alternativamente i denti della sega del calafato
420. **Enverga** f, vca, as, be, vc (Barc) [*ambēřga*] mena de cavallet en forma de A utilitzat pels calafats per serrar els troncs; specie di cavalletto a forma di A usato dai calafati per la serratura dei tronchi
421. **Enxerada** f, os (< nap *ncēràta*) [*aņčarára*] encerada; incerata: capotto impermeabile della gente di mare
422. **Enxinyir** vt, pca, es (< it *cignere* arc. de *cingere*) [*aņčini*] calar en rođó; calare in tondo le reti
423. **Enxiolar-se** vt/r (nv < gall *čōla*) [*aņčurá*] tenir deutes; indebitarsi

424. **Esbalançar** vt, pca (pe nv < it *sbilanciare*) [*azbaranšá*] llençar; lanciare con forza una lenza; appoggiare la barca su una sola palàncola
425. **Esbatir** vt, pca (< it *sbattere*) [*azbatí*] esbatre; scuotere
426. **Esbicar** vt, pca (< sd *isbicare*) [*azbiká*] esquerdar; sbeccare
427. **Esbocar** vi, nàu, pca (< it *sboccare*) [*azbuká*] desembocar; sfociare; rigettare l'amo compresa l'esca
428. **Esboco** m, gma (< it *sbocco*) [*azbòku*] boca; foce
429. **Esbotzar** vt, pca (es < sd *budza*) [*azbuša*] esbudellar; sventrare un pesce grosso
430. **Esca** f, pca, vc (And, Eri, Is, Boí, Ver, Tort, Mat, CPa, val, Al) [*éska*] esca; esca
431. **Escalm(o)** m, ec, pe ae [*askálmú*] escàlem; caviglia in legno o in ferro che, per mezzo di uno stropo, serve da punto di appoggio del remo durante la voga; scalmò
432. **Escalmot** m, ec (< it *scalmotto*) [*askálmòt*] escalemot; botana; pezzi a guisa di scalmi che fanno da sostegno alla murata; scalmotto
433. **Escalomada** f, mar (< sic *calòma*) [*askurumára*] sot; depressione del fondo marino
434. **Escandall** [1692] m, nàu, vc [*askandál*] escandall; scandaglio
435. **Escandallar** vt, nàu, vc (occ) [*askandałá*] escandallar; misurare la profondità delle acque; scandagliare
436. **Escarpell** [1688] m, vca, vc (occ, val) [*askapél*] escarpell; scalpello
437. **Escarroçar** vi, pca (it) [*askařusá*] derivar; scarrocciare
438. **Escartar** vt, pca (it) [*askatá*] desviar; scartare
439. **Escat** m, nàu (pe om) [*askát*] escar; scalo di alaggio
440. **Escata** f, ap, vc (Tort, CPa) [*askáta*] escata; squama
441. **Escatar** vt, pca, vc (occ) [*askatá*] escatar; squamare
442. **Escatsa** f, ec (< it *scazza*) [*askáša*] carlinga; scassa
443. **Esclarir** vt, ast, vc (or, bal) [*askrarí*] esclarir; schiarire
444. **Escoa-lau** m, cc, nc [*askualáy*] escoa; ripostiglio di lenze o documenti ricavato tra i maderi di poppa o di prua
445. **Escoll** m, gma (it) [*askól*] escull; scoglio
446. **Escoll alt** m, gma, ma [*askól ált*] roca; roccia
447. **Escoll gran rodó** m, gma, ma [*askól grán řuró*] escull; pietra grande rotonda

448. **Escoltar** vt, pca, vc (or, Sól, men, eiv) [askultá] escoltar; ascoltare
449. **Escombreta** f, os, vc (or) [askumbréta] escombreta; piccola scopa
450. **Escopatol** m, ic (mra < pe cà *escopetilla*) [askupatól] *Scomber scombrus*, verat menut; scombros giovane
451. **Escorxa(r)** [1526] f, vt, pca, vc (occ) [askuŕǵá] escorxar; scorticare
452. **Escota** [1692] f, ev, vc (Barc, Brs) [askóta] escota; scotta
453. **Escrita** [1609] f, ic, vc (Tort, Val) [askríta] *Raja asteria*, escrita; razza stellata
454. **Escuma** f, mar, vc (occ) [askúma] escuma; schiuma
455. **Esgarrar** vt, pca, vc (Gsa, Tort, Mla) [azgaŕá] esquinçar; strappare le reti
456. **Esgúbia** [1718] f, vca, vc (val) [azgúbia] gúbia; scalpello con lama a doccia usato dai calefati per fare intagli: sgorbia
457. **Esmatiminar** vt, pca (nv x der sd) [azmatiminá] esbudellar; sbudellare: sventrare
458. **Esmítjar** vt, pca, vc (bal) [azmiǵá] esmitjar; dividere in parti quasi uguali
459. **Esmorzar** vt, pca, vc (por, or, eiv) [azmuŕzá] esmorzar; far colazione
460. **Esmotxar** vt, pca, vc (occ) [azmučá] esmotxar; accorciare
461. **Espaiximar** vt, vca (nv < it *paixima*) [aspašimá] acanalar; fare l'incavo alla chiglia superiore della prima tavola
462. **Espanyoleta** f, ec, du (ne) [aspaŕuréta] barca de mitjana; barca a vela latina di procedenza minorchina, quindi "spagnola" per gli algheresi del primo Novecento
463. **Espargir** vt, pca, vc (occ) [aspaŕǵí] espargir; spargere
464. **Esparrall** m, ic, vc (Barc, Tarr) [aspaŕál] *Sargus anularis*, esparrall; sparaglione
465. **Espartir** vt, pca (it) [aspatí] repartir; dividere il guadagno derivato dalla pesca: spartire
466. **Espasa** f, os (< nap *spàsa*) [aspáza] cove; cesto grande usato per i palamiti o per il trasporto del pesce
467. **Espau** [1763] m, os (< sd *ispau*) [aspáu] cordill; spago
468. **Espigó** m, ev, vc (occ, val) [aspigó] espigó; albero di bompresso
469. **Espilo** m, os (< it *spillo*) [aspílu] petit ast de ferro; spiedino di canna per arrostitire sardine e scombri
470. **Espina de peix** f, ap, mc (val, bal) [aspína de peš] espina de peix: co-

lumna vertebral; spina: colonna vertebrale

471. **Esponja** f, os, stò, vc (Tort, CPa) [aspòŋga] *Euspongia officinalis*, esponja; spugna da bagno

472. **Espravar** vt, pca (< sd *ispraminare*) [aspraviná] espargar; sparpagliare

473. **Esputa el sol** ma, ast (it) [aspúntal sòl] a trenc d'alba; albeggia; spunta il sole

474. **Esputar** vi, ast (it) [aspuntá] trencar l'alba; l'apparire del sole

475. **Esquadra** f, vca, vc (occ, val) [askuádra] esquadra: escaire; strumento per tracciare perpendicolari ed angoli retti: squadra

476. **Esquadra falça** f, vca (it) [askuádra fálsa] escaire falç; squadra falsa

477. **Esquadrar** vt, vca, vc (Barc, Pma) [askuadrá] esquadrar; squadrare

478. **Esquadro** m, ic (it) [askuádrul] *Squatina squatina*, escat; pesce squadro: angelo di mare

479. **Esqual(i)** m, ic (it amb sxd) [askuári] *Prionace glauca*, tintorera, verdesca; squalo azzurro

480. **Esqueta** f, pca (it) [askéta] xarxa cega; schetta

481. **Esquidriar** vt, pca (< sd *kadriáre*) [askiriá] rrelliscar; scivolare

482. **Està llampant** vi, mia, mc (Vla) [astá lampánt] està lampegant; stà lampeggiando

483. **Estamenal(s)** m, ec (it) [astamanál] estamenera; staminale

484. **Estantines** fpl, ap (< sd *istentinas*) [astántinas] budells; intestini

485. **Estany** m, gma, vc (occ, val) [astán] estany; stagno; laguna

486. **Estanyar** vt, vca, vc (occ) [astaná] estanyar; stagnare una falla

487. **Estel.la que cau** f, ast, mc (or) [astélla ke káu] estrella que cau; stella cadente

488. **Estel.la marina** f, gas (it) [astélla marina] *Asteroidea*, *Ophiuroidea*, estrella de mar; stella di mare

489. **Estel.la de tramuntana** f, ast, mc (PCs) [astélla de tramuntána] estel de tramuntana; stella polare

490. **Estel.lone** m, ast (it) [astélluni] venus; stella del mattino

491. **Estirassa** f, mar (mra < it *stirare: tirare estendendo*) [astirása] ressaca; risacca

492. **Estiu** m, ast, vc a tots els dialectes cat [istíu] estiu; estate

493. **Estiu de Sant Miquel** m, mia, ma [istíu de sán miké] estiuet de Sant Miquel; estate di San Michele (29 de setembre) è un periodo di quindici giorni

di bonaccia e caldo che danno un senso di continuità dell'estate

494. **Estiva** f, ec, vc (val) [*astíva*] estiba; stiva
495. **Estivar** vt, nàu, vc (occ) [*astivá*] estibar; stivare
496. **Estopa** f, vca, vc (occ) [*astópa*] estopa; stoppa
497. **Estracar(-se)** vi/r, mar (< it *straccare*) [*astraká*] cançar-se; stancarsi
498. **Estracos** mpl, nàu, mra [*astrákus*] relictos de fusta; relitti di legno che si depositano sulla riva
499. **Estramatzol (de nata o de plom)** m, pca (< it *stramazzo*) [*astramaşót*] ralinga; corda superiore o inferiore della rete nella quale sono infilati rispettivamente i galleggianti e i piombi
500. **Estrasa** f, pca (pe < ven *straggio*) [*astráza*] llistó; staggio: bastone per reggere le reti della lampara
501. **Estrenyir** vt, vca, vc (val) [*astriní*] estrenyir: estanyar; mettere la barca a fondo per stagnare tutto il fasciame
502. **Estrombol** m, ic (< gèc *strombolo*) [*astrúmbul*] *Auxis thazard*, melva; tambarello comune
503. **Estrop** m, ec, vc (occ, val) [*astróp*] estrop; fune di canapa intrecciata, cosparsa di sevo, con la quale si legano i remi agli scalmi: stroppo
504. **Estropiar** vt, pca (< cà *estropear*) [*astrupjá*] ferir; farsi male
505. **Esvariada** f, ic, vc (mall, men, eiv) [*azvariára*] *Diplodus vulgaris*, variada; sarago comune

F

506. **Faixam** m, vca (it) [*fašám*] postam; fasciame della barca
507. **Falanga** f, os (sic) [*faránga*] pals enseuats; pezzo di legno di ginepro semitondo sul cui intaglio, cosparsa di sevo, si fanno scivolare le barche: palàncola
508. **Falca** [1688] f, vca, vc (Tort, Mat, CPa, Val, Al) [*fátka*] falca; falca
509. **Falcona** [1802] f, ic (crs) [*falkóna*] *Myliobatis aquila*, monja; aquila di mare
510. **Falla** f, vca (it) [*fála*] via d'aigua: escletxa; falla: lesione del fasciame
511. **Fanal** m, nàu, vc (occ, val) [*fanát*] fanal; fanale: fero
512. **Farol** [1692] m, os, vc (occ, val) [*farót*] farol; fanale
513. **Fascidèla** f, pca (pe nap *fascètèlla*) [*fašidèla*] ves de xarxa; nella lampara, ferso di rete

514. **Fatxa (vogar de)** f, nàu (it) [*fáča*] davant; di fronte; davanti
515. **Fel** f, ap, vc (por, or, occ, eiv) [*fɛl*] fel; fiele
516. **Femellots** mpl, ec, vc (SPM, Mró) [*famełɔs*] femellots; femminile
517. **Fent dia** vi, ast, ma (sd) [*fɛn día*] trencar el dia; albeggia
518. **Fent nit** vi, ast, mc (Syí) [*fɛn ní*] fer-se nit; fa notte, è il crepuscolo
519. **Fer proa** vt, nàu, mc [*fɛ prúa*] fer proa; mettere la prua in una direzione
520. **Fer testa** vt, nàu, ma (it) [*fɛ tɛsta*] barca fondejada amb la proa al vent; ormeggiare in tensione dopo che l'ancora ha fatto presa e la barca presenta la prora al vento
521. **Ferraro** m, ic (nap) [*fařáru*] *Squalus acanthias*, agullat; ferro; spinarolo
522. **Ferro** [1688] m, os, vc (por, or, Sól, men, eiv) [*fɛru*] ferro; ruixó; ferro; ancora a quattro punte usata nelle piccole barche da pesca
523. **Ferso** (1763) m, os (gès) [*fɛřsu*] vés; telo di rete o anche di vela
524. **Fetge** m, ap, vc (Barc, Tarr, Mall, Men, Eiv) [*fɛgga*] fetge; fegato
525. **Figa** f, ic (nap) [*fíga*] *Stromateus fiatola*, pudenta; lampuga
526. **Fil (per a la reda)** [1776] m, os, vc [*fil*] fil; filo per tessere la rete
527. **Fil d'Espanya** m, os, ma [*fil despána*] fil de cuca; pèl de seda; filo di nylon
528. **Filada** f, pca (sd) [*fíraa*] conjunt d'esques col·locades amb un cordill davant de l'anfàs; sequela di esche annodate con una cordicella nella nassa
529. **Filatxoni** m, pca (nap < *filaciónē*) [*firačúni*] llença amb un sol ham de morena o congre; filaccione
530. **Fiquir** vt, pca (cs < *fikkíri*) [*fíkí*] ficar; conficcare
531. **Fitora** [1692] f, pca, vc (occ, val) [*fítóra*] fitora; fiocina
532. **Floc** m, ev, vc (or) [*fɛjk*] floc; sono due tipi di velacci: polaccone, ce-carola o mezzo vento
533. **Fogó** [1692] m, os, vc (or) [*fugó*] fogó; fogar; fornello; focolare
534. **Foguejar** vi, mar, vc (Barc) [*fugağá*] cremar; brillar; detto delle acque che scintillano prima di far notte nella pesca dei calamari; fare il fuoco
535. **Fondal** m, mar, vc (or, bal) [*fundát*] fondal; profondità delle acque del mare in un dato punto; fondale
536. **Fondo** adj, mar, vc (or, men, eiv) [*fóndu*] fondal; fondale
537. **Fondo llasc** m, mar, ma [*fóndu lásk*] fons del mar amb àrees arenoses

i algoses; fondo rado caratterizzato da alghe e sabbia

538. **Fondo net** m, mar, ma [fóndu nət] sorral; fondo sabbioso, pulito

539. **Font** f, pca, cit (val, mall, men) [fónt] cóp; fonte: parte terminale della lampara

540. **Forat** m, gma, vc [furát] forat: cavitat; apertura della roccia

541. **Forat de la metxa** m, ec, mc [furát də la mɛtʃa] forat de la metxa; il maschio del piede d'un albero infilato nella scassa, sul paramezzale

542. **Forrogar** vt, pca (< barb *forrokare*) [fuʀugá] furgar; frugare

543. **Forter** m, mar (< it *fortiera*) [fultɛ] esculls; fortiera

544. **Fortunal** m, mia, vc [fultunát] fortunal; temporale

545. **Fossal** m, mar (ae < *fossar*) [fusát] sot; avallamento sottomarino

546. **Fotja** f, oc, vc (Tort, Mat, CPa) [fóʒa] *Fulica atra*, fotja; folaga

547. **Fraliarju** m, ic (mra < sd *frailardzu*) [frariátʒu] *Crenilabrus mediterraneus*, canari; pesce cavaliere

548. **Frangent** m, mar (< it *frangere*) [franʒént] onada; onda di grosse dimensioni diretta dal mare alla costa dove si rovescia: frangente

549. **Fregueig** m, pca (dpv) [fragɛč] esca per morenes; esca per conghi e murene realizzata con polpo affumicato

550. **Freguejar** [1609] vt, pca, vc (Pça) [fragaʒá] freguejar; richiamare murene o conghi con succo di polpo affumicato

551. **Fulla de tabaco** f, flm (nmc) [fúla də tabáku] *Halimeda tuna*, fulla de tabac; foglia di tabacco

552. **Fulletes** fpl, du, ec (mra) [fulétas] làmines de fusta situades entre les estameneres; strisce sottili di legno poste tra gli staminali; al singolare "fulleta" è la parte sinuosa del timone

553. **Fumetxa** f, mia (pe dpv < *fumejar*) [fumɛtʃa] calitja; caligine

G

554. **Gabiàço** m, flm (ne?) [gəbʲásu] arrel de l'alga; radice dell'alga

556. **Galeta** f, cp, vc (Occ, Val) [garéta] galeta; galletta

557. **Galfi** m, ic, vc (met < val) [grafí] *Delphinus delphis*, galfi; dolfi; delfino

559. **Gallina** f, ast (it) [galína] cabrelles; orsa minore

558. **Galotxa** f, ec, vc (Tort, Val) [garóčas] galotxa; galloccie

560. **Gambara d'àliga** [1802] f, cci, esc x pf/la, ma (< it f x der cat) [gámbara

de àrigal *Hippolyte prideauxiana*, gambeta d'erba; gambero delle praterie

561. **Gambara d'escoll** [1802] f, cci, esc x pf/la, ma [gámbara deşkøl] *Palaeon serratus*, gambeta; gambero delle rocce

562. **Gambara de fundal** [1802] f, cci, ma [gámbara de fundát] *Aristeus antennatus*, gamba rosada; gambero

563. **Gàngaro** m, pca (nap) [gàngaru] gànguil; àngamo: piccola rete a strascico, con larga bocca rotonda, idonea per catturare gamberi, pesci, ricci, etc.

564. **Ganyes** fpl, ap, vc (val) [gánas] ganyes; branchie

565. **Ganxo** [1692] m, os, vc (occ, val ab des or) [gánçũ] ganxo; gancio

555. **Garduvillo** m, vca (met i es < cà *verduguillo*) [gatdũvũlu] serra de cadastre; sega lunga del calafato

566. **Gassa (de l'amante)** f, cv, vc (val) [gása] gassa; nodo o laccio a volte di carattere provvisorio

567. **Gastar** vt, pca, vc (occ, Mat) [gastá] gastar; spendere e talvolta mal-spendere

568. **Gat** [1526] m, ic, vc (por, or, occ, val, bal) [gát] *Scyliorhinus canicula*, gat; cagnetto

569. **Gatpardo** m, ic, be (it) [gatbátũu] *Scyliorhinus stellaris*, gatvaire; gat-topardo

570. **Gaurra** f, oc (< sd *gaurra*) [gauĩra] *Calonecris diomedea*, baldriga cendrosa; berta maggiore

571. **Gavó de popa** m, ec (it) [gávõ de pópa] gaó de popa; ripostiglio ricavato nell'estrema poppa: gavone di poppa

572. **Gavó de proa** m, ec (it) [gávõ de prúa] gaó de proa; ripostiglio ricavato nell'estrema prua: gavone di prua

573. **Gerra** [1692] f, os, vc (val) [gẽĩra] gerra; brocca

574. **Gerret** [1526] m, ic, vc (Bm) [gẽĩret] *Maena chryselis*, gerret; zerro sottile

575. **Gilló** m, ec (< it *giglione*) [gĩlõ] guió; parte del remo -sia tonda che quadrangolare- su cui fa forza il rematore: girone

576. **Ginqueta** f, gma, os, du, vc (CTa) [gĩnqẽta] còdol; ciottolo

577. **Girar** vi, mia, vc (occ) [gĩrá] girar; cambiare direzione del vento

578. **Giró** m, ec (it) [gĩrõ] guió; girone

579. **Gitar** [1539] vt, pca, vc (occ) [gĩtá] llançar; gettare; lanciare

580. **Gitar la tinta** vt, pca, ma [gĩtá la tĩnta] llançar vomitar tinta; detto dell'inchiostro lanciato dal polpo

581. **Gola (de l'anfaix)** f, ap, vc (occ, val) [gõra] gorja de l'anfas; gola del

cono d'ingresso della nassa

582. **Goleta** f, ec (Val) [góléta] goleta; goletta: vascello a vela con l'albero principale a poppa e quello di trinchetto a prua

583. **Golf** m, gma, vc (or, occ, val, bal) [gólff] badia; baia

584. **Gosar** vt/vi, vc (or, men, eiv) [guzá] gaudir; godere

585. **Gosso** m, ec (gès) [gúsu] llaüt: gosso; gozzo

586. **Govern** m, nàu, vc (Ser, men, eiv) [guvéñ] govern; azione imposta al timone: il timone medesimo

587. **Governar** vt, nàu, vc (Ser) [guvaná] governar; governare col timone l'imbarcazione a vela

588. **Grada** f, ec (nap) [(a)gráa] últim paiol de fusta, més alt que els altres; ultimo pagliuolo di poppa, rialzato come un gradino che serve al timoniere per appoggiarvi i piedi

589. **Granfela** f, ev (pe nap. < *granfella*) [granfélá] mena de piu; specie di perno

590. **Gratí** m, ev (< it *gratíle*) [gratí] gràtil; orlo della vela: gratile

591. **Gregal** m, mia, vc (Mall, Men) [gragál] gregal; grecale

592. **Gripia** f, os (< it *grippia*) [grípia] orinc; cavo fissato per un capo al diamante dell'ancora e per l'altro al gavittello; si usa per indicare il punto del mare in cui giace l'ancora

593. **Grívia** f, ic, vc (bal) [grívia] *Labrus turdus*, grívia: tord verd; tordo di mare

594. **Grua** f, pca, vc (val) [grúa] grua; braccio di ferro mobile che sostiene la lampada per la pesca notturna

595. **Grumo (de peix)** m, pca (cà) [grúmu] grum; mucchio di pesce

596. **Guarallo** m, oc (< una pe base bret *gwelan*: genere gavina) [guarálu] *Larus genei?*, gavina capblanc; gabbiano roseo

597. **Guardamà** m, os, ae [guardamá] guardamà; manopola di pelle o di olona usato dalle cucitrici di vele per proteggere la mano nell'infilare l'ago nel cordame

598. **Gúmena** f, nàu, vc (Tort) [gúmina] gúmena; grosso cavo di canapa usato per rimorchiare

H

599. **Ham** m, pca, vc [ám] ham; amo

600. **Ham de cabo xato** m, pca, ma [*ám de kabučútu*] ham de peix xovato; amo di pesce manzo

601. **Ham de déntol** m, pca, mc [*ám de déntul*] ham de déntol; amo di dentice

602. **Ham de morena** m, pca, mc [*ám de muréna*] ham de morena; amo di murena

603. **Ham de mosca** m, pca, mc [*ám de móska*] ham de mosca; amo di mosca

604. **Ham de peix espada** m, pca, ma [*ám de pešaspádu*] ham de peix espasa; amo di pesce spada

605. **Ham de serrà** m, pca, mc [*ám de sará*] ham de serrà; amo di sciar-rano comune

606. **Herba ritxa** f, flm, ne [*éřba řířa*] *Halimeda tuna*, herba cargolada; erba riccia

607. **Hinvern** m, ast, ae [*inveřl*] hivern; inverno

608. **Hissar (les veles)** vt, nàu, vc (Barc, Mall) [*isá lazvéras*] hissar (les veles o la xarxa); alzare (le vele o le reti)

609. **Home d'agulla** m, pca, ma [*óma de gúla*] xarxaire; pescatore molto abile nel riparare o ricongiungere i teli di rete

610. **Home de llumera** m, pca, ma [*óma de luméřa*] pescador del bot xivato; pescatore addetto alla lampara

611. **Home de rem** m, pca, ma [*óma de řém*] remador; pescatore idoneo alla voga; rematore

I

612. **Iglésia de N.S. del Rosari** top [*igréřia deř řuzári*] Església de N.S. del Rosari; Chiesa di N.S. del Rosario

613. **Iglésia de N.S. del Carmen** top [*igréřia deř káľmen*] Església de N.S. del Carme; Chiesa di N.S. del Carmelo

614. **Iglésia de N. S. del Pilar de Vallverd** top [*igréřia deř vajvéřt*] Església de N.S. del Pilar de Vallverd; Chiesa di N.S. del Pilar di Valverde

615. **Illa** f, gma (tř) [*íľa*] illa; isola

616. **Illeta** f, gma du (tř) [*íľéřa*] illeta; isoletta

617. **Isola** f, gma (it) [*ízura*] illa; isola

618. **Isolot** m, gma (it) [izurót] illot; isolotto

J

619. **Jampar** vt, pca (logs) [ǰampá] saltar; saltare

620. **Janquet** m, ic (< sd *gianchettu*) [ǰanǰét] *Clupea sprattus*, amploia; sarda: sardellina

621. **Jòcola imperial** [1802] f, mol, ma [ǰòkura imperiát] *Lutraria lutraria*, navalló; lutraria

622. **Jòcola pelegrina** [1802] f, mol, ma [ǰòkura pirigrína] *Scrobularia plana*, cloissa plana; locca peperina

623. **Jòcola plana** [1802] f, mol, ma [ǰòkura prána] *Tapes decussatus*, cloissa; vongola

624. **Jòcola rodona** [1802] f, mol, ma [ǰòkura rùróna] *Cardium edule*, escopinya; cuore edule

625. **Jonc** m, fil, vc (or, bal) [ǰòǰk] *Juncus acutus*, jonc; giunco

626. **Juntura** f, pca, vc (occ) [ǰuntúra] juntura; giuntura

L

627. **Lates** [1692] fpl, ec (< cà *lata*) [látas] lates o bé taules de proa; nelle piccole imbarcazioni sono le tavole che sostengono la coperta

628. **Lau** m, ec (< sic *látu* per caiguda de la r) [láu] lat; fianco della barca: banda

629. **Leso** m, ec (< gen *leggio*) [lèzu] desguàs; alleggio: piccolo foro praticato nel mezzo dello scafo per eliminare dalla barca, tirata a secco, l'acqua entrata durante la navigazione

630. **Llagosta** [1526] f, cci, vc (val) [lagósta] *Palinurus vulgaris*, llagosta; aragosta

631. **Llama** f, os (it) [láma] llauna; lama della serra; boccale zincato per bere l'acqua in barca

632. **Llamp** m, mia, vc (Cra, val, mall) [lámp] llamp; fulmine

633. **Llampar** vi, mia, vc (occ, Mat) [lámpá] llampegar; lampeggiare

634. **Llampara** f, pca (it) [lámpáral] pesca semblant a l'encesa; rete alla deriva avente la forma di quella a strascico, al cui centro viene situata una barca con una fonte luminosa per attrarre i pesci

635. **Llampassa** f, ev (< it *lampazza*) [*lampása*] quimelca (cà); lapazza
637. **Llanatx** m, flm, mra (pu < sic *lanazzu*) [*lanáč*] *Bangia fuscopurpurea*, alga filiforme semblant a la llana; alga simile alla lana greggia
638. **Llançar** vt, pca, vc (occ) [*lansá*] llançar; lanciare
639. **Llantenya** f, os (pe ae) [*lanténa*] llanterna; lanterna
636. **Llantió** [1692] m, aug, vc (occ, val) [*lantió*] llantió; lucerna
640. **Llasc** m, au, gma (sic < *lascu*) [*lask*] referit al fons intervalat d'arena i alga; detto di fondo, rado
641. **Llascar** vt, nàu (< it *lascare*) [*laská*] afluixar; allentare le vele perché prendano meno vento; lascare
642. **Llebeig** m, mia, vc (Mall) [*lībēč*] llebeig; vento di sud-ovest
643. **Llebetjada** f, mia, vc (CMr, Mall, Men, Eiv) [*lībēčáral*] llebetjada; libeccciata
644. **Llebetjol** m, mia, vc, du (Edlà, Mall) [*lībēčǵl*] llebetjol; libecciuolo
645. **Llença** f, pca, vc (tort, val) [*lénša*] llença; lenza; anche lenza dei calafati
646. **Llença bamba** f, pca, mc (val) [*lénša bámba*] llença bamba; lenza di fondo, di filo di cotone
647. **Llença morta** f, pca, mc [*lénša mǵtal*] llensa morta; lenza morta fatta con un solo amo, senza esca se si pescano boghe, con esca se si pescano occhiate
648. **Llençaro** m, pca (pe der < *llençaire*) [*lansáru*] pescador de llença; pescatore di lenza
649. **Llenya (podrida)** f, vca, vc (val) [*lénša (puříra)*] llenny podrida; legno marcio dall'acqua
650. **Llevant** m, mia, vc (Dia) [*lavánt*] llevant; vento dell'Est
651. **Llevantol** m, mia, vc (Cra, Mall, Men, Eiv) [*lavantǵl*] llevantol; leggera brezza di levante
652. **Llim** m, mar, vc (or, occ, bal) [*lím*] llim; limo
653. **Llima** f, vca, vc (And, Eri, Tort, CPa, Val, Al) [*líma*] llima; lima
654. **Llimantol** m, du, cci, vc [*límantǵl*] | *Homarus gammarus*, petit llamàntol; piccolo astice
655. **Llimàntul** [1526] m, cci, vc (Tarr, Men) [*límántul*] *Homarus gammarus*, llamàntol; astice
656. **Llimó marí** m, clem (lig) [*límó marí*] *Tethya citrina*, llimona de mar; limone di mare
657. **Llissa** f, ic, vc (CPa, Val, Al) [*lísa*] *Mugil chelo*, llissa; llissera; cefalo
658. **Llissam ver** m, ic, vc (dEb) [*lísám vér*] *Mugil chelo*, llissal; insieme di cefali comuni

659. **Llistronària** f, ic (ne) [*lìstrunària*] llissó; cefalo giovane
660. **Lloca marina** f, oc (< gès *oca marina*) [*lòka marína*] *Larus argentatus*, gavina; gabbiano
661. **Lloqueta (marina)** f, oc (du der) [*lukèta marína*] *Larus minutus*, gavina menuda; gabbianello
662. **Llop** [1788] m, ic, vc (por, or, occ, val, bal) [*lóp*] *Dicentrarchus labrax*, llop; spigola
663. **Llumereta** f, pca (du < cà *lumberera*?) [*lumèreta*] petit fanal de l'encesa; piccola fanale della lampara
664. **Llumí (-ns)** m, os (< sd *lumínu*) [*lumí*] cerilla: misto; fiammifero
665. **Lluna creixint o a ponent** f, ast, mc (PCs) [*lúna crišínt o a punènt*] lluna creixent; luna crescente
666. **Lluna nova** f, ast, mc (GCó) [*lúna nòva*] lluna nova; luna nuova
667. **Lluna plena** f, ast, mc (Dia) [*lúna prèna*] lluna plena; luna piena
668. **Lluna vella o a levant** f, ast, mc (GCó) [*lúna vèla o a llávant*] lluna vella; luna calante

M

669. **Mabre** [1788] m, vc (Val) [*mábra*] *Pagellus mormyrus*, marbre; mormora
670. **Madera** f, ec (cà) [*madéras*] costella: quaderna; madiero
671. **Maestral** m, mia, vc (Dia, Vla) [*maístrat*] mestral; maestrale
672. **Maestralada** f, mia, vc (Dia, Vla) [*maístralára*] mestralada; maestralata
673. **Maestralol** m, mia, du [*maístraròt*] mestraló; vento leggero di maestrale: maestralino
674. **Maistra** f, pca (sic) [*maístral*] boia que indica la part terminal del cop; nella lampara, grande boa di sughero che indica ai pescatori il corpo della rete
675. **Malla** f, pca, vc (val) [*mála*] malla; vuoto o vano quadrato o a losanga nella rete da pesca
676. **Malla cega** f, pca, mc [*mála séga*] malla cega; maglia di rete stretta, con diverse funzioni: maglia cieca
677. **Manaita** f, pca (nap) [*manaíta*] mena de bou; menàide
678. **Mànecs** mpl, ec, vc (val, mall) [*mániks*] mănecs; manici dei remi
679. **Màniga (de l'aixàviga** [1692] f, pca, vc (val) [*màniga*] màniga; parte del sacco di rete: manica

680. **Manilló** m, os (< it *maniglione*) [*maniłó*] grilló: ferro ad U' colle branche con un foro per il quale passa un perno a vite che serve per unire la catena alla cicala dell'ancora
681. **Mantasino** m, pca (sic) [*mantazínu*] faldar; parte di rete situata nella gola della lampara
682. **Mapos** mpl, pca (it) [*mápus*] xarxa a malla cega; parte di rete a maglia stretta che precede il sacco della lampara: mappa
683. **Mar** f, mar, vc [*már*] mar: mare
684. **Mar de fora** f, mar, mc [*már de fjóra*] mar de fora: mareggiata di maestrale: mare di fuori
685. **Mar grossa** f, mar, mc [*már grósa*] mar grossa; mare grosso, con onde alte
686. **Mar de llebeig** f, mar, mc [*már de libeç*] mar de llebeig; mare di libeccio
687. **Mar llonga** f, mar, mc (it) [*már lõnga*] mar llarga; mare lungo
688. **Mar de migjorn** f, mar, mc [*már de miğjòl*] mar de migjorn; mare di mezzogiorno
689. **Mar de ponent** f, mar, mc [*már de punènt*] mar de ponent; mare di ponente
690. **Marcadura (de pel de seda)** f, pca (ma, x es) [*markarúra*] muntatge del bracol, ham i plom a la llenca; montatura della lenza che comprende il bracciolo, l'amo ed il piombo
691. **Mare del palamit** f, pca, ma [*mára del parámit*] corda mare: trave
692. **Mare dels vents** f, pca, ma [*mára dels vèns*] corda: fune del giacchio collegata ad altre tre cordicelle chiamate venti
693. **Marejada** f, mar, vc (bal) [*marigára*] marejada; mare mosso
694. **Marina** f, mar, vc (occ, val) [*marína*] marina; estensione di terra contigua al mare: approdo
695. **Marina moguda** f, mar, ma [*marína mugúra*] mar grossa; mare agitato
696. **Marines de fora** fpl, mar, ma [*marinas de fjóra*] mar de fora; mare oltre le tre miglia marine
697. **Mariner** m, pca, vc (occ) [*marineç*] mariner; marinaio
698. **Marineria** f, pca, vc (occ, val) [*marinería*] marineria; l'ambiente marinaresco e della pesca
699. **Maritola** f, mar (it) [*maritóra*] mar picada; maretta
700. **Marres** [1688] fpl, pca (it) [*máras*] mapes: ungles; marre

701. **Marrufo** m, pca (crs) [*mañúfu*] gran nansa usada com a viver; specie di nassa grande fatta di mortella e di ulivo contesti, tenuta in mare per conservare vive le aragoste: specie di vivaio

702. **Martell** [1688] m, vca, vc (occ, val) [*mañéř*] martell; martello

703. **Martí pescador** m, oc (ae) [*mañí paskaró*] *Alcedo atthis*, martí pescador; martin pescatore

704. **Martingana** f, ec (nap) [*maltingána*] mena de llaüt apte per al transport; specie di leuto atto al trasporto e commercio: tartana

705. **Masquiar** vi, nàu (nv < it *mascone*) [*maskiá*] bordejar; navigare trasversalmente alla direzione delle onde

706. **Mascó** m, ec (< gès *mascone*) [*maskø*] lat de la proa; ciascuna delle due parti laterali della prua colpita dall'onda

707. **Maça** [1688] f, vca, vc (val) [*mása*] maça de fuster; mazzuolo del calafato

708. **Màstic** m, vca, vc (Barc, Val, Pma) [*mástik*] màstic; pasta malleabile composta da diversi ingredienti usato dai calafati per l'otturazione

709. **Matafió** m, ev (cà) [*matafióñs*] batafió; matafione: ognuno dei cavi fissati alla vela latina per sostenerla o raccoglierla; "matafió" era anche un motto ("matafió, eixi a fores! si matafió no vol eixir, vol diure que vol dormir") rivolto al figlio del patrone imbarcato come mozzo, ma un po' svogliato

710. **Matasoldat** m, ic, ct, vc (Barc, Tarr, Val) [*matasutdāt*] *Muena maena*, matasoldats; menola

711. **Matímini** m, ap (< ls *maθθa*) [*matímini*] budell; interiora: viscere

712. **Matola** f, vca (< sd *matòla*) [*matóla*] macola; maglio

713. **Matzara** f, os (< sic *màzzara*) [*mážara*] pedral; mazzera

714. **Matzocar** vt, pca (< ls *ammattsukkare*) [*mašuka*] maçolar; battere con la mazza

715. **Matzocu** m, os (< ls *mattzúkku*) [*mašøku*] garrot; clava: mazza di legno

716. **Matxonar** vt, pca (nv < *mazzone*) [*mačuná*] pescar gòbits; pescare ghiozzi

717. **Matxoní** m, ic (< nap *mazzone*) [*mačóni*] *Gobius cobitis*, gòbit; ghiozzo

718. **Matxota** f, gma (pe sd) [*mačóta*] roquer; roccia di fondale dove covano i pesci

719. **Medâu** m, vca (sd) [*maráyl*] tinter del calafat; calamaio del calafato

720. **Medusa** f, cor (it) [*međúza*] *Rhizostoma pulmo*, borm blau; medusa

721. **Mendola** f, ic (it) [*męndura*] *Maena chrysellis*, xucla vera, męndola

722. **Mercat del peix** m, pca, mc [matkát dɛl pɛʃ] mercat del peix; mercato del pesce

723. **Merlutso** m, ic (it) [mɛrlúsu] *Merlucius merluccius*, lluc; merluzzo

724. **Mestre d'aixa** m, vca, mc [mɛstra dɛ ása | mestre d'aixa; maestro d'ascia; calafato

725. **Mig coll** m, pca, ma (it) [míç kɔʎ] nus realitzat donant una volta de sima; nodo ottenuto con un solo giro di cavo

726. **Migdia** m, ast, vc (PSr) [mizdía] migdia; mezzogiorno

727. **Migjorn** [1609] m, mia, vc (por, or, Tort, CPa, Al, bal) [míçɔʎ] migjorn; vento del sud

728. **Mig fondo** m, mar, mc [míç fɔndu] mig fondo; mezzo fondo

729. **Mig vent** m, ev, mc [míç vɛnt | mig vent; nome della vela più piccola del polaccone; cecarola

730. **Millo marí** m, nàu (it) [mílu marí] milla marina; miglio marino

731. **Minyó (de'n barca)** m, pca, vc (or, occ, bal) [mínɔ dɛnbátka] mosso; mozzo

732. **Mirall** m, os, vc (Barc, Tarr) [mirál] mirall; specchio di pesca

733. **Moixam** m, pca (it) [mušám] moixama; mosciame

734. **Moixó** [1526] m, ic, vc (or, men, eiv) [muʃɔ] *Atherina hepsetus*, moixó; latterino sardara

735. **Molinaro** m, ec (pe sic) [murínáru] embó; embornal; ombrinale, tanto quello della murata quanto dei maderi

736. **Moll** m, nàu, vc (or, occ) [mɔʎ] moll; molo

737. **Mollora** [1802] f, ic, vc (Tort, CPa, Val) [mɔʎlura] *Phycis blennioides*, mòllera; pastenula bruna

738. **Monago** m, ec (< it *monaco*) [mɔnagu] bitonet; travetto verticale di supporto alla bitta

739. **Monaguetes** fpl, ec (< it *monachetta*) [munagétas] bitons; piccole bitte

740. **Monja marina** f, mol (nmc) [mɔnɔɟa marína] *Aplysia depilans*, llebre de mar; asino marino

741. **Montillo d'arena** m, gma, ma (cà) [muntílu dɛrɛna] muntó d'arena; duna

742. **Morena** [1526] f, ic, vc (or, Maó) [muréna] *Murena helena*, morena; murena

743. **Morenell** [1692] m, pca, vc (or, Men, Eiv) [muranɛʎ | morenell; nassa per murene

744. **Morir anegat (a banyo)** vi, ma [*murí anagát*] morir ofegat; morire affogato; annegare

745. **Morros (del peix)** [1526] mpl, ap, vc (por, or, Sól, men, eiv/cà) [*mór̄us*] morros; labbra

746. **Morruda** f, ic, vc (or, men) [*muřúra*] *Puntazzo puntazzo*, morruda; carace muso acuto

747. **Morter** [1664] m, os, vc (bal) [*mut̄e*] mortar; mortaio

748. **Mosquetó** m, ev, vc (Mall) [*mus̄et̄ó*] mosquetó; gancio metallico con chiusura garantita mediante una levetta a molla

749. **Mõssa** f, vca (< it *morsa*) [*mõsa*] caragol de fuster; morsa del calafato

750. **Mosseta** f, vca, du [*mus̄eta*] caragol de fuster petit; morsetto del calafato

751. **Mújol** [1788] m, ic, vc (val) [*mú̄gul*] *Mugil cephalus*, cap gros; muggine

752. **Murada** [1539] f, ec, vc [*murára*] murada; amurada; murata

753. **Múscol** m, mol (it) [*múskuł*] *Mytilus galloprovincialis*, musclo; muscolo; cozza

N

754. **Nadar** vi, nó, vc (occ) [*nará*] nedar; nuotare

755. **Nadar com un galfi** vi, nó, mc (Pla) [*nará kóm un grafí*] nedar com un galfi; nuotare come un delfino

756. **Nadar a sot'algua** vi, nó, mc [*nará asotálgua*] nedar sota de l'aigua; nuotare sott'acqua

757. **Nassa** f, pca, vc (cà, it) [*nása*] nansa; nassa

758. **Nassa de càntera** f, pca, ma [*nása de kántara*] nansa boguera; nassa di cantaro

759. **Nassa d'escoll** f, pca, ma [*nása deškól*] nansa de roca; nassa di scoglio

760. **Nassa de gerret** f, pca, ma [*nása de ġar̄ét*] nansa xuclera; nassa di zerro

761. **Nassa de llagosta** f, pca, ma [*nása de łagósta*] nansa llagostera; nassa per aragoste

762. **Nassaiolo** m, pca (it) [*nasajóru*] nansaire; nassarolo

763. **Nata** f, pca (gès) [*náta*] natons; natta: sughero delle reti

764. **Natello** m, pca (gès) [*nat̄ét̄u*] gall; boa per segnalare una rete: natello

765. **Nau** [1692] f, ec (or, occ, val, bal) [*náu*] nau; imbarcazione di notevole

mole, idonea a lunghi viaggi, fornita di mezzi di propulsione e di governo

766. **Nàufigrag** m, nàu, ve (val) [nàufigrak] nàufigrag; persona scampata al naufragio; naufrago

767. **Naufragar** vi, nàu, ve (occ) [naufragá] naufragar; naufragare

768. **Naufragi** m, nàu, ve (occ, val) [naufráǵi] naufragi; perdita della barca causata da un sinistro o da un fortunale

769. **Nàutica** f, nàu, ve [nàutika] nàutica; scienza o arte del navigare

770. **Naval** f, nàu, ve (cà, Al) [navát] naval; riguardante le navi, la navigazione ed i combattimenti in mare

771. **Navegant** m, nàu, ve [navigánt] navegant; imbarcato in una nave: navigante

772. **Navegar** [1692] vi, nàu, ve [navigá] navegar; navigare

773. **Navegar amb el vent en popa** vi, nàu, ma [navigá amal vént ampópa] navegar de popa; navigare col vento in poppa

774. **Net (al)** lió, mra, ve (occ, val) [nét] net; pulito; fondo sabbioso

775. **Netejar** vt, pca, ve (bal) [nataǵá] netejar; pulire la barca o il pesce

776. **Nyacara** f, mol (it) [nákara] *Pinna squamosa*, nacre; nacchera; pinna

777. **Ninyol** m, pca, ve (Cna, Sna, Gla, Pès, CTa, Ll, Eiv) [nínǵt] ninyol; uno dei capi di cui è formata una cima: cordicella

778. **Nòdula** f, ec (pe fem de nòdul) [nóǵtura] escalemera; scalmiere

779. **Nu** m, nàu, ve (por, or, bal) [nú] nus; milla; nodo; miglio

780. **Nu margarita** m, pca (it) [nú matǵaríta] nus margarida; nodo margherita

781. **Nu pla** m, pca, ve (Barc, Pma) [nú prá] nus pla; nodo piano

782. **Núvol** m, mia, ve (por, or) [núvul] núvol; nuvolo

783. **Núvola** f, mia, ae [nurvúra] núvol; nuvola

784. **Nurolada** f, mia, ve (or) [nurvurára] nurolada; insieme di nubi

( )

785. **Oblada** [1788] f, ic, ve (Edà, C, Ll, Barc, Men) [ubrára] *Oblada melanura*, oblada; occhiata

786. **Obra morta** f, ec, mc (GCó) [ǵbra móta] obra morta; parte emersa dello scafo; opera morta

787. **Obra viva** f, ec, mc [ǵbra víva] obra viva; parte immersa dello scafo; opera viva o carena

788. **Obrir** vt, pca, ve (por, or, Sól, Art, Ica, Pra, Ftx, men, civ) [ubrí] obrir; aprire

789. **Ombrina** f, ic (it) [*umbrina*] *Umbrina cirrosa*, corball; ombrina
790. **Omplir** vt, pca, vc (or, Ver, Mla, Sól, Art, men, eiv) [*umprí*] omplir; riempire
791. **Onda** f, mar, ae, vc /cà [*onda*] ona: onda
792. **Ondada** f, mar, vc (SFG) [*undára*] onada; ondata
793. **Orada** f, ic, vc (or, men, eiv) [*urára*] *Sparus auratus*. orada: orata
794. **Orella de frare** f, flm (nmc) [*urēla de frára*] *Padina pavonia*, cua de paó; coda di pavone
795. **Orientar** vt, nàu, vc (or, Men, Eiv) [*uriantá*] orientar; disporre la barca in un determinato verso rispetto ai punti cardinali
796. **Orlo** m, ec (it) [*ónu*] orla; orlo
797. **Ortigada** f, act (der sub < *ortiga*) [*ultigára*] *Anemonia sulcata*, anèmona de mar; anemone di mare: attinia
798. **Ortza de suro** f, pca (es < it *orza*) [*òtša de súru*] gall; segnale di palamito, nassa o rete in sughero
799. **Os de sípia** m, ap, vc [*òs de sípia*] os de sèpia; osso di seppia
800. **Osta** [1692] f, ev [*òsta*] osta; fune che imbragata alla penna dell'antenna, ne attenua l'ondeggiamento dovuto ai colpi di mare
801. **Ous de mújol** mpl, ap, vc [*òus de múžul*] ous de mújol; uova di mugine: bottarga
802. **Ous de peix** mpl, ap, vc [*òus de pēs*] ous de peix; uova di pesce
803. **Ous de tonno** mpl, ap, ma (it) [*òus de tónu*] ous de tonyina; uova di tonno

P

804. **Pagell** [1609] m, ic, vc (CPa, Al) [*pağél*] *Pagrus pagrus*, pagell: pagello
805. **Pàina** f, os, es (Barc, Tarr, Vls) [*pájna*] recipient de suro on es posa el peix de la cassola; gall; recipiente in sughero dove si versa la zuppa di pesce preparata in barca dai pescatori; gallegiante
806. **Paiol** [1688] m, ec, vc (Tort) [*paiòt*] paiol; pagliuolo
807. **Paixima** f, vca (it = *battura*) [*pásima*] contubal; torello
808. **Pala (del rem, del tímó)** f, ec, vc [*pára (del řém)*] pala (del rem, del tímó); pala (del remo, del timone)
809. **Pala de rem** f, ic (nmc) [*pára del řém*] *Crenilabrus tinca*, llavió; crenilabro pavone

810. **Palalla** f, ic, vc (val) [*parálla/parája*] *Solea solea*, palaia; sogliola
811. **Palamida** f, ic (it) [*paramíra*] *Sarda sarda*, bonitol; palamita
812. **Palamit** m, pca (it) [*parámit*] palangre; palamito
813. **Palamits fins** mpl, pca (it) [*parámitš fins*] palangre de menuda; palamiti tini
814. **Palamits grossos** mpl, pca (it) [*parámitš gróssus*] palangre d'anfós; palamiti grossi
815. **Palamits de sumo** mpl, pca, ma [*parámitš de súmu*] palangre de bricoli; palamiti di superficie
816. **Palamitàra** f, pca (it) [*paramitára*] bonitolera; rete alta circa 20 mt e lunga circa 800 per la pesca della palamita
817. **Palanguizaro** m, pca (< it *palangresari*) [*paranğıžáru*] palangrer; pescatore di palangaro
818. **Palma de corall** f, gor, ma [*pátma de kurál*] *Callogorgia verticillata*, palma; palma
819. **Palortxo** m, os (< nap *paluórcio*) [*paróřcu*] sima de canapa; corda di canapa usata per assicurare la mazzera
820. **Palla marina** f, flm (nmc) [*pála marina*] *Posidonia oceanica*, fulla de l'alga; foglia dell'alga
821. **Panali** m, os (es < es *panali*) [*panári*] cofa; cabasset; cesto con ansa ai cui lati è distesa una cordicella su cui vengono appese le "corone" dei fusi delle totanate
822. **Panno** m, pca (it) [*pánnu*] conjunt de teles de xarxa d'un art de posta o de deriva; insieme dei teli di rete da posta o da deriva
823. **Paonessa** f, ic (nap) [*paunésa*] *Labrus bimaculatus*, xucla; pastanaga, lloro; labro pavone
824. **Papengola** f, oc (pe sd) [*papéngura*] *Hidrobates pelagicus*, ocell de tempesta; uccello delle tempeste
825. **Pàrago** [1802] m, ic (crs) [*páragu*] *Sparus pagrus*, pagre; pagro comune
826. **Paramitjal** m, ec, vc (or, bal) [*paramiğát*] paramitjal; paramezzale
827. **Parantza** f, pca, be (it) [*baránša*] art de bou; barca con rete a strascico; paranza
828. **Paranyes** fpl, ec (< sic *baragna*: traversa) [*paránas*] varengues; rinforzi laterali fissati sui madieri, su cui poggiano i pagliuoli
829. **Parany(o)** m, os (pe < *parany*) [*parányu*] parany; specie di boa per facilitare il ritrovamento di un buon fondale scoperto dal pescatore per indicare

agli altri che non possono calare altri strumenti della pesca, in un raggio pari alla profondità del mare

830. **Paredo** m, pca (cà < *pared*) [*paréđu*] xarxes laterals; reti laterali nelle reti a strascico e nel tramaglio

831. **Parella** f, vca (it) [*parélla*] ferro de canal; ferro non tagliante usato dai calafati per infilare la stoppa

832. **Passatge** m, gma, vc (or, bal) [*pasáğa*] passatge; passaggio

833. **Pasteta** f, pca, ae (du < *pasta*) [*pastéta*] pasteta; composto di pasta e formaggio per pescare

834. **Patrò** [1692] m, nàu, reg, vc (Mall) [*prató*] patrò; patrone di barca

835. **Peça (de reda)** [1692] f, pca, vc (PSt, PSr, Cit, Tort, Mat, Val, Al) [*péça*] peça de xarxa; pezza di rete

836. **Pedra** f, gma, vc (occ, val) [*péřa*] pedra; pietra

837. **Pedra plana** f, gma, mc (Pla) [*péřa prána*] pedra plana; pietra piana

838. **Pedruscola** f, gma (sd) [*péřúskura*] pedreta; pietruzza

839. **Pega (grega)** [1692] f, vca, vc (Pla) [*péga*] pega; pece greca

840. **Pegellida covada** [1802] f, mol, ma [*pařgaría*] *Patella rustica*, pegellida; patella

841. **Pegellida planera** [1802] f, mol, esc, ma [*pařgaría pranéřa*] *Patella coerulea*, pegellida; barretet; patella

842. **Pegellida real** [1802] f, mol, ma [*pařgaría réal*] *Haliotis lamellosa*, orella de mar; orecchia marina, patella reale

843. **Peix (fresc)** [1609] m, pca, vc (or, bal) [*péř*] peix (fresc); pesce (fresco)

844. **Peix de bestí** [1609] m, pca, ma [*péř de bastí*] peix de bastina; bestini

845. **Peix a la braja** m, cp, ma (< sd *bráza*) [*péř a la bráza*] peix a la brasa; pesce arrosto

846. **Peix bullit** m, cp, mc [*péř bulít*] peix bullit; pesce lessato

847. **Peix a cassola** m, cp, mc [*péř a kasóřa*] cassola de peix; zuppa di pesce

848. **Peix ceba** m, ic (nmc) [*péř seřba*] *Cepola rubescens*, pixota, cinta; cipolla

849. **Peix ensugat** m, pca, ma [*péř ansugát*] peix rosegat per les puces marines o bé prim; pesce spolpato dalle pulci marine ovvero rinsecchito

850. **Peix espada** [1788] m, ic (it) [*péř aspáđa*] *Xiphias gladius*, peix espasa; pesce spada

851. **Peix d'estany** [1526] m, pca, ma [*péř deřtán*] peix d'albufera; pesce di laguna

852. **Peix fãnfano** m, ic (nap) [pɛʃ fãnfanu] *Naucrates ductor*, veiró; pesce pilota. Per la superstizione marinara questo pesce, dal dorso bluastro con striature giallognole, non doveva essere catturato perché rappresentava l'anima dei pescatori morti in mare

853. **Peix al forn** m, cp, mc [pɛʃ al fɔt] peix al forn; pesce al forno

854. **Peix fregit** m, cp, mc [pɛʃ friʒít] peix fregit; pesce fritto

855. **Peix gros** m, pca, mc [pɛʃ grɔs] peix gros; pesce di taglia grossa

856. **Peix llama** m, ic (< gès *pescio lamma*) [pɛʃ láma] *Trachinotus glaucus*, sorell de penya; leccia

857. **Peix menut** [1609] m, pca, mc [pɛʃ manút] peix menut; pesce di taglia minuta

858. **Peix de muntuni** m, pca, ma (< sd *muntuni*) [pɛʃ de muntúni] peix de passa; pesce di branco

859. **Peix de roca** m, pca, mc [pɛʃ de rɔka] peix de roca; pesce di scoglio

860. **Peix de Sant Pere** m, ic (cà) [pɛʃ de sampéva] *Zeus faber*, gall de Sant Pere; pesce San Pietro

861. **Peix sense sang** m, pca, mc (Tarr.) [pɛʃ sénsa sãnk] peix sense sang; latterino sardaro

862. **Peix de'n terra** m, pca, mc [pɛʃ deŋ tɛra] peix de terra, de roca; pesce di costa

863. **Peix de vent** m, pca, ma [pɛʃ de vént] peix de passa; pesce che passa a seconda la direzione del vento e delle correnti marine

864. **Peix volador** m, ic (cast) [pɛʃ vurarɔ] *Dactylopterus volitans*, xoriguer; roncador, oreneta; pesce volante

865. **Peix volant** m, pca, ma, be [pɛʃ buránt] peix fluctuant; grande quantità di pesce con la bocca a fior d'acqua

866. **Pèl de seda** m, os, vc (Brs) [pɛl de séra] pèl de cuca; lenza di nylon

867. **Pena** f, ev, vc (cà, val) [péna] pena; estremità superiore dell'antenna della vela latina; penna

868. **Pena del timó** f, ec, ma [péna del tímɔ] pala del timó; pala del timone

869. **Penya** f, vc (tort, cà, val) [péna] penya; costa alta

870. **Perdre el timó** vt, nàu, mc [pɛldral tímɔ] perdre el timó; perdere il timone

871. **Perdre el govern** vt, nàu, mc [pɛldral guvén] perdre el govern, el timó; perdere il comando o il timone

872. **Pesca** f, vc (occ) [péska] pesca; atto del pescare; pesca

873. **Pesca de'n terra** f, ma [pɛska dɛntɛrɔ] pesca de costa; pesca dalla costa
874. **Pesca ombra** f, ma (it) [pɛska ɔmbra] classe de pesca prohibida; pesca ombra
875. **Pescador** [1526] m, pca, vc (or, bal) [paskarɔ] pescador; pescatore
876. **Pescar** [1526] vt, pca, vc (or, bal) [paská] pescar; pescare
877. **Pescar a canya** [1609] vt, pca, ae [paská a cána] pescar amb canya; pesca con la canna
878. **Pescar a l'encesa** vt, pca, mc [paská a lanšɛza] pescar a l'encesa; pescare con la fiocina di notte
879. **Pescateria** [1526] f, pca (†) peixateria; pescheria
880. **Peu de la nassa** m, pca, ma [pɛy dɛrɔ nása] ressavagall; base della nassa
881. **Pico** m, pca, vc (or, Men, cà) [píku] pico; si riferisce alla traina più pesante che sta a perpendicolo
882. **Pinzell** m, vca, vc (por, or, occ, CPa, Al, bal) [pinzɛl] pinzell; pennello del calafato
883. **Pita (sima de)** f, nàu, vc (cà) [píta] pita; fibra tessile estratta dalle foglie dell'agave
884. **Pitzali** m, pca (< pe sd *pizadile*) [pišári] part final, a malla cega, de la llampara: cop; rete terminale della fonte della lampara: cappuccio
885. **Plana** f, gma, vc (occ, val) [prána] seca; secca a fior d'acqua
886. **Plana llonga** f, gma, vc (Mall) [prána lɔnga] ribot de calafat; piolla del calafato
887. **Plana rodona** f, gma, vc (Eiv) [prána rɔrɔna] plana rodona; piolla tonda del calafato
888. **Planeta** f, vca, vc (occ, val) [pranéta] planeta: ribot; piccola piolla
889. **Planxer** m, ec (fr) [plançɛ] sostre del viver d'una barca llagostera; soffitto del vivaio di aragoste ricavato all'interno della spagnoletta
890. **Platja** f, gma, vc (Tort, CPa) [práɟa] platja; spiaggia
891. **Plom(s)** [1688] m, os, vc (or, occ, val, bal) [próm] plom; piombo: anche piombi del giacchio o della lenza o del fuso
892. **Ploma (de la traína)** f, esc, ma, vc (And, PSr, Mat, CPa, Val, Al) [pró-ma (dɛ la traína)] ploma; piuma (della traina)
893. **Ploure** vi, mia, vc (or, eiv) [próyura] ploure; piovere
894. **Ploure a cel obert** vi, mia, ma (it) [próyura a sɛl ubɛlt] ploure a can-

ters; piovere a cielo aperto: acquazzone

895. **Pluja** f, mia, vc (val) [prúʒa] pluja; pioggia

896. **Poc(a) fondal** m, mar, mc (Men.) [póka fundát] poc fondal; fondo basso

897. **Podrir (la llenya)** vi/tr, vca, vc (or, occ, bal) [puří] podrir; marcire per effetto dell'azione dell'acqua salata e incrostazioni animali e vegetali

898. **Polena** f, ec, vc (Mall, it) [puléna] mascaró de proa; decorazione, generalmente a forma umana, che ornava sotto il bompresso, le navi a vela

899. **Poletja (sorda)** [1692] f, ev (it) [puréʒa sótda] politja; puleggia sorda; carrucola

900. **Polleta marina** f, oc, vc (or) [puléta marína] *Actitis hypoleucos*, xivitona vulgar; piro-piro piccolo

901. **Polp** [1526] m, mol, esc x ns, vc (por, Tort, val, eiv) [pótp] *Octopus vulgaris*, pop; polpo

902. **Polp de nuscul** m, esc, mol (< sic *purpu di muscu*) [pótp de núskul] *Eledone moschata* pop pudent; polpo muschiato

903. **Polpa** f, ap, vc (or) [pótpa] polpa; polpa

904. **Polpara** f, pca (it) [putpára] popera; amo a quattro punte per pescare i polpi

905. **Polpejar** vi, pca, vc (pe val) [putpaʒá] | popejar (Mall): pescare polpi da terra o dalla barca, di notte come di giorno

906. **Polpessa** f, mol (nap) [putpésa] *Octopus macropus*, pop trobiguera; polpessa

907. **Polpinyol** m, mol, du [putpinól] popet; piccolo polpo

908. **Pomata marina** f, act (sd) [pumáta marína] *Actinia equina*, tomàquet de mar; pomodoro di mare

909. **Ponent** m, mia, vc (Men) [punént] ponent; vento dell'ovest

910. **Ponentol** m, mia, vc (Men) [punéntól] ponentol; ponentello

911. **Pont** m, ec, vc (or, occ, CPa, Eiv) [pónt] pont, ponte della barca; fune, con relativa boa, posta tra due segnali di rete (nasse o palamito) per facilitare il recupero di quest'ultima

912. **Popa** [1688] f, ec, vc (val) [pópa] popa; poppa

913. **Popeta** f, ec (< it *poppetta*) [pupéta] paramola de popa; estremità della poppa su cui siede il timoniere

914. **Port** m, nàu, vc (por, or, occ) [pórt] port; porto

915. **Porta (de la nassa)** f, pca, ma [póta] capell de la nassa; coperchio rotondo della nassa

916. **Posar-se el vent** vi, mia, mc (PCs) [*puzánsal vēnt*] posar-se el vent; soffiare il vento: alzarsi del vento

917. **Posar la prua al vent** vt, nàu, mc [*puzá la prúa al vēnt*] posar la proa a vent; mettere la prua al vento

918. **Prendre** vt, pca, vc (Mall) [*préndra*] prendere; prendere

919. **Pres del fred** vt, pca, ma [*prés del frét*] gelat; intirizzito

920. **Primavera** f, ast, vc (cà, Al) [*primavéra*] primavera; primavera

921. **Primo** m, vca (sic) [*prímu*] quilla; chiglia: primo legno della barca

922. **Proa** [1688] f, ec, vc, cà/it [*prúa*] proa; estremità anteriore della barca: prua

923. **Proejar** vt, nàu, vc [*pruaǵá*] proejar; prueggiare

924. **Proés** m, nàu (< it *proese*) [*prués*] proís; cavo da ormeggio che parte dalla prua: provese

925. **Punta** f, gma, vc (occ, val) [*púnta*] punta; punta: capo, promontorio

926. **Punxada (d'aranya, de vogamarí)** f, pca (occ) [*puñčára derána, de bogamarí*] punxada; ferita provocata dalla spina del dragone o del riccio

927. **Punxar (-se)** vt/r, pca (occ) [*puñčá*] punxar; pungersi con la spina di un pesce, di un riccio di mare, etc.

928. **Puça marina** f, cci, vc (val) [*púsa marína*] *Anilocra mediterranea*, poll de mar; pidocchio di mare

Q

929. **Quilla** f, ec, vc [*kíla*] quilla; chiglia

R

930. **Rada** f, gma, vc [*řára*] rada: badia; rada

931. **Raím marí** m, stò, vc (occ, val) [*řaím marí*] *Botryocladia botroides*, raím de mar; uva marina

932. **Raio** m, mia, vc (Eiv) [*řáju*] llampec; fulmine

933. **Rall** m, pca, vc (occ, val) [*řál*] rall; giacchio

934. **Ranxusoni** m, cci (pe sic amb suf cs) [*řančuzóni*] *Portunus corrugatus*, franquet: cranc; grancella pieghettata

935. **Rascassa** [1788] f, ic, vc (Pl, Eiv, Vòs) [*řaskása*] *Scorpaena porcus*, escórpóra; scorfano bruno

936. **Raspa** [1688] f, vca, vc (Tort, val) [r̄áspa] raspa; utensile del calafato usato per la finitura dei legnami: raspa
937. **Rebollo** m, vca (< gès *rebolla*) [r̄abúlu] mena de pinça per enclavar; strumento usato dai calafati per introdurre nel legno i chiodi zingati
938. **Reda** [1763] f, pca (cà) [r̄éra] xarxa; rete: anche la rete del giacchio
939. **Reda encapsalada** f, pca, ma (pe nap) [r̄éra ankašarára] tremall; rete incanzellata
940. **Reda a malla cega** f, pca, ma [r̄éra a mála ségal] xarxa cega; rete a maglia stretta
941. **Redànxa** f, ev (it) [r̄adànxa] guardacap; specie di passacavo: redancia
942. **Redes de posta** fpl, pca (it) [r̄éra de pósta] calar en posta; rete da posta
943. **Redòs(o)** m, gma vc (Mall, Men) [r̄arósu] redòs; riparo costiero
944. **Réfega de vent** f, mia, mc (or) [r̄éfeга] ràfega; vento a raffiche
945. **Reforç del tercerol** m, ev, ma [r̄afòts del tatsaról] faixa dels rissos; bende trasversali di rinforzo cucite alla tela e fornite di occhielli
946. **Regolfar** vi, mia, vc (or, Men, Eiv) [r̄agulfá] regolfar; deviare il vento per urto contro un ostacolo
947. **Rem(s)** [1688] m, ec, vc (occ, val) [r̄ém] rem; remo
948. **Remitjar** vt, nàu (< nap *arremeggià*) [r̄amiğá] arrecerar; assicurare una barca a uno o più punti di solida presa nel porto o sulla costa per proteggerla dall'azione del mare e del vento
949. **Remolcar** vt, nàu, vc (or, Men, Eiv) [r̄amułká] remolcar; rimorchiare
950. **Resaca** f, mar (it cà) [r̄azáka] ressaca; risacca
951. **Restal** [1692] f, vca, vc (met, por, or, bal) [r̄astát] destral; scure del calafato
952. **Retzaiolo** m, pca (< it *rezza* : *tramaglio*) [r̄ašajóru] pescador de xarxa; pescatore di reti
953. **Ritxola** f, ic (< nap *ricciola*) [r̄ičóral] *Trachynotus glaucus*, sorell de penyà; palomida xica; leccia bastarda
954. **Rocal** [1802] m, ic (< sd *roccalu*) [r̄ukál] *Crenilabrus quinquemaculatus*, planxeta; crenilabro pavone
955. **Roda de popa** f, ec, mc [r̄óra de pópa] roda de popa; dritto di poppa
956. **Roda de proa** f, ec, mc [r̄óra de prúa] roda de proa; dritto di prua
957. **Roiada (de algua)** f, mia (< mall *roiàr*) [r̄uiára (de atgua)] ruixat; acquazzone

958. **Romana** [1609] f, os, vc (or, Men, Eiv) [řumána] romana; bilancia romana: stadera

959. **Rombo** m, ic, vc, (sic *rumbu* 'cà) [řumbu] *Scophthalmus rhombus*, ròm: rom; rombo liscio

960. **Rosada** f, mia, vc (Eiv) [řuzára] rosada; rugiada

961. **Rosa dels vents** f, mia, mc [řõza deřvèñš] rosa dels vents; rosa dei venti

S

962. **Sabió i arena** m, gma, mc [sabjõ i arèna] sauló i arena; sabbione e arena

963. **Sac** [1688] m, os, vc [sák] sac; sacco: è detto del gàngamo, della lampara, etc.

964. **Saeta** f, mia (it) [saèta] llamp; fulmine: saetta

965. **Sàgola** [1692] f, os, vc [sáğura] sàgola; sagola

966. **Saldó** m, pca (< it *saldare*) [saldõ] pedac de xarxa; toppa di rete

967. **Salina** f, gma, vc [sarína] salina; salina

968. **Salmorra** f, cp, vc (val) [salmõřa] salmorra; salamoia

969. **Salpa** [1526] f, ic, vc (val) [sátpa] *Boops salpa*, salpa: saupa; salpa

970. **Salpar lo ferro** vt, nàu, mc (val) [sátpa lu fèřu] salpar el ferro; salpare l'ancora

971. **Sant Antoni** m, ic (nmc) [santantõni] *Diplodus vulgaris*, variada; sarago comune

972. **Sant Telmo** m, cà [santèlmu] Sant Elm; Sant Erasmo, patrono dei pescatori algheresi, la cui icona è venerata da sempre nella Catedrale di Sant Maria, nella cappella dell'omonimo gremio

973. **Saorra** [1692] f, os (gès ant) [saõřa] llast; zavorra

974. **Saquet** m, os, vc [sakèř] saquet; sacchetto: pugno di scimmia

975. **Sàrag** [1802] m, ic (sic) [sáarak] *Diplodus sargus*, sard: sarg; sarago

976. **Sardina** [1526] f, ic, esc x pg, vc (occ, val) [sardína] *Sardina pilchardus* sardina, sardina; sardina

977. **Sàrtia** [1692] f, ev (ae) [sàrtia] sàrtia; sàrtia: manovra (cavo) dormiente (fisso), che assicura l'albero dallo sforzo che il vento imprime alle vele spiegate

978. **Sàssola** [1692] f, os, vc (tort, val) [sásura] sàssola; sàssola: gottazza

979. **Seca** f, gma, vc (tort, val) [sɛka] seca; bassofondo o scoglio a fior d'acqua pericoloso per la navigazione: secca
980. **Seca de fondal** f, gma, ma [sɛka dɛ fundát] poc fondal; bassofondo
981. **Seclet** [1526] m, ic, vc (Eiv) [sakrɛt] *Atherina boyeri*, serclet: latterino comune
982. **Senó** m, ec, vc (or, val) [sanɔ] senó: spazio ricavato sotto il quadro di poppa usato nelle barche da pesca per riporvi lenze, spugna, sàssola, etc.
983. **Senyal d'embat** m, mia, ma [sanját dɛmbát] cel a moltonets; cielo a pecorelle: segnale di vento di mare fresco e forte
984. **Senyal de reda** m, ma [sanját dɛ řɛra] gall; galleggianti per rete
985. **Sentina** [1539] f, ec, vc (or, val) [santína] sentina: centina
986. **Seques (algües)** fpl, mar, mc (Res) [sɛkas] aigües seques; bassa marea
987. **Seques de gener** fpl, mar, mc (Syí) [sɛkas dɛ ġanɛ] seques de gener; secche di gennaio
988. **Sereno** m, mia (cà) [sarɛnu] gelada; rugiada della notte: brina
989. **Serra** [1692] f, vca, vc (And, Cit, Tort) [sɛra] serra; sega
990. **Serrà** m, ic, vc (or, bal) [sařá] | *Serranus cabrilla*, serrà: sciarrano cabrilla
991. **Serraco** m, vca (< es *sarráku*) [sařáku] xerrac; saracco: sega stretta dei calafati, a lama libera e con manico ricurvo: gattuccio
992. **Serraco a punta** m, vca, ma [sařáku a púnta] xerrac; saracco a punta
993. **Serrar** vt, vca vc (occ) [sařá] serrar; segare
994. **Serreta** [1692] f, ec, vc (or, bal, val) [sařɛta] serreta: liste di legno applicate ai madieri ed ai banchi
995. **Sèu** [1665] m, os, vc (occ, val) [sɛy] sèu: grasso di origine animale usato dai pescatori: sevo
996. **Sextant** m, nàu, vc [sɛstánt] sextant; sestante
997. **Sima** f, os, vc [síma] corda gruixuda; sima; cima: corda robusta in fibre vegetali
998. **Sima bamba** f, os, ma [síma bámba] cable d'herba; corda di canapa
999. **Simelo (tromba de)** m, pca (< gès *çimmello*) [simɛtu] ampla canya de pescar; canna da pesca di circa 8 mt.
1000. **Singul** m, gma (< sic *singu*) [sínɡul] senya; punto della costa e del mare aperto
1001. **Sípia** [1526] f, mol, esc, vc (or) [sípia] *Sepia officinalis*, sèpia; seppia

1002. **Sobressola** f, vca, vc (val) [sɔbrasɔ́ra] falsa quilla; rinforzo della parte bassa della chiglia per proteggerla dal logorio
1003. **Sobrevent** m, nàu, vc [sɔbravént] sobrevent; sopravvento
1004. **Sofregir** vt, cp, vc (CPa, Al, or) [sufriǵí] sofregir; soffriggere
1005. **Sorell** m, ic, esc x pg vc (or, bal) [suréll] *Trachurus trachurus*, sorell; suro: scombros bastardo
1006. **Sorell imperial** m, ic (nmc) [suréll imperiál] *Trachurus trachurus*, sorell adult: scombros adulto
1007. **Sorra** † f, pca [sɔ́ra] sorra; ventresca di tonno
1008. **Sotavent** m, nàu, vc [sɔtavént] sotavent; sottovento
1009. **Sotamarí** m, vca (it) [sɔtamarí] quitrà que es posa a la quilla; pittura protettiva che si dà alle parti sommerse della barca; sommergibile
1010. **Sumar** vt/vi, nàu (nv) [sumá] sumar: alçar, augmentar; sommare: salire, aumentare
1011. **Sumo** m, mar (dpv < nap *summuzzá*) [súmu] part alta del mar; parte alta del mare
1012. **Sumoçar** vt, nó (< nap *summuzzá*) [sumusá] cabussar; sommergersi: nuotare e pescare sott'acqua
1013. **Suro (de pico, de testa)** m, os, vc (or, Ser, men, eiv) [súru] suro; sughero; galleggiante situato a più altezze nell'ancoraggio della rete, nassa, etc.

T

1014. **Taco** m, os (cà) [táku] tac (dial, taco); tacco: puntello
1015. **Tallar** vt, pca, vc (occ) [talá] tallar; tagliare
1016. **Tallu** m, mar (< cs *tallu*) [tálu] pastura del fons marí; pastura del fondale marino
1017. **Tanques** fpl, pca, vc (Tort, PVà) [ránkas] tanques; verghe che impediscono al coperchio della nassa di aprirsi
1018. **Tap** m, os, ec, vc [táp] tap; tappo
1019. **Tartana** f, pca (ae) [tartaána] mena d'art de bou: tartana; rete a strascico simile alla sciabica: tartana
1020. **Tatxetes (de calafat)** fpl, ae [taçéta] tatxa petita; chiodi di media taglia in zinco usati dai calafati
1021. **Tempesta** f, mia, vc (val) [tɛmpɛsta] tempesta: tempestat, vento e pioggia: temporale

1022. **Temporal** m, mia, vc (Fls) [*tempurát*] temporal; temporale: ciclone
1023. **Temps mal** m, mia, ma [*ténš máł*] borrasca; temporale
1024. **Tenalles** [1688] fpl, vca, vc (occ) [*tanálas*] tenalles; estenalles; tenaglie del calafato
1025. **Tendre** vt, pca (met *tendre*) [*trénda*] tenir; tenere
1026. **Tenyir** [1763] vt, pca, vc (Men.) [*tiní*] tenyir; tingere
1027. **Terçerol** m, ev, vc (or) [*talsarǵł*] tercerol; terzarolo: porzione di vela sottraibile all'azione del vento
1028. **Tesar** vt, nàu, vc (Edà, Barc, Tarr, Mall) [*tazá*] tesar; atesar; tendere: rinforzare
1029. **Tesa l'embat** vt, mia, ma [*téza lambát*] refresca; il vento rinforza
1030. **Tetaru del fret** m, mia, ma (< ls/cs *tetteru*) [*tétaru del frét*] gelat de fred; intirizzito dal freddo
1031. **Timó** [1688] m, ec, vc [*timó*] timó; timone
1032. **Timoner** m, nàu, vc (or, Men, Eiv) [*timunel*] timoner; timoniere
1033. **Tinta** f, pca, vc (occ, val, cà) [*tínta*] tinta; tinta: colore; il nero del polpo e della seppia
1034. **Tintinu** m, os (< sd *tintínnu*) [*tintínu*] esquella penjada al gall; sonaglio ricavato da una bottiglia vuota infilata a testa in giù nella boa della rete
1035. **Tirar (l'àncora)** [1692] vt, nàu, vc (Por, or, occ, bal) [*tirál*] tirar; tirare
1036. **Tira i molla** m, ev (it) [*tíraimóla*] anell que en l'espigó té la funció d'estirar la vela de pollacra; tira-molla: manovra delle scotte che serve per tendere o allentare il fiocco
1037. **Tocar** vt, pca (< it *toccare*) [*tuká*] picar; mordere l'amo: abboccare
1038. **Tofa** f, mol (< nap *tófa*) [*tófa*] *Thais haemastoma*, corn; tromba di mare
1039. **Tofela** f, mol (du < *tófa*) [*tuféla*] *Trunculariopsis trunculus*, cornet; murice
1040. **Tomborell (de proa)** m, ec, af [*tumburél*] tamboret; parte della coperta di prua dove siedono i due rematori
1041. **Tonu** m, pca (sd) [*tónu*] mida del tremall; misura di lunghezza del tremaglio
1042. **Tonno** m, ic (it) [*núnnu*] *Thunnus thynnus*, tonyina; tonno
1043. **Tonyina** [1526] f, ic, vc (Tort) [*tunína*] *Thunnus thynnus*, tonyina; tonno
1044. **Torçir** vt, pca, vc (dial, Aes, Cre, Edà, Gxa, Gir, Eiv) [*tułsł*] tòrcer; torcere

1045. **Tord(o)** m, ic (it) [tòtdu] *Labrus merula*, tord massot; tordo marino
1046. **Tòrtano** m, os (nap) [tòrtanu] rampugoll; strumento in legno di ginepro di circa 50 cm con chiodi zingati sporgenti, per recuperare palamiti, reti o funi dal fondo del mare
1047. **Tortuga marina** f, que (por, or, bal) [tu'túga marína] *Caretta caretta*, tortuga marina, testuggine marina
1048. **Totanara** f, pca (it) [tutanára] botera; fuso: arnese per la pesca del calamaro e del totano, a forma di fuso alla cui estremità è fissata una "corona" di punte sottili
1049. **Tòtano** [1788] m, mol, esc x ns (lig) [tòtanu] *Loligo vulgaris*, calamar; totano: calamaro
1050. **Totano maco** m, mol, esc x ns, ma [tòtanu máku] *Allotheutis subulata*, calamarsó; calamaretto
1051. **Totxo** m, pca (it) [tòçu] nan; tozzo
1052. **Tràina** f, pca (sic) [tráina] tragina; lenza da trainare
1053. **Trainador** m, pca (ne) [trainaró] pescador amb fluixes; pescatore di tràina
1054. **Trainar** vt, pca (sic) [trainá] pescar a la fluixa; pescare alla tràina
1055. **Tràines de mig** fpl, pca, ma [tráinas de míç] fluixes del mig; traine di mezzo fondo
1056. **Tràines de pico** fpl, pca, ma [tráinas de píku] fluixes del fons; traine di fondo
1057. **Tràines de proa** fpl, pca, ma [tráinas de prúal] fluixes de proa; traine di prua
1058. **Tràines de sumo** fpl, pca, ma [tráinas de súmu] fluixes flotadores; traine galleggianti
1059. **Tràita** f, mar, vc (val-cà) [tráita] cop de mar molt fort: colpo di mare molto forte dopo una successione di onde
1060. **Tramuntana** f, mia, vc (Lna, Bim) [tramuntána] tramuntana; tramontana
1061. **Travant** m, ec (dpv < travar) [travánt] bita; braccio di legno collocato a prua tra i due bordi
1062. **Treballar (a peix, a llagosta)** vt, pca, vc [trabalá] treballar: scegliere di lavorare nella pesca del pesce o dell'aragosta
1063. **Tremall** m, pca, vc (occ) [tramál] tresmall; tramaglio
1064. **Tremelitja** f, an, esc x la, vc (Mall) [tramaríça] *Nereis hambergi*, tremolitja; nercide

1065. **Tremolar-se del fred** vi, mia, vc (EPs) [*tramuránša del frét*] tremolar de fred; tremare di freddo

1066. **Tremolosa** f, ic, vc (Eiv) [*tramuróza*] *Torpedo torpedo*, tremolosa; torpedine ocellata

1067. **Tremolosa pedrosa** f, ic (nmc) [*tramuróza pařóza*] *Torpedo marmorata*, vaca morena; torpedine marezzata

1068. **Treure les anques** vi, ma [*tréura lazánkas*] treure les cames; togliere le zampe

1069. **Triar** vt, pca, vc (occ, val) [*triá*] triar; scegliere; separare

1070. **Trilla** [1788] f, ic (it) [*tríla*] *Mullus surmuletus*, moll roquer; triglia di scoglio

1071. **Trincanino** m, ec (it) [*trinkanínu*] trincanill; fasciame che corre vicino alle murate a contatto con le ossature; trincarino

1072. **Trincar** vt, nàu, vc [*trinká*] subjectar amb trinca; emborratxar-se; tendere, legare con più passate di cavo un albero, un pennone; ubriacarsi

1073. **Trobar** vt, pca, vc (por, or, Sól, Men, Eiv) [*trubá*] trobar; trovare

1074. **Troberes (de'n terra)** fpl, mia, vc (Mat) [*trubéras*] trompera; ammasso di nubi che arrivando da terra e scontrandosi con le correnti fredde, provocano rovesci di pioggia

1075. **Tromba (de çimelo)** [1692] f, pca, be (Tort, Val) [*trómba*] trompa; parte inferiore e più grossa tra quelle che formano la canna da pesca

1076. **Tromba marina** f, mia, be, mc (AMr) [*trómba marina*] tromba marina; tromba marina

1077. **Trompeter** m, ic, be, vc (bal) [*trumbatç*] *Macrorhamphosus scolopax*, mula: músic; pesce ago

1078. **Tro** m, mia, vc (or, occ) [*tró*] tro; tuono

1079. **Tronar** vi, mia, vc (por, or, Sól, Men, Eiv) [*truná*] tronar; tuonare

1080. **Tronc** m, vca, vc (val, bal) [*trónk*] tronc; tronco d'albero

1081. **Tronccone** m, pca (it) [*trunkúni*] tel nou de xarxa; parte di rete nuova da collegare con la vecchia

1082. **Trotza** [1692] f, ev (it) [*tróssa*] trossa; specie di collare di cordame fissato all'antenna che mediante una drizza viene alzata o abbassata lungo l'albero maestro: trozza

U

1083. **Ull de perdiu** m, ast, mc (VGÚ) [*úl de patdiu*] ull de perdiu; alone

1084. **Ull de sol** m, mia, mc [*úl de sòl*] ull de sol; raggio di sole
 1085. **Ull de vent** m, mia, mc [*úl de vént*] ull de vent; alito di vento
 1086. **Ulls** mpl, ap, vc [*úls*] ulls; occhi
 1087. **Ullets** mpl, ev, du, vc (occ, val) [*úlets*] ullets; occhielli
 1088. **Untar** vt, nàu, vc (por, or, occ, bal) [*untá*] untar; ungere: cospargere

V

1089. **Vaira** f, gma, met, vc (Mall) [*vària*] redol d'algar enmig d'un paratge arenós o pedrós del fons de la mar; fondale marino con oasi sabbiose o pietrose tra le alghe
 1090. **Vaixell** m, ec, vc (bal) [*vašél*] vaixell; bastimento: veliero
 1091. **Vapor** m, ec, vc (CPa, Al) [*vapor*] vapor; nave a vapore
 1092. **Varar** vt, nàu, vc (bal) [*vará*] varar; varare
 1093. **Vel marí** m, mia, mc [*vèl marí*] llum de Sant Elmo; fuochi di Sant Elmo, preannunciano il temporale
 1094. **Vela** [1688] f, ev, vc (CPa) [*véra*] vela; vela
 1095. **Vela llatina** f, ev, mc [*véra latína*] vela llatina; vela latina o a orecchia di lepre
 1096. **Vela maestra** [1692] f, ev, ma [*véra maístra*] vela mestra; vela maestra
 1097. **Vela de mitjana** [1692] f, ev, vc, ae [*miğána*] mitjana; seconda vela triangolare di supporto che si installava, all'occorrenza, con il mezzo albero ed il bompresso a poppavia della spagnoletta
 1098. **Vela a riva** f, ma (it) [*véra a ríva*] vela a la bona mar; vela completamente spiegata
 1099. **Velella** f, cho, esc x ns (it) [*verèlta*] *Velella velella*, barqueta de Sant Pere; barchetta di San Pietro
 1100. **Vent** m, mia, vc (Xva, Al, Mall, Men) [*vént*] vent; vento
 1101. **Vent de banyo** m, mia, ma [*vént de bánu*] ponentol; vento di mare
 1102. **Vent de jornada** m, mia, ma [*vén de ġunára*] ponentol; brezza di ponente e maestro
 1103. **Vent en popa** m, mia, mc [*vént ampópa*] vent en popa; vento di poppa
 1104. **Vent de proa** m, mia, mc [*vén de prúa*] vent de proa; vento di prua

1105. **Vent refresca** m, mia, mc [vén rāfrēska] refresca; il vento rinfresca
1106. **Vent siguit** m, mia, mc (Cra) [vén̄t sigít] vent seguit; vento continuo
1107. **Vent a la terra** m, mia, mc (VGú) [vén̄t a lu tēra] vent de la terra; grecale
1108. **Venterello** m, mia, du (< nap *ventariello*) [vèntarēllu] ventet; venticello: brezza
1109. **Ventre** m, ap, vc (Vls, bal) [vén̄tra] ventre; ventre
1110. **Vents** mpl, pca (it) [vén̄s] tirants; venti: funi del giacchio o del gån-gamo o della lampada
1111. **Vents alts** mpl, ast, ma [vén̄s ál̄s] tremolor; tremolio di stelle
1112. **Ventresca** f, ap, esc x fs, vc (Tort, Lor, Val) [vèntrēska] sorra; pancetta di tonno: tarantello
1113. **Ventricol** m, ap (it) [vèntrikul] ventricole; ventricolo
1114. **Verdona** f, ic, be (lig) [boldōna] *Prionace glauca*, tintorera: ca marí; verdesca: verdone
1115. **Vermelló** m, mia, vc (Fls) [vatmaló] vermelló; cielo rosso
1116. **Verritxel.lo** m, pca (it) [vèričēllu] argue: cabrestant; verricello
1117. **Vertigues** [pl, pca (< log/sep. *bertiga*) [vèrtigas] vergues; nella struttura della nassa, verghe di olivastro
1118. **Veta** [1664] f, os (cà) [vèta] veta; nastro: fettuccia
1119. **Violó** m, ec (< it *violone*) [viuró] violí; violone del bompresso: violino del tagliamare
1120. **Virar** vt, nàu, vc (Pma) [virá] virar; virare
1121. **Vogamarí** m, ech, be, vc (bal) [bōgamarí] *Paracentrotus lividus*, ericó de roca: garota; riccio di mare comune
1122. **Vogamarí mascle** m, ech, be, ma [bōgamarí máskra] *Arbacia lixula*, ericó negre; riccio nero
1123. **Vogar** vj, nàu, vc (Men) [vugá] vogar; vogare: remare
1124. **Voge** m, nàu, ae, vc [vōgá] vogí; argano usato nello scalo di alaggio del porto per tirare a secco le imbarcazioni più grosse
1125. **Volantí** [1688] m, os, vc be (or) [buraní] volantí; lenza di fondo
1126. **Vora de banyo** m, gma, ma [vóra de bánu] riba; vicino al mare: riva
1127. **Vora de la mar** † (PVà) [vóra de la mar] vora de la mar; riva
1128. **Vorell** m, pca, vc (or) [vurēl] ressabagai: cercle de vergues d'on comença l'anfas; orlo o rinforzo dell'imboccatura della nassa realizzato con tre verghe di olivastro o mirto

X

1129. **Xacó** m, aug, pca. pe < sic *ciacca* = fossa quadra [čakō] mena de clot costaner que amb l'alta marea s'omple d'aigua i de peixos, que amb la baixa queden empresonats i pescats amb una mena de daga; secca costiera che con l'alta marea viene sommersa; i pesci che vi entranò, con la bassa marea, restano imprigionati per essere pescati successivamente. con una specie di daga

1130. **Xaloc** m, mia, vc (Cra) [šarōk] xaloc; vento di sud-est

1131. **Xaraval·lo** m, os, be (mil) [čarabállu] sarrabals; il Gran pescatore di Chiaravalle (vademezum metreologico); (mra) chiaccherone

1132. **Xaro de vent** m, mia, ma (< nap *sciauro*) [šáru de vēnt] brisa; brezza

1133. **Xaveta** [1692] f, vc (Cpa, Al/cà) [čavéta] xaveta; cavicchio

1134. **Xerro** m, ap (cà > sic) [čěru] cama: tentacle; gamba: tentacolo

1135. **Xigarel·lo** m, du, pca (pe nap) [čigarēllu] nansa semblant al murenell; bertuello

1136. **Xigarola** f, ev (< it *cecarola*) [čigaróra] pollacra; fiocco da mezzo vento della spagnoletta

1137. **Xinta** f, ec (it) [čínta] cinta; cinta: corso

1138. **Xinxa marina** f, cci, vc (occ, val) [čínčal] *Galathe strigosa*, sastre; scamparella

1139. **Xiu** m, ec (sd) [číu] barca plana o xata per pescar a l'encesa; chiatino per la pesca notturna

1140. **Xuc(o)la** f, ic, vc (val) [šúkura] *Maena smarís*, xucla vera; menola schiava

1141. **Xunco** [1692] m, ev (gès) [šúnku] drissa; sciunco: drizza che serve per sollevare l'antenna della vela latina

1142. **Xurma** f, nàu, vc (val) [čúrma] xurma; ciurma: equipaggio

REFRANYS I FRASES FETES

1143. **Si se ixi a gener, se porta lo peix al paner**; se si va a pescare a gennaio, si riempie di pesce il paniere (inizia la stagione di pesca)

1144. **A qui treballa una sardina, a qui no treballa una gallina**; "a chi lavora una sardina, a chi non lavora una gallina (il poltrone ha avuto di più di chi ha veramente lavorato e meritato il premio)

1145. **Quan la barca va sol amb el tercerol, porten lo peix al buiol**;

"quando la barca va soltanto col terzarolo, portano il pesce in un secchio (sta facendo brutto tempo quindi si naviga a mezza vela e la giornata non è stata produttiva)

1146. **Si no tens fortuna, poc importa que t'axequis maití**; se non hai fortuna, poco importa che ti alzi di buon mattino

1147. **Qui no risca, no pisca**; chi non rischia, non pesca

1148. **Mals com l'arena de banyo, però mort mai**; "mali numerosi com la sabbia del mare però, morto mai! (meglio sopportare gli acciacchi che morire)

1149. **Salpa i dona, tot l 'any és bona**; salpa e donna tutto l'anno è buona!

1150. **Vent de migjorn, peix al forn** ; vento di mezzogiorno, pesce al forno

1151. **Vent de xaloc, peix en lloc** ; vento di scirocco, pesce da nessuna parte

1152. **Se'n són tornats amb els crocols al coll**; "sono ritornati con i ganci al collo" (non hanno pescato niente)

1153. **No han fet pitzali**; "non hanno fatto cappuccio della lampara" (hanno calato la lampara senza prendere un pesce)

1154. **Poca sima, poc mariner**; "poca cima, poco marinaio" (marinaio di scarsa capacità)

1155. **No han banyat los crocols**; "non hanno bagnato i ganci" (notte improduttiva)

1156. **Lo rem és pesant en pala**; "il remo è pesante in pala" (è duro guadagnarsi la vita)

1157. **Lo mandró és a l'últim gavó**; "il poltrone sta nell'ultimo gavone" (il poltrone dorme sotto la prua)

1158. **Capot a riba**; "cappoto a riva" (è una penale inferta dalla ciuma al marinaio che non è presente all'inizio della zuppa di pesce in barca)

1159. **Entre carro i pena, tot és davant a l'antena**; "tra il carro e la penna, è tutto davanti all'antenna" (è inutile discutere più del necessario quando si conoscono i fatti come stanno; guardiamoci in faccia e troviamo una soluzione)

1160. **Si vols la galeta, és penjada a los Lleons**; "se vuoi la galletta, è appesa ai Leoni" (se vuoi mangiare devi uscire nelle acque esterne a Capo Caccia)

1161. **A Cabras fem comptes, a Riola espartim**; "a Cabras facciamo i conti, a Riola dividiamo" (sistema truffaldino del patrone verso la ciuma)

1162. **Escol de poca pegellida**; "scoglio di poca patella" (persona tirchia)

1163. **Deixa'm un escalmo**; "lasciami uno scalmò" (lasciami un posto in barca) [per lavorare nella nuova stagione]

1164. **No és estat mai peix bo**; "non è mai stato pesce buono" (riferito al patrone di scarso valore professionale)

1165. **Lo peix pudi del cap**; "il pesce puzza dalla testa" (metafora riferita a patrone o capofamiglia irresponsabile)

1166. **Lo peix petit se vol menjar lo gros**; "il pesce piccolo pretende di mangiarsi quello più grosso"

1167. **Una cala paga tots**; "una calata paga tutti" (il marinaio garantiva la taverniera che avrebbe pagato il vino bevuto a credito con una calata di reti fortunata in mare)

1168. **Los guarallos són arribats!**; "i guaragli sono arrivati" (l'espressione significa che il pesce azzurro, con l'arrivo dei guaragli, ha fatto la sua comparsa nel golfo)

1169. **Per l'Anunciada lo muntoni se prepara**; "per l'annunciazione il mucchio si prepara" (per l'Annunciazione (25 di marzo) si preparano le nasse per il pesce di branco)

1170. **Per Sant Josep lo muntoni se fer**; "per San Giuseppe si fa il mucchio" (per San Giuseppe -19 di marzo-, si fa la pesca del pesce di branco)

ELS TALASSÒNIMS

1171. **Montuni de les Canteres** [*lu muntúni de las kantáras*] lo fanal per la Pigorella, la cua de Tzirra atzicada per l'Isola Plana

1172. **Últim Tall** [*últim tál*] és l'última espatlla de Tangòni, treu Marrarju per la Pelosa

1173. **Montanyés** [*muntanyés*] lo campanil de Santa Maria per la casa de Mont Anyés; les Lleques a fil de l'Escoll

1174. **Pobres.a** [*pròbas*] L'escarta lau per Sant Antoni, la Foradada de fores pel Frontuni

1175. **Pobres.b** [*pròbas*] lo bany de Cugutu per la muntanya de llevant del Palandiu, les Galeres obertes

1176. **Palandiel.lu** du [*parandiéttu*] la torre de Pollina per la Taca Blanca, lo campanil de Santa Maria per la muntanya del Palandiu fins a treure l'escarta lau que s'afenestra per Mont d'Olla

1177. **Montuni de Gerret** [*muntúni de gāret*] la torre del Latareto per la Coronela, la muntanya del Bou marí per Montanyés

1178. **Panielus** [*paniéttus*] lo campanil de Santa Maria de maestral a la

muntanya del Palandiu, la torre de Pollina dreta pel xirigotzo de cala de l'Àliga

1179. **Bou Mari** [*boymari*] lo Port de Pollina a fil de la Torre, l'escarta lau eixi de Mont d'Olla

1180. **P'Àngel** [*lànggal*] La torre del Tramarill per Cala de la Barca, lo campanil de Sant Francesc per l'Escala de San Telmo

1181. **Pingoig** [*pingõç*] la Torre de Pollina per la Paret, lo Bany de Cugutu per la muntanya de Taca Negre

1182. **Pitzigalu** [*pišigalu*] la Torre de Pollina per la Taca del Palandiu, treure mitja Foradada del Frontuni

ABREVIATURES
GEOGRÀFIQUES

Aes	= Arles
Àg	= Àger
Al	= Alacant
AMr	= Arenys de Mar
And	= Andorra
AXa	= Alcalà de Xàtiva
Barc	= Barcelona
Bim	= Benigànim
Boi	= Caldes de Boi
Bna	= Badalona
Brm	= Benidorm (Castelló de la Plana)
Brs	= Balears
Cit	= Calasseit
Clà	= Ciutadella
CMr	= Canet de Mar
Cna	= Cardona
CPa	= Castelló de la Plana
Cra	= Cullera
Cre	= Colloure
CTa	= Camp de Tarragona
dEb	= delta de l'Ebre
Dia	= Dènia
Eiv	= Eivissa
El	= Elba
Edà	= Empordà
EPs	= El Pinós
Eri	= Esterrí
Ex	= Elx
Fls	= Fornells
Fga	= Fraga
Ftx	= Felanitx
GCó	= Grau de Castelló
Gia	= Gandia
Gar	= Guardamar
Gir	= Girona
Gla	= Gironella
Gsa	= Gadesa
Gxa	= Garrotxa
Ica	= Inca
Is	= Isavarrí
Ll	= Lleida
Lsí	= Llavorsí
Lor	= Lucmajor
Lna	= Lluçna
Ol	= Oliana
Mall	= Mallorca
Mat	= Maestrat
Men	= Menorca

Mig	= Massalcoreig
Mlla	= Morella
Mró	= Mataró
Pça	= Pollença (Mallorca)
PCs	= Port de Cambrils
Pès	= Penedès
Pgo	= Pego
Pla	= Peníscola
Pll	= Palafrugell
Pma	= Palma
PPa	= Port de Pollença
Pra	= Petra
Pts	= Pallars
PSr	= Poble de Segur
PSt	= Pont de Suert
Pt	= Priorat
PVa	= Port de València
PVà	= País Valencià
RCa	= Ribera del Cinca
Res	= Roses
SCR	= Sant Carles de la Ràpita
Ser	= Sóller
SFG	= Sant Feliu de Guíxols
Syí	= Santanyí
SMM	= Sant Martí de Maldà
Sna	= Solsona
SPa	= Santa Pola
SPM	= Sant Pol de Mar
Tarr	= Tarragona
Tit	= Tamarit
Tort	= Tortosa
Val	= València
Ver	= Vilaller
VGú	= Vilanova i la Geltrú
Vic	= Vic
Vla	= La Vila
Vls	= Valls
Vòs	= Vinaròs
Xva	= Xàtiva

ABREVIATURES DIVERSES

/	= comú també al
†	= terme substituït a principis de XX - topònim pretèrit - persona desapareguda
act	= actínids
adv	= adverbis

ac	= arcaisme	gas	= genèric astèrids
af	= alteració fonètica	gès	= genovès
al	= dialecte alacantí	gma	= geomorfologia
an	= anel·lids	gor	= gorgonàcies
ao	= aglutinació	ia	= influència
ap	= parts anatòmiques del peix	ic	= element ictiològic
as	= alteració semàntica	it	= itàlia/italianisme
au	= adjectiu	it amb sxd	= neologisme itàlia amb sufix desinencial
aug	= augmentatiu	it f x der cat	= italianisme feminitzat per derivació catalana
bal	= dialecte baleàric	lió, adv	= locució adverbial
barb	= dialecte de Barbagia (barbaritxi)	lig	= dialecte lligur
bc	= betacisme	ls	= logudorès
bret	= bretó	m	= masculí
cà	= castellà/castellanisme	ma	= modisme alguerès
cs	= dialecte del Campidà (campidanès)	mc	= modisme comú
cat	= català	me	= modisme
cci	= crustaci	mall	= mallorquí
cho	= chondrophorae	men	= dialecte menorquí
cit	= calc de l'italià	mer	= mamífer
cor	= coronata-rhizostomae	met i es < cast	= metàtesi i extensió semàntica del castellà
cp	= cuina i plats	met	= metàtesi regressiva
crs	= dialecte cors	met + pas c > g	= metàtesi amb pas de la consonant velar oclusiva sorda (k) a fricativa sonora (g)
ct	= compost	mia	= metereologia
dem	= demospònge	mil	= milanès
den	= dendrochirota	mol	= mol.lusc
der	= derivat/derivació	mpl	= masculí plural
dial	= dialecte/dialectal	mra	= metàfora
dpv	= derivat post-verbal	nap	= naolità o bé dialecte campà
du	= diminutiu	nàu	= relatiu a: navegació, maniobres, tripulació; funcions, oficis, estructures, institucions portuals
ec	= embarcació; parts del casc	nc	= neologisme compost
ech	= echinòids	ne	= neologisme/neològic
eiv	= dialecte eivissenc	nmc	= neologisme metafòric
es	= extensió semàntica	nó	= natació
ev	= embarcació; parts del velam	nv	= neologisme verbal
esc x pf/la	= esca per palangres fins i llenca	oa	= onomatopeia
esc x pg	= esca per palangres grossos	oc	= element ornitològic
esc x pm	= esca per palangres mitjans	occ	= català occidental
esc x fs	= esca per fluixes	occ val ab des or	= occidental valencià amb desinència oriental
esc x ns	= esca per nanses	or	= català oriental
esc x la	= esca per llença, volentí o canya	os	= ormeigs, instruments o bé eines necessàries per a la vida en barca o bé de suporta a la pesca
exc	= exclamació		
f	= femení		
fl	= flora llacunar		
flm	= flora marina		
fpl	= femení plural		
fr	= francesisme; gal·licisme		
gall	= gal·lurès		

pca	= pesca/estris/parts dels ma-teixos/oficis/feines complementàries al port i en barca/condicions dels peixos/ condicions humanes/pesca il.legal	sub	= substantival
pe	= probable/probablement	sxd	= sufix desinencial
pe ne	= probable neologisme	tà	= toscà
pe om	= probable homofonia	tca	= tonica
pe < ven	= probable derivació vèneta	tel	= teleosti
por	= dialecte pireneic-oriental	tlr	= pretèrit existeix només en la toponímia llacunar
pu	= pejoratiu	top	= topònim
que	= quelonis	tort	= dialecte tortosí
r	= reflexiu	val	= dialecte valencià
s	= septentrional	vc	= veu comú
sd	= sard, sardisme	vca	= veu calafatera
sí	= sefardí	vi	= verb intransitiu
sic	= sicilià	vi/r	= verb intransitiu reflexiu
spo	= spongidae	vt	= verb transitiu
stò	= stòlidobranquiats	vt/r	= verb transitiu reflexiu
		x ass de l'it	= per assimilació de l'italià
		x diss./rot	= per dissimilació i rotacisme de la /r/
		x der	= per derivació

BIBLIOGRAFIA

- AA.DD., *I catalani in Sardegna*, a cura di J. Carbonell, F. Manconi, Milano 1984.
- AA.DD., *Il Mare. Grande enciclopedia illustrata*, vols. 10, Novara 1971.
- AA.DD., *Guia dels Ocells dels Països Catalans i d'Europa*, Barcelona 1987.
- AA.DD., *La pesca i els pescadors*, Barcelona 1983.
- C. AGUILÓ *Topografia submarina i talassonímia en el migjorn de Mallorca*, in "Randa" n. 12, Barcelona 1981, pp. 73-82.
- A. AYZA ROCA, *El món mariner de Peniscola*, València 1981.
- A. M^o ALCOVER, F. DE BORJA MOLL, *Diccionari Català, Valencià, Balear*, vols. 10, Palma de Mallorca 1975.
- J. L. ALEGRET, *Els armelladers de Palamós. Una aproximació a la flota artesanal des de l'antropologia marítima*, Girona 1987.
- A. ALTAMURA, *Dizionario dialettale napoletano*, Napoli 1956.
- M. ÀLVAR, *Ictionímia y geografía lingüística*, dins "Revista de Filologia Española", Madrid, 3 (1972), Quadernos 1-4.
- M. ÀLVAR, *Léxico de los marineros peninsulares*, vols. 2, Madrid 1985.
- J. AMADES, E. ROIG, *Vocabulari de l'art de la navegació i de la pesca*, dins "Butlletí de Dialectologia Catalana", Barcelona, 12 (1924), pp. 1-116.
- V. ANGIUS, in G. CASALE, *Dizionario Geografico Storico-Statistico-Commerciale degli Stati di di S.M. il Re di Sardegna*, vols. 24, Torino 1853.
- C. W. ASHLEY, *Il grande libro dei nodi*, Milano 1989.
- V. ANSENZA, *Dizionario zoologico siciliano-italiano*, Modica 1928.
- Atlante Linguistico Mediterraneo*, Fondazione Giorgio Cini, Venezia 1973.
- M. T. ATZORI, *La nomenclatura ittica nei dialetti sardi*, dins "La grotta della Vipera", a. XX, Càller, 70 (1995), pp. 61-66.
- A. M. BADIA MARGARIT, *Gramàtica històrica catalana*, 2a ed., València 1984.
- J. BASTARDAS, M. BASSOLS, *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae. Voces documentades en fuentes catalanas del año 800 al 1100*, Barcelona 1960.
- C. BAUTISTI, G. ALESSIO, *Dizionario Etimologico Italiano* (DEI), V, Firenze 1975.
- F. BERNAT, *Les senyes de la pesca de palangre a la zona costanera d'Arenys a Blanes*, dins "SocOn", XLII (1990), pp. 35-44.
- E. BLASCO FERRER, *Grammatica storica del Catalano e dei suoi dialetti con speciale riguardo all'Algherese*, Tübingen 1984.
- A. BOSCA SEYTTRE, *Fauna valenciana. Lista de los nombres vulgares de los peces de la Region valenciana en su correspondencia con los científicos*, València 1916, pp. 504-508.
- J. BOJA, *Les foneres de les mars de Blanes*, in "SocOn", XXVIII (1987), pp. 6-17.
- A. BOVER I FONT, *Notes sobre toponímia algueresa*, in "SocOn", XVII (1984), pp. 56-59.

C. H. BROWN, *A teory of lexical universals: color categories and folk botanic taxa*, in *Twenty-Eighth Annual Round Table of Languages and Linguistics* (Gurt 1977), Washington 1977.

R. CABRAS, *Dizionario zoológico sardo-italiano*, Cagliari 1897.

F. CANYAMERES, *Diccionari de marina*, Barcelona 1983.

A. CARA, *Vocabolario botanico sardo-italiano*, Cagliari 1889.

M. CARDOZO, *A tradição náutica na mais antiga história da Península Hispânica*, dins "Revista de Gvimarães", Gvimarães, LXX (1960), pp. 491-522.

R. CARIA, *Il mondo del Càlic*, I, *Studi di toponomastica e lessicografia algherese*, Sassari 1990a.

Id., *L'alguerès des d'una perspectiva històrica*, dins "RdA", I (1990b), pp. 33-53; II (1991), pp. 119-133.

Id., *La vegetació espontània del camp de l'Alguer*, dins *Miscel·lània Jordi Carbonell - Estudis de Llengua i Literatura catalanes/XXVI*, (Barcelona), V (1993c), pp. 205-229.

Id., *Toponomastica algherese*, II, Sàsser 1993d.

Id., *Les Ordinacions municipals de l'Alguer (1526)*, dins "Revista de Llengua i Dret", Barcelona, 22 (1994), pp. 45-70.

G. CASACCIA, *Dizionario Genovese-Italiano*, Genova 1876.

P. CATALÀ I ROCA, *Retrobament de l'Alguer*, Perpinyà 1961.

A. J. CAVANILLES, *Observaciones sobre la historia natural del Reyno de Valencia*, vols. 2, (1795-97), ed. anast. València 1987.

F. CETTI, *Gli uccelli di Sardegna*, Sassari 1776.

F. CETTI, *Anfibi e pesci di Sardegna*, Sassari 1778.

A. CIUFFO, *Folklore Alguerès*, dins *BDLIC*, Palma de Mallorca, 13 (1924), pp. 257-272.

Id., *Influències de l'italià y diferents dialectes sards en l'alguerès*, dins "Actes del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana", Barcelona 1908, pp. 170-182.

G. COLON, *Vocabolario Castellonense*, Madrid 1952.

M. CONTINI, *Etude de geographie phonetique et de phonetique instrumentale du sarde*, vols. 2, Alessandria 1987.

F. CORAZZINI, *Vocabolario nautico italiano*, con le voci corrispondenti in latino, greco, francese, inglese, spagnolo, tedesco, vols. 7, Torino 1900-1907.

J. COROMINES, *Diccionari Etimològic Complementari de la Llengua Catalana*, vols. 9, Barcelona 1983-1991.

Id., *Lleures i converses d'un filòleg*, Barcelona 1971.

Id., *Entre dos llenguatges*, vols. 3, Barcelona 1976-77.

J. COROMINES, J. A. PASCUAL, *Diccionario Crítico Etimológico Castellano e Hispánico*, vols. 5, Madrid 1980-83.

A. COSSU, *Flora pratica sarda*, Sassari 1968.

R. D'AMBRA, *Vocabolario napoletano-toscano domestico di arti e mestieri*, Napoli 1873.

- J. R. DE LARIOS, *Historia de la navegación y Diccionario del Mar*, Barcelona 1952.
- Dizionario di Marina Medievale e Moderno*, Reale Accademia d'Italia, Roma 1937.
- Dizionario Enciclopedico Italiano*, Istituto della Enciclopedia Italiana fondata da Giovanni Treccani, I-XII, Torino 1970.
- C. DU CANGE, *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, vols. 10, Graz 1954.
- C. DI ARTE. A. ALSINA, *Gramàtica històrica del Català*, vols 3, Barcelona 1984.
- J. ESTEVE, *Liber elegantiarum*, Venècia 1489, ed. anast., Castelló de la Plana 1988.
- J. ESTEVE, *Vocabulario Valenciano-Castellano de los peces*, dins "El Archivo", *Revista de Ciències Històriques*, Dénia, II (1887-88), pp. 153-158.
- J. FERRER ALEDO, *Catálogo de los peces de Menorca*, Menorca 1906.
- R. FOLCH I GUILLÈN, *La vegetació dels Països Catalans*, Barcelona 1986.
- P. FONT I QUER, *Plantas medicinales, El Dioscórides renovado*, 12 ed., Barcelona 1990.
- GEORGES-CALONGHI, *Dizionario della lingua Latina*, Torino 1954.
- A. M. GIBERT, *Fauna ictiològica de Catalunya*, Barcelona 1913.
- A. M. GIBERT, *Els crustacis de Catalunya*, Barcelona 1919-20.
- A. M. GIBERT, *Flora algològica marina de les aigües i costes occidentals de Catalunya*, Reus 1918.
- F. GINER I PEREPERES, *La toponímia litoral i marítima de Cullera*, dins "SocOn", XXIII (1986), pp. 136-149.
- Gran Enciclopèdia Catalana*, vols. 12, Barcelona 1969-1978.
- A. GRIERA, *Els ormeigs de pescar, els noms dels peixos*, dins "BHF", San Cugat, XXIII (1968), pp. 5-95.
- A. GRIERA, *Els noms dels peixos, dels mars i rius de Catalunya*, dins "BDC", XI (1923), pp. 33-79.
- P. E. GUARNERIO, *I dialetti odierni di Sassari, della Gallura e della Corsica*, dins "AGI", XIII (1891), pp. 125-140, 131-208, 385-422.
- P. E. GUARNERIO, *Il dialetto catalano di Alghero*, dins "AGI", IX (1922), pp. 133-139.
- A. GUGLIEMOTTI, *Vocabolario marino militare*, Roma 1889.
- L. S. HABSIBURGO-LORENA, *Las Baleares, II, La Pesca, Navegación y Construcción de Buques*, Palma de Mallorca 1880.
- L. S. HABSIBURGO-LORENA, *De la caza, pesca y navegación*, dins *Las Baleares*, vol. X, Palma de Mallorca 1962, pp. 31-83.
- H. KUEN, *El dialecto de Alguer y su posición en la historia de la lengua catalana*, dins "Anuari Oficina Romànica", Barcelona, V (1932), pp. 121-178.
- A. JAI, *Glossaire nautique, Répertoire polyglotte de termes de marine anciens et modernes*, Paris 1850.
- J. LLEONART. J. M. CAMARASA, *La pesca a Catalunya segons un manuscrit de Joan Salvador i Riera*, Barcelona 1987.
- Llibre del Consolat de Mar*, Barcelona 1914.

- W. LUTHER, K. FIELDER, *Peces y demás fauna marina de las costas del Mediterráneo*, Barcelona 1986.
- F. MANCONI, *Castigo de Dios. La grande peste barocca nella Sardegna di Filippo IV*, Roma 1994.
- E. MARCIALIS, *Saggio di malacologia*, Cagliari 1889.
- E. MARCIALIS, *Piccolo vocabolario sardo-italiano. Fauna del golfo di Cagliari e Fauna degli altri mari della Sardegna*, Cagliari 1914.
- V. MARTILLARO, *Nuovo dizionario siciliano-italiano*, 3a ed., Palermo 1862.
- A. MARTINET, *Economia dei mutamenti fonetici. Trattato di fonologia diacronica*, Torino 1968.
- W. MEYER-LÜBKE, *Romanisches Etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg 1972.
- M. L. MINÌ, *Pesca di mare ad Alghero*, Tesi di Laurea (Rel. Prof.ssa E. Delitala, Università degli studi di Cagliari, Facoltà di lettere e Filosofia, a.a. 1972-73).
- M. L. MINÌ, *Imbarcazioni per la pesca di mare ad Alghero*, dins "BRADS", Cagliari, V (1974), pp. 49-54.
- A. M. MUSSONS, *Els fondals de Premià de Mar*, in "SocOn", XXI (1985), pp. 1-4.
- G. MUZZO, *Vocabolario dialettale sassarese-italiano e italiano-sassarese*, Sassari 1955.
- G. OLIVIERI, *Dizionario genovese-italiano*, Genova 1851.
- M. A. ORELLANA, *Catalogo y descripció d'els pardals de l'albufera de Valencia*, Valencia 1795.
- M. A. ORELLANA, *Catalogo d'els peixos qu'es crien e peixquen en lo mar de València*, València 1802.
- M. PAGÉS I MERCADER, *Estampes de Sardenya*, Barcelona 1960.
- G. PALOMBA, *Tradizioni, usi e costumi di Alghero*, dins "Archivio Storico Sardo", Cagliari, VII (1911), pp. 211-240.
- A. PALOMBI, M. SANTARELLI, *Gli animali commestibili dei mari d'Italia*, Milano 1969.
- R. PIRINO, *Guida ai pesci della Sardegna e del Mediterraneo*, Sassari 1988.
- O. POL, *Thesaurus puerilis*. Authore Onophrio Povia Gerundensi Artium Doctore, Barcelona 1580.
- T. O'SCANLAN, *Diccionario marítimo español*, Madrid 1831.
- R. RIEDL, *Fauna e flora del Mediterraneo*, Trento 1991.
- E. ROIG, *La pesca a Catalunya*, Barcelona 1927.
- E. ROIG, J. AMADES, *Vocabulari de la pesca*, dins "BDC", Barcelona, XIV (1926), pp. 1-88.
- C. ROS, *Diccionario valenciano-castellano*, Valencia 1764.
- V. M. ROSELLÓ, *El litoral valencià*, vols. 2, València 1969;
- M. SANCHIS GUARNER, *Introducción a la historia lingüística de Valencia*, València 1951.
- Id., *Els vents segons la cultura popular* Barcelona 1952.
- I. P. SCHÖNFELDER, *La flora mediterranea*, Novara 1986.

- M. A. SEMPERE LINARES. *Talassonímia de Guardamar*, dins "SocOn", XLVIII (1992), pp. 281-289.
- J. M. SIGALÉS. *Diccionari nàutic*, Barcelona 1984.
- G. SPANO, *Vocabolariu Sardu-Italianu et Italianu-Sardu*, vols. 2, Cagliari 1851.
- A. TILOCCA-SEGRET. *I contratti di "encartament" ad Alghero tra cinque e seicento*, dins "RdA", I (1990), pp. 167-183.
- E. TODA, *L'Alguer, un popolo catalano d'Italia*, 2ª ed., Sassari 1981. Introduzione, traduzione e note a cura di Rafael Caria
- A. TRAINA, *Vocabolario delle voci siciliane*, Torino 1877.
- J. VENY, *Els parlars catalans*, Palma de Mallorca 1986.
- J. VENY, *Estudis de geolingüística catalana*, Barcelona 1978.
- J. VENY, *Els «joglars» de la mar*, dins "Estudis de Llengua i Literatura catalanes, Miscel·lània Jordi Carbonell", 5 (1993), pp. 159-175.
- V. VERDEGAL, J. M. VERDEGAL, R. M. SERRANO, *Aproximació a la toponímia marina de la plana meridional: senyes i talassònims*, dins "SocOn", XLVIII, pp. 291-313.
- B. E. VIDOS, *Storia delle parole marinaresche italiane passate in francese*, Firenze 1939.
- Id., *Prestito, espansione e migrazione dei termini tecnici nelle lingue romanze e non romanze*, Firenze 1965.
- M. L. WAGNER, *La lingua sarda*, Bern 1951.
- M. L. WAGNER, *Dizionario Etimologico Sardo*, ed. anast., vols. 3, Heidelberg 1960.

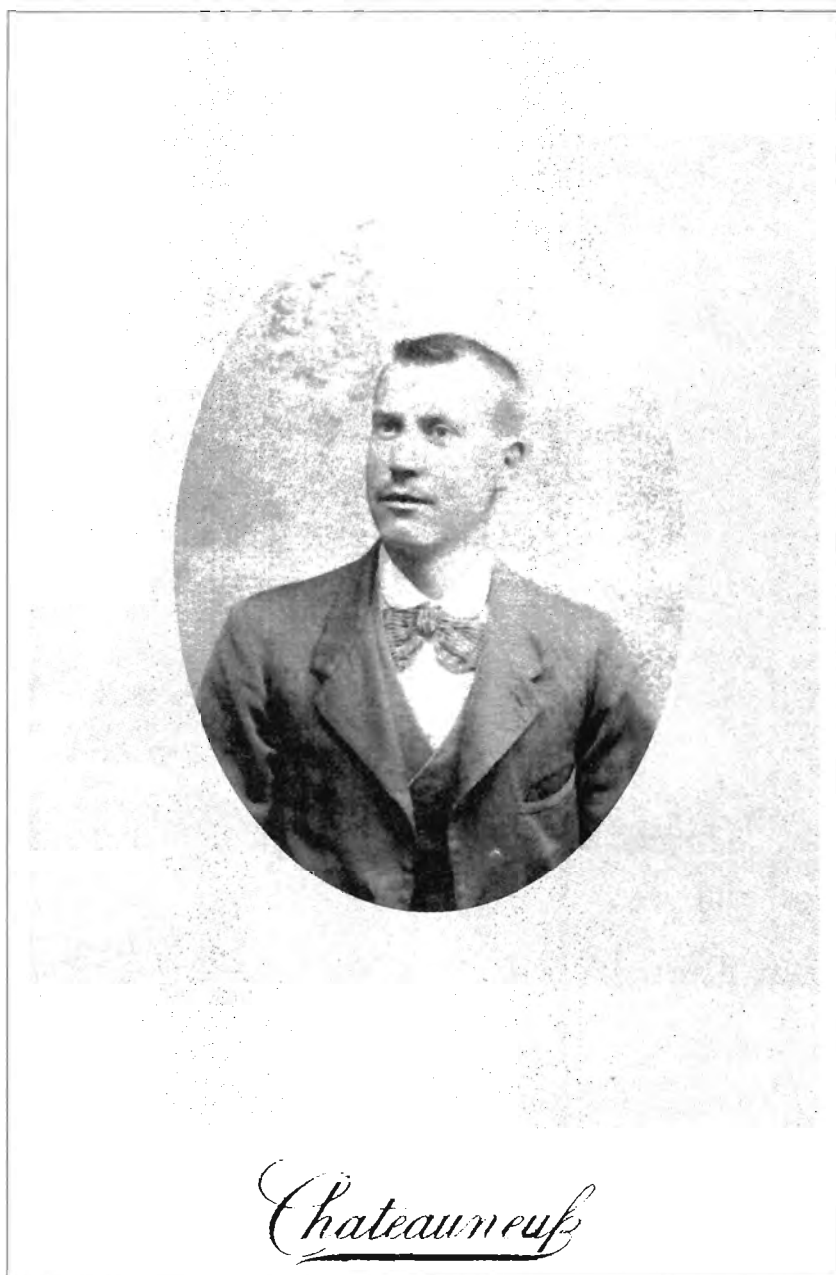
Agraïments

Aprofito l'oportunitat per donar les gràcies al bon amic i artista alguerès Enrico Murgia i al meu estimat nebot Fausto Lohrano, autors dels nombrosos dibuixos, dels quals avui es publica una part.

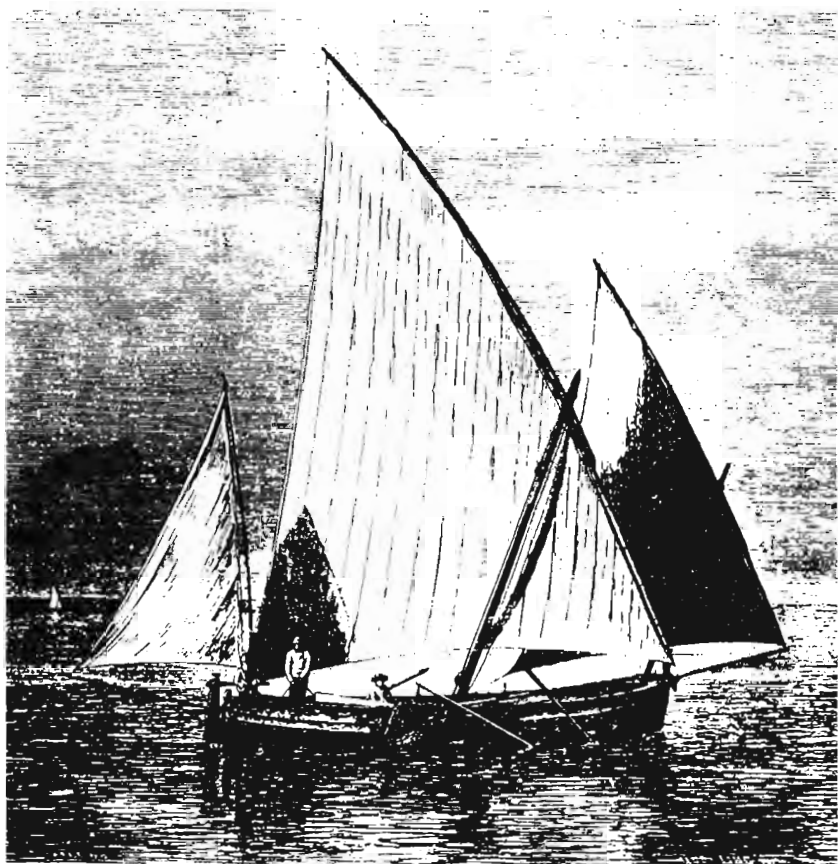
Aprofito també per destacar la constant i amical col·laboració de Rafael Spano -estimats cosí i amic-, del qual ploro la seva mort sobtadament arribada uns dies abans de donar a l'impremta el present número de la *RdA*. Rafael Spano ha estat un gran pescador i un, igualment gran, memorialista; m'ha dedicat molt del seu temps per a reconstruir, amb fajut d'altres pescadors, actius i jubilats, el variat món de la mar: que el seu navegar tingui ara bon vent i bona vela a través dels infinits i blaus camins del nostre golf.

També unes gràcies particulars vull adreçar a Josep Della Chiesa, un dels més joves, però experts, pescadors per afició de l'Alguer, que molt de temps m'ha dedicat per a explicar-me coses de la mar i de l'ambient mariner del seu temps, ja conegudes al llarg de la seva temporada laboral com pescador de palangres, de nances i de volantí.

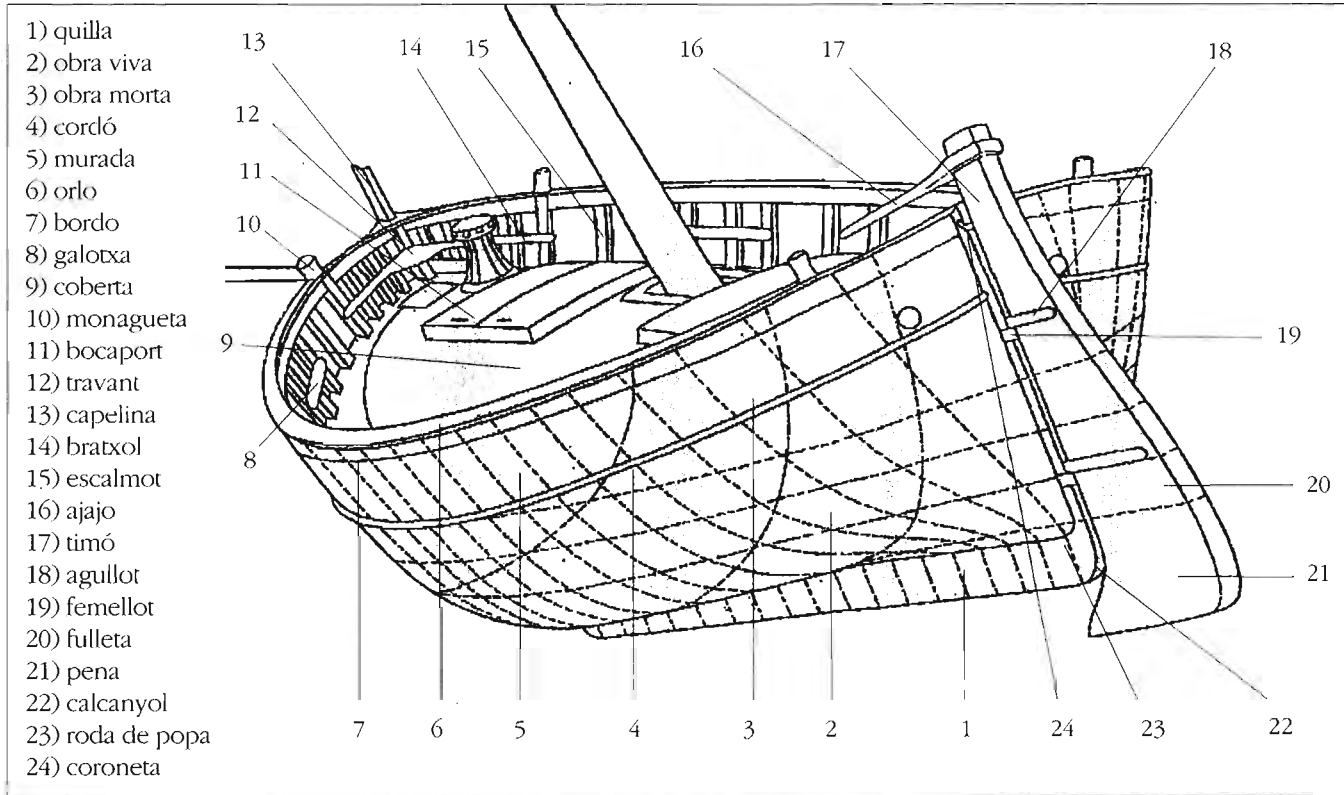
Finalment vull agrair la supervisió feta al corpus pels estimats amics Prof. Fabiola Chessa i Andreu Bosch i Rodoreda.

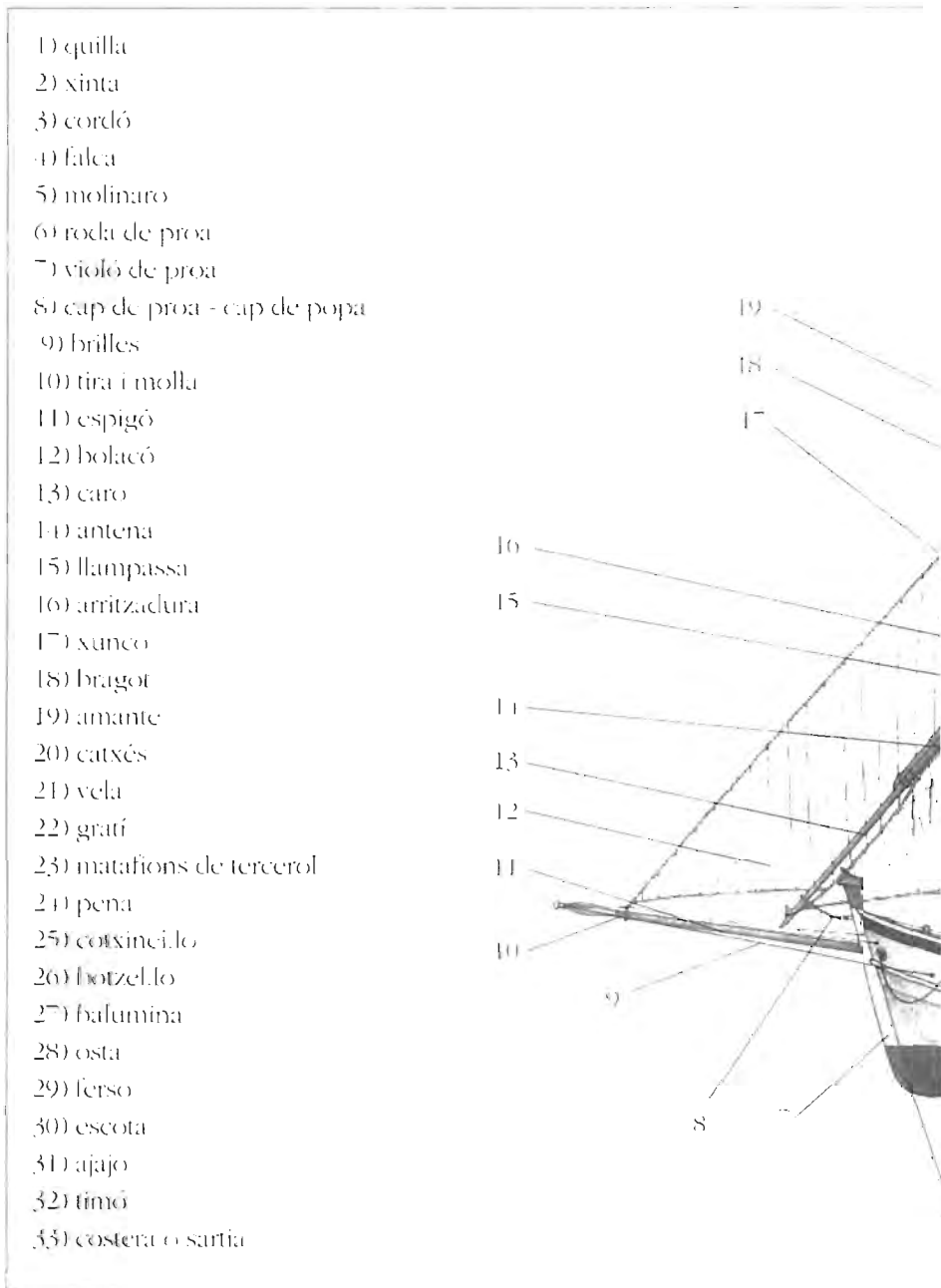
Fotografia de Gabriel Arguimbau Ferrer feta probablement a Marsella en ocasió del seu casament (1915/20?).

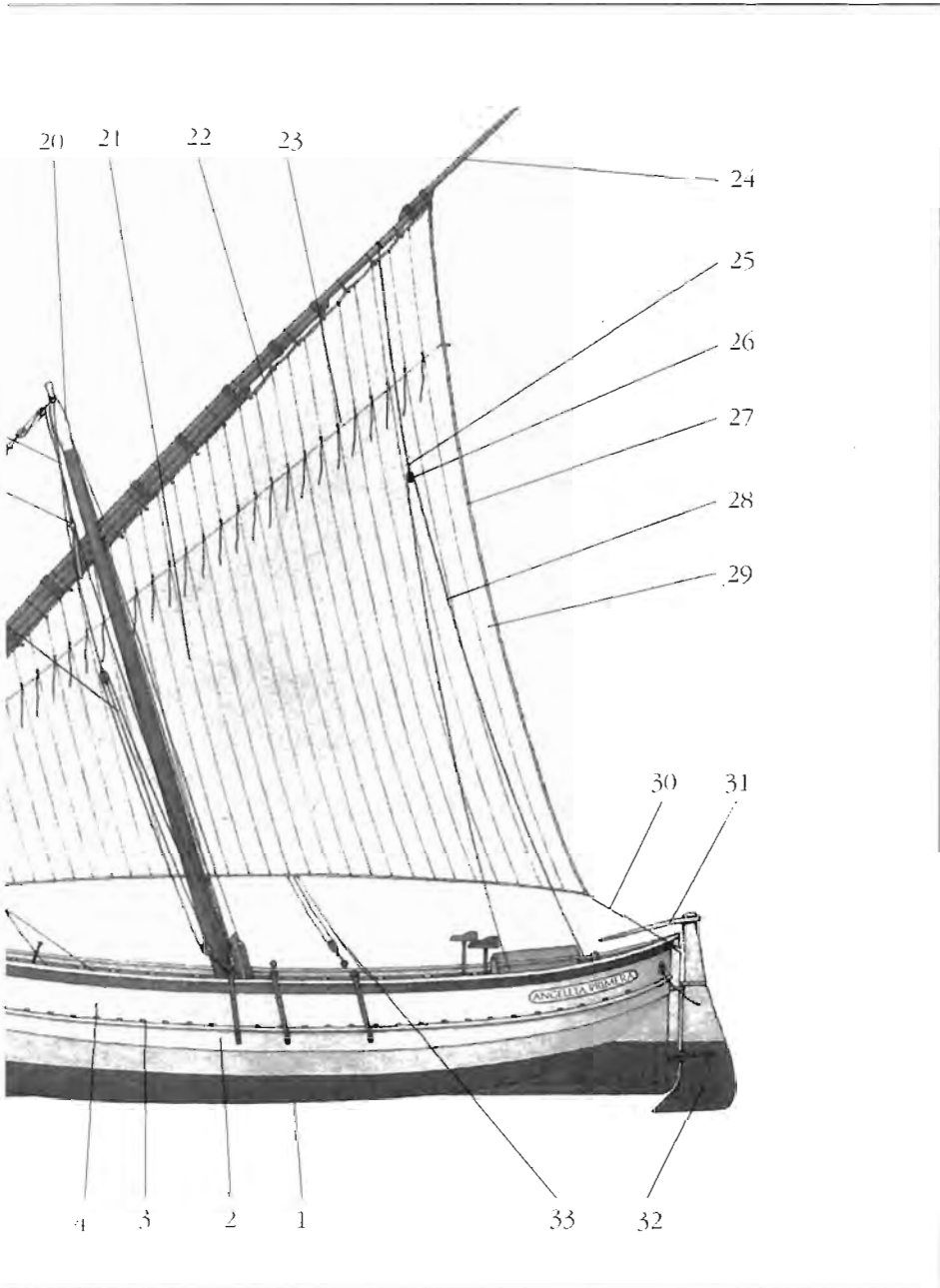
“Llaüt pescador palangrer” de Menorca segons el dibuix de LL. S. Habsburg-Lorena, dins *Las Baleares*, II, *Pesca*, Palma de Mallorca 1880, taula II.

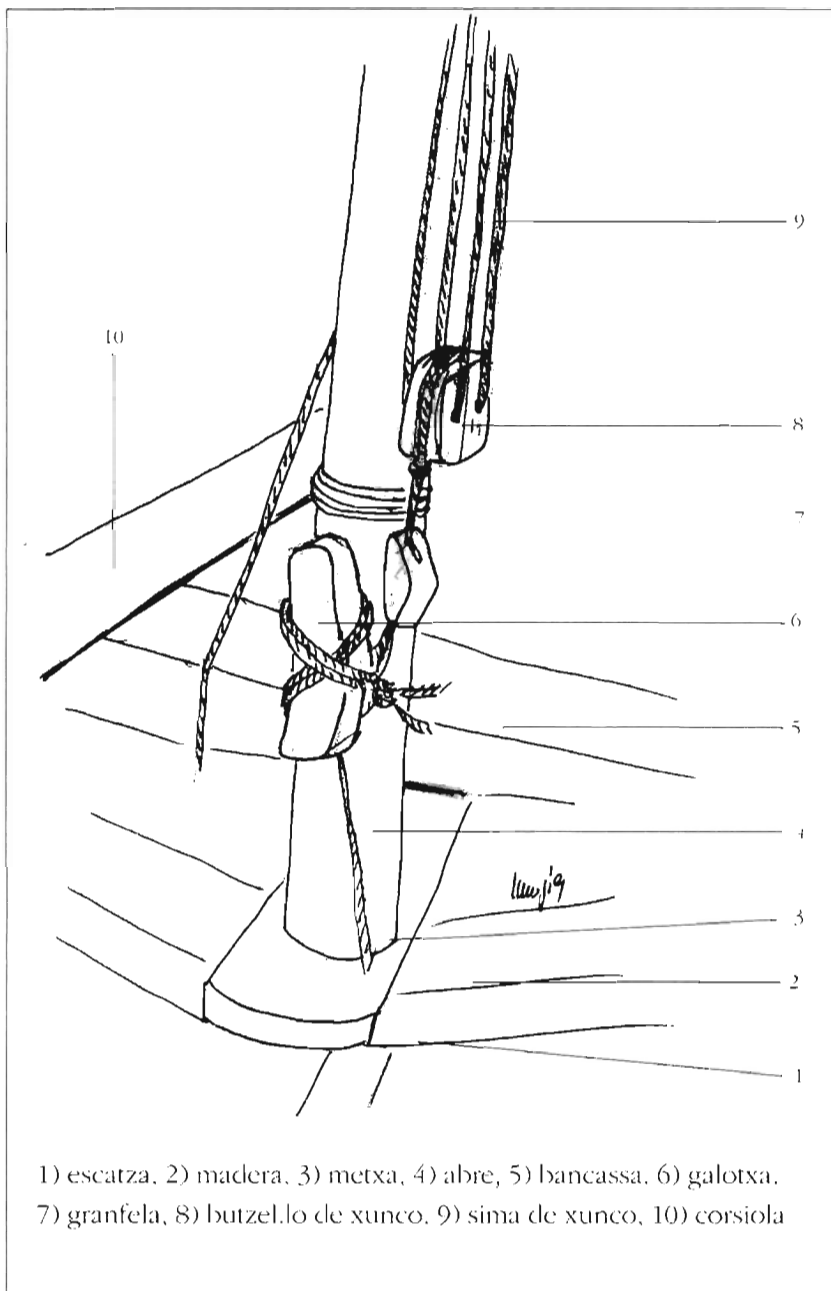
Secció del llaüt tradicional genovès. Dibuix de Franco Testa, dins "AQUA", (Milà), I (1986), p. 60.

Reproducció del flaut tradicional genovès, semblant a l'espanyol de l'algüessa, considerat

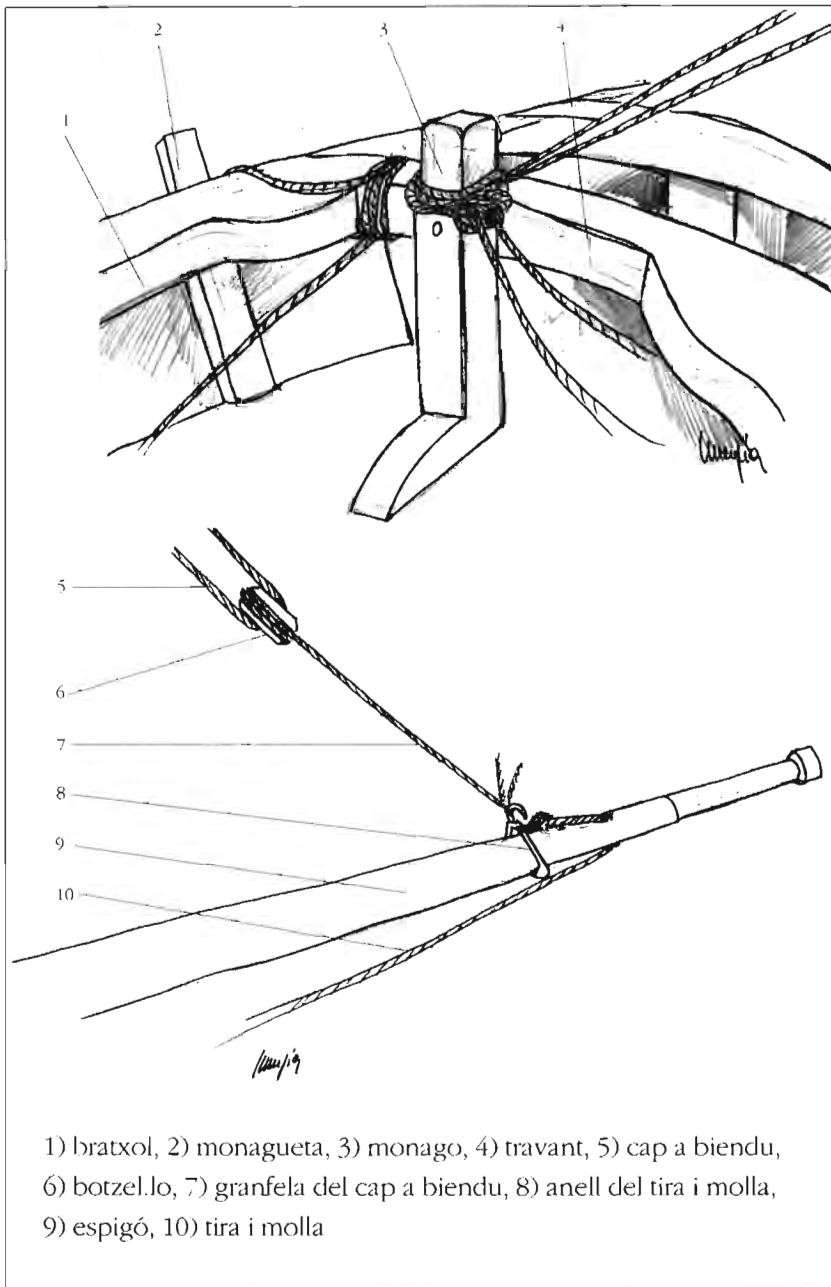

... i dimensió més petita. Dibuix de F. Testa, dins "AQUA", cit., p. 60.

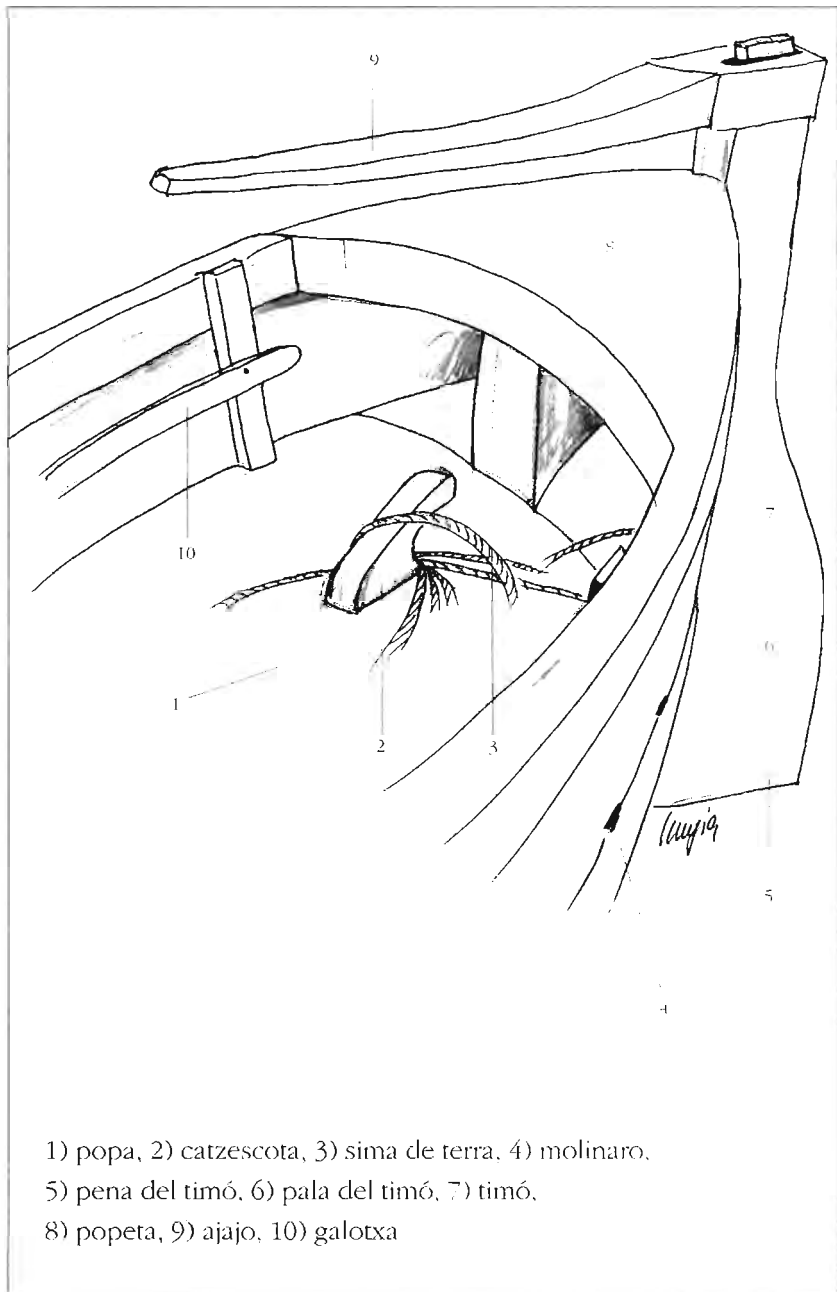

Abre (detall). Dibuix de Enrico Murgia - l'Alguer.

Travant i espigó (detalls). Dibuix de E. Murgia - l'Alguer.

Popa i orla. Dibuix de E. Murgia - l'Alguer.